

چکیده تحقیقات پیاپی (۱)

مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) اراک

آذر ماه ۱۳۹۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

چکیده تحقیقات پایانی (۱)

مدرسه علمیه الزهراء (سلام الله علیها) اراک

آذرماه ۱۳۹۷

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
آثار و برکات صلوات از دیدگاه آیات و روایات (فاطمه دارابی).....	۱.....
آیین دوستی از منظر اسلام(سعیده حسین آباد).....	۲.....
آداب سخن گفتن از نظر قرآن کریم و روایات (مهديه نقدی).....	۳.....
آزادی عمل از دیدگاه آیات و روایات(فاطمه راهزانی).....	۴.....
آسیب های ناشی از روابط دختر و پسر و برخی راهکارهای آن (مهران جهرا).....	۵.....
آسیب شناسی عدم تبعیت جوامع بشری از رهبران الهی در قرآن و روایات (سمیرا احمدی).....	۶.....
آسیب شناسی ازدواج در اسلام(اعظم جلالی).....	۷.....
آداب معاشرت در خانواده از دیدگاه آموزه های دینی (هاجرسادات مویدی).....	۸.....
آثار تربیتی اعتقاد به معاد از دیدگاه قرآن و روایات(عذرا عباسی).....	۹.....
آثار و برکات وجودی امام زمان علیه السلام در عصر غیبت کبری(فاطمه شیری).....	۱۰.....
آفت دلبستگی به زینت های دنیوی در قرآن و روایات(طاهره رفیعی).....	۱۱.....
آیات جهاد با محوریت تفسیر نمونه(فاطمه رسولی).....	۱۲.....
اثبات ولایت حضرت علی علیه السلام با بررسی آیه ی اکمال الدین (زهرا دانیالی).....	۱۳.....
احتضار و محتضر از منظر آیات و روایات(ریحانه رجبی).....	۱۴.....
اخلاق اجتماعی از منظر فراز دهم دعای مکارم الاخلاق صحیفه سجادیه (مهین صالحی نظام آبادی).....	۱۵.....

- ۱۶..... اخلاق اجتماعی مومن در حیات دنیوی (مژگان حبیبی).
- ۱۷..... اخلاق نقد در گفتار و رفتار امام رضا علیه السلام (ریحانه مشایخی).
- ۱۸..... ارزش فرزندآوری از دیدگاه اسلام (مرضیه محمدی)
- ۱۹..... اسباب فقهی محرمیت (مهدیه کاظمی).
- ۲۰..... اسرار سبحان الله در قرآن و روایات (لیلا رحمتی).
- ۲۱..... اصول و روشهای تربیت در صحیفه سجادیه (لیلا کارخانه).
- ۲۲..... بصیرت و آگاهی در پرتو تقوا (ملیحه قلعه ای).
- ۲۳..... بابی گری و بهایی گری (زهرا شیرایی).
- ۲۴..... بدعت گزاران در آیات و روایات (فاطمه اسماعیلی).
- ۲۵..... بیست و پنج سال سکوت امام علی علیه السلام (سارا ملکی).
- ۲۶..... پلورالیسم دینی از منظر تفکر اسلامی (سودابه نعمتی).
- ۲۷..... تاثیر معاد در تحکیم باورهای دینی (پریسا کزازی).
- ۲۸..... تاثیر تربیتی عفو بر خانواده و اجتماع از منظر آیات و روایات (فاطمه داودآبادی).
- ۲۹..... تاثیر تغذیه بر معنویت در زندگی انسان (مریم راستین فر).
- ۳۰..... تاثیر زیارت در پرورش روح انسان (عفت جمشیدی بانی).
- ۳۱..... تاثیر عبودیت والدین بر فرزندان (سمیه کمال آبادی فراهانی).
- ۳۲..... تفسیر صراط مستقیم از دیدگاه امامیه (زهرا داودآبادی).
- ۳۳..... توبه از دیدگاه آیات و روایات (مریم قاسمی).

- جایگاه عقل از دیدگاه نهج البلاغه (زهرا سادات صادقی)..... ۳۴
- جایگاه تغذیه و معرفی خوراکیها در قرآن (مریم حبیبی کرهودی)..... ۳۵
- جوان و انس با قرآن (مهری قاری)..... ۳۶
- حقانیت ولایت فقیه از منظر اسلام (عادلہ میرزابابایی)..... ۳۷
- خسران در قرآن (زهرا سادات هاشمی)..... ۳۸
- دشمن شناسی از دیدگاه امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری (سمیه سادات میرناصری)..... ۳۹
- دشمن شناسی در قرآن(ملیحه مقدسی)..... ۴۰
- رابطه علم و عمل در فرهنگ رضوی (فاطمه زینلی)..... ۴۱
- روش شیطان در گمراهی انسان (سمیه عسگری مهرآبادی)..... ۴۲
- راهکارهای قرآنی در حل اختلافات همسران(اعظم قاسمی)..... ۴۳
- راههای ایجاد محبت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام در فرزندان(طیبه جودکی)..... ۴۴
- روشهای نهادینه سازی ارزشهای اسلامی در جوانان از منظر قرآن و روایات(معصومه قادری)..... ۴۵
- رویش و ریزش خواص در حادثه عاشورا(زهرا مرادی گواری)..... ۴۶
- زمینه ها، انگیزه ها و پیامدهای قیام عاشورا(نرجس رضایی خواه)..... ۴۷
- سعایت در آیات و روایات (سمیرا احمدی)..... ۴۸
- سیمای طاغین در قرآن کریم(فاطمه دولت آبادی)..... ۴۹
- سیمای حضرت خدیجه سلام الله علیها(مریم نوروزی)..... ۵۰
- سیمای عالمان از دیدگاه آیات (حدیث لطفی)..... ۵۱

- سیمای غافلان از دیدگاه آیات و روایات (اعظم غفاری)..... ۵۲
- سیره ی عملی تربیتی امام رضا علیه السلام(فاطمه حاجی علی بیگی)..... ۵۳
- سیمای طاغین در قرآن(فاطمه دولت آبادی)..... ۵۴
- سیمای مردم کوفه در نهج البلاغه(زهرا طالبی)..... ۵۵
- سیره شناسی فضا خادمه حضرت زهرا سلام الله علیها(مرضیه دانیالی)..... ۵۶
- شناخت فرقه ی نعمت اللهیه(مرجان کارچانی)..... ۵۷
- شگفتی های علمی قرآن در زمینه ی تکامل جنین(زینب سادات مویدی)..... ۵۸
- شیوه های تربیت جوانان در قرآن (زهرا قلعه نویی)..... ۵۹
- ظلم شناسی از دیدگاه آیات و روایات(اعظم خدادادی)..... ۶۰
- عاقبت بخیری از منظر صحیفه سجادیه(محبوبه موذنی)..... ۶۱
- عوامل موثر در ایجاد روابط سالم بین زوجین(ملیحه بادکوبه)..... ۶۲
- عوامل انحراف اخلاقی نفس از دیدگاه قرآن و روایات(کبری قنبری)..... ۶۳
- عملکرد منافقین در عصر پیامبر اسلام(الهام رضایی)..... ۶۴
- عوامل موثر در تربیت دینی دختران(فاطمه شیخی)..... ۶۵
- فلسفه سعادت و رستگاری در اسلام(ساجده ملکی)..... ۶۶
- فرح و مرح در قرآن کریم(سیده فاطمه حسینی شریف)..... ۶۷
- کاربرد لعن در قرآن(سمانه فرجی)..... ۶۸
- کارکرد اخلاقی اجتماعی تفکر در مورد مرگ(زهرا فراهانی)..... ۶۹

- ۷۰..... کفویت زوجین در قرآن کریم و روایات (سمیه اکبری نیا)
- ۷۱..... لذتهای حلال و حرام از منظر قرآن و روایات (طیبه رضایی)
- ۷۲..... لباس و پوشش در آیات و روایات (فاطمه غلام)
- ۷۳..... مبعوضین از دیدگاه قرآن (فاطمه آقاگلی)
- ۷۴..... محاسبه نفس از دیدگاه آیات و روایات (نرجس غفاری)
- ۷۵..... مراتب و درجات بهشتیان (زینب طیبی)
- ۷۶..... مشترکات قرآن و صحیفه سجادیه در باب توبه(سارا پویا منش)
- ۷۷..... مبانی شهادت زنان در اسلام(سمیه راهزانی)
- ۷۸..... مبانی قرآنی و ویژگی های اخلاقی زمامدار در نامه امام علی(علیه السلام) به مالک اشتر(اکرم رباط میلی)
- ۷۹..... مبانی تربیت کودک در اسلام(زینب سلطانی)
- ۸۰..... مخلصین در آیات و روایات(سمانه حاج بابایی)
- ۸۱..... مسیحیت صهیونیسم (زینب مهدی)
- ۸۲..... مصلحت اندیشی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام(زهره درویشی)
- ۸۳..... مصادیق من یشاء در قرآن کریم(سهیلا رنجبریان)
- ۸۴..... مصادیق اخلاقی لا یحب در قرآن(زینب محمد دینی)
- ۸۵..... معیارهای توسعه فرهنگی از دیدگاه قرآن(فاطمه صغری اسماعیل زاده نجار)
- ۸۶..... موانع تحکیم خانواده از دیدگاه اسلام (مرضیه جراحیان)
- ۸۷..... مصادیق تتبعوا ولا تتبعوا در قرآن(فاطمه راهزانی)
- ۸۸..... مصادیق لجاجت در قرآن و روایات(مریم صالحی)

- نحوه برخورد با تارکین نماز از دیدگاه آیات و روایات (زینب دریکوند) ۸۹
- نعمت های دنیوی و اخروی در سوره الرحمان (فاطمه سادات شاه چراغی) ۹۰
- نفی رهبانیت از دیدگاه اسلام (سمیه مسیب نژاد) ۹۱
- نقش زن در اقتصاد خانواده از منظر اسلام (مریم خدام) ۹۲
- نقش تولی و تبری در رشد جامعه اسلامی (ملیحه رحمتی) ۹۳
- نقش اخلاق فردی در روابط خانوادگی از دیدگاه اسلام (بهاره علی بخشی) ۹۴
- نقش وقف بر مسائل فرهنگی و اجتماعی (مریم بغدادی) ۹۵
- نقد سکولاریسم از دیدگاه اسلام (فاطمه ذوالفقاری) ۹۶
- نی نامه مثنوی با قرآن کریم (فاطمه طاهری) ۹۷
- ویژگیهای مقامات اخروی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در خصوص شفاعت و مقام محمود (مهديه ايرانشاهی) ۹۸
- ویژگیها و مصادیق انعمت علیهم از دیدگاه قرآن (طیبه داودآبادی فراهانی) ۹۹
- وضعیت زن در جاهلیت کهن و مدرن (معصومه شجری) ۱۰۰
- ویژگیها و مصادیق محسنین در قرآن با محوریت انبیاءعلیهم السلام (محدثه حیدری) ۱۰۱

آثار و برکات صلوات از دیدگاه آیات و روایات (فاطمه دارابی)

هر کس بر انجام چیزی که سبب از بین رفتن گناهانش می شود توانا نیست، پس باید بر محمد و آلش بسیار درود فرستد و همانا صلوات گناهان را نابود می سازد و برتری این عمل نیک تا آنجاست که آن را برابر با اذکار بزرگی همچون سبحان الله، لا اله الا الله، الله اکبر شمرده اند که همه ذکر خداوند تبارک و تعالی بوده و یادآوری کمال، یکتایی و عظمت او هستند. هیچ عبادتی مانند صلوات نیست و هیچ عبادتی را خداوند نفرموده من انجام می دهد شما هم انجام دهید اما درباره صلوات می فرماید: من این کار را می کنم ای اهل ایمان شما نیز چون من عمل کنید و هر چیزی در این عالم یک حکم تکلیفی دارد و یک حکم وضعی و درود فرستادن به محمد و خاندان پاکش از نظر حکم تکلیفی مستحب است و دارای پاداش معنوی و از سوی دیگر آثار وضعی بی شمار دارد که ما از بیشتر آن ها غافلیم اما آنچه از احادیث وارده به دست می آید فضایل و برکات فراوانی برای صلوات فرستنده مد نظر قرار گرفته است و بهترین اثرات مهم صلوات در دنیا و آخرت آن است که انسان را از ظلمات خارج و به نورانیت می رساند و این بهترین پاداش خداوند برای گویندگان صلوات است، زیرا کسی که بر محمد و آل محمد صلوات الله علیهم درود و سلام می نماید مورد رحمت الهی و فرشتگان واقع می شود و درود خداوند و فرشتگان برای انسان نورانیت می آورد.

واژگان کلیدی: برکات، صلوات، روایات.

آیین دوستی از منظر اسلام (سعیده حسین آباد)

دوستی و دوستیابی در اسلام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. دوستی علاوه بر آثار مثبت بی‌شماری که بر انسان دارد، سبب شادابی و تازگی روح می‌شود و روحیه‌ای دو چندان به انسان می‌بخشد. از آنجایی که اگر انسان از دوستانی سالم و خوب برخوردار باشد بهتر می‌تواند در خدمت پروردگار راه بندگی را پیماید، آثار معنوی دوستی را نیز نباید نادیده گرفت. تاریخ پیدایش دوستی را می‌توان همزمان با آفرینش انسان دانست. با ظهور اسلام، دوستی نیز همچون هر پدیده‌ی دیگری رنگ و لعاب دیگری به خود گرفت. از آنجا که هر دوستی با هر کیفیتی مطلوب و مقصود نظام اسلامی نیست، برای پی بردن به دوستی‌های سالم و ناسالم از دیدگاه تعالیم اسلامی می‌توان از آیات و روایات بهره جست. به این ترتیب که دوستی‌های حقیقی هم‌چون دوستی با خدا و اهل بیت علیهم‌السلام و دوستی با دوستان خدا که به صورت مستقیم مورد توصیه و تأکید قرار گرفته‌اند در دسته‌ی اول دوستی‌های مطلوب قرار دارد و دوستی‌هایی چون دوستی با افراد خوب و پسندیده که به صورت غیرمستقیم به آن‌ها اشاره شده در دسته‌ی دوم قرار دارد. اما ناگفته پیداست که دوستی چگونه نامطلوب خواهد شد، در صورتی که جهت و مقصود آن صحیح و اسلام پسندانه نباشد. از دوستی‌های نامشروع و دوستی با افراد پست و دروغگو و ... می‌توان به عنوان عواملی که سبب ناسالم شدن دوستی‌ها می‌شود نام برد.

واژگان کلیدی: آیین دوستی، دوست، رفیق.

آداب سخن گفتن از نظر قرآن کریم و روایات (مهديه نقدي)

آداب سخن گفتن از نظر قرآن کریم و روایات، در واقع قوانین و اصول اخلاقی می باشد که قرآن کریم و ائمه معصومین علیهم السلام برای بهره مندی درست از زبان برای ما وضع کرده اند، زبان برای بیان حقایق و انتقال مفاهیم و معانی بلند و آموزش و پرورش انسان ها و اظهار آنچه در باطن و احساسات و عواطف می گذرد، بهترین ابزار است. این عضو کوچک از اعضای شگفت انگیز بدن انسان است و وظایف بزرگی را عهده دار می باشد که از مهم ترین آن ها سخن گفتن است. قرآن کریم مومنان را به نکات دقیق و ظریف ارتباطات کلامی آگاه ساخته و در واقع شیوه سخن گفتن با خدا و پیامبرش و پدر و مادر و دیگران را به ما آموزش داده است. سخن خوب و گزیده مخصوص همه است و زنان و مردان باید سعی کنند سخن نیک و شایسته بگویند، در پشت سخن نیک، اندیشه و شخصیت و روانی نیکو نهفته است. با این همه بیان و سخن انسان مانند دیگر نعمت ها می تواند در امور نادرست و غلط مورد استفاده قرار گیرد و به جای آن که موجب تعالی فرد و جامعه شود، ابزاری برای ناهنجاری ها و زشتی ها شود، از این رو بر هر فردی لازم است که مراقب زبان خویش باشد، زیرا بیشترین گناه از زبان سر می زند. اگر با نگاهی ژرف بنگریم، می بینیم که قرآن کریم و کتب تفسیری چه منبع غنی ای برای افزایش سطح کمی و کیفی مهارت های ارتباطی و بهبود ارتباطات کلامی میان فردی، در راستای ساماندهی و پیشگیری از آسیب ها و ناهنجاری های جامعه است.

واژگان کلیدی: سخن، بیان، قول، کلام.

آزادی عمل از دیدگاه آیات و روایات (فاطمه راهزانی)

پژوهش حاضر با موضوع آزادی عمل از دیدگاه آیات و روایات است. با عنایت به اینکه آزادی حق طبیعی افراد است و هر کس باید از آن در مسیر رسیدن به کمال بهره ببرد. لذا افرادی هستند که در عرصه زندگی و جامعه به علت عدم شناخت آزادی مشروع، از آزادی نامشروع استفاده می کنند و مقید به هیچ قید و بندی نیستند و افسار گسیخته به راه خود ادامه می دهند در حالی که از آثار و پیامدهای این بی قید و بندی و بردگی نفس غافل هستند و تبعیت از هوای نفسانی نتیجه ای جز هلاکت و نابودی صاحب آن را ندارد و این همان هواپرستی و بت پرستی است که غربی ها از آن حمایت می کنند. اما آدمی باید جلوگیری از نابسامانی ها ابتدا معنا و ماهیت آزادی را بشناسد و سپس با قبول آن محدودیت های آن نیز برایش قابل پذیریش است زیرا آزادی باید با دین همراه شود و آلا آزادی معنا و اصولی ندارد و حال محقق در این تحقیق بر آن است که تفضیل آزادی عمل را مورد بررسی قرار داده تا راهگشای طیف گسترده ای برای رسیدن به هدف برتر و الاثر باشد.

واژگان کلیدی: آزادی عمل، عزت نفس، بی مبالاتی.

آسیب های ناشی از روابط دختر و پسر و برخی راهکارهای آن (مهران جهرا)

رابطه‌ی ناسالم دختر و پسر و آسیب‌های ناشی از آن، از چالش‌های جامعه امروز می‌باشد. رابطه‌ی دختر و پسر به شکل صحیح آن موجب پیشرفت جامعه خواهد بود، اما روابط ناسالم و غیر مشروع آن‌ها، علاوه بر آسیب به دختر و پسر و خانواده، نیروی مثبت جامعه را به جای پیشرفت، صرف رفع آسیب‌ها کرده و از پویایی باز می‌ماند. دیدگاه‌هایی در مورد نوع رابطه‌ی دختر و پسر وجود دارد، ولی کامل‌ترین و کارآمدترین آنها که به شخصیت انسانی، دختر و پسر احترام گذاشته است، دیدگاه اسلام است. در ادیان الهی گذشته نیز رابطه‌ی دختر و پسر همراه قانون و ضابطه بوده است که در داستان‌های قرآنی (موسی ع) و دختران شعیب (ع) و (یوسف ع) و زلیخا نمود بیشتری یافته است. با ظهور اسلام، قانونمندی روابط با دستوراتی مانند پوشش، نگاه و ... آشکار می‌گردد. با توجه به اینکه رابطه آزاد دختر و پسر به روح و روان و خانواده و اجتماع آسیب وارد می‌کند، اسلام با ارائه راهکارهای مناسب توانسته است این صدمات را به حداقل کاهش دهد، برنامه‌ی پیشنهادی اسلام حفظ نگاه و پوشش و صحبت و تربیت جنسی درست فرزندان است و بهترین راه جلوگیری از ایجاد چنین روابطی ازدواج می‌باشد و البته علمای دین و کارشناسان با تمسک به دین، راه کارهای تربیتی مناسبی را ارائه نموده‌اند. کتاب‌هایی که روابط ناسالم دختر و پسر را بررسی کرده باشند بسیار اندکند و یا به صورت کلی در قالب موضوعات دیگر به این رابطه‌ها اشاره‌ای شده است و یا صرفاً فقهی یا تفسیری یا تربیتی می‌باشند و چون این تحقیق جنبه‌های تفسیری و تربیتی و اخلاقی را در کنار هم قرار داده است و راهکار پیشنهاد نموده است، نو و بدیع می‌باشد و روش به کار برده شده در این تحقیق کتابخانه‌ای است.

واژگان کلیدی: دختر، پسر، رابطه، ازدواج، ارتباط سالم، ارتباط ناسالم.

آسیب شناسی عدم تبعیت جوامع بشری از رهبران الهی در قرآن و روایات (سمیرا احمدی)

با این که عموم انسان‌ها فطرتاً کمال‌جو هستند، ولی بسیاری از آن‌ها با انحراف از مسیر کمال، در دنیا و آخرت، نصیبی جز سرگردانی و بدبختی ندارند، بر این اساس قرآن کریم راه رسیدن به کمال را تبعیت از رهبران الهی معرفی نموده است و به همین منظور، در این تحقیق با سیر در کتب تفسیری و روایی و با هدف شناسایی علل عدم تبعیت جوامع بشری از رهبران الهی و همچنین شناسایی آسیب‌های ناشی از آن، مفهوم رهبر و جایگاه او در جامعه و ویژگی‌های لازم برای رهبران الهی بررسی شده است و با دلایل عقلی و نقلی لزوم تبعیت از رهبران الهی ثابت شده است و در ادامه ابعاد تبعیت از رهبران الهی اعم از تبعیت در بعد مسائل نظامی و امنیتی و نظیر آن بیان شده است تا مشخص شود تبعیت از ایشان در چه دامنه‌ای لازم است و پس از آن عواملی که باعث عدم تبعیت از رهبران الهی می‌شود بررسی شده است؛ عواملی از قبیل دل‌بستگی به دنیا، غرور، عجب، استکبار و نظیر آن‌ها و سپس آثار سوء عدم تبعیت از رهبران الهی بیان شده است تا با استفاده از روش توصیفی تحلیلی این مسئله روشن شود که جوامع بشری با تبعیت از رهبران الهی، جامعه را از انحراف نجات داده و به سوی کمال رهنمون می‌شوند و از آثار و برکات آن بهره‌مند خواهند شد و با عدم تبعیت از ایشان، زمینه گمراهی و هلاکت خود و جامعه را فراهم خواهند ساخت.

واژگان کلیدی: تبعیت، عدم تبعیت، رهبر، رهبران الهی، جامعه.

آسیب شناسی ازدواج در اسلام (اعظم جلالی)

نگاهی به اهمیت ازدواج در اسلام و بررسی برخی از بایدها و نبایدهای آن، یکی از امور مهم زندگی فردی و اجتماعی ماست. زیرا در بطن هستی، انسان موجودی نیازمند خلق شده و تکویناً مایل به زندگی اجتماعی است و نیاز به داشتن همسر و مونس و همراه زندگی را خداوند در درونش به ودیعه سپرده است و زمانی که این نیاز در درونش غلیان کرد اقدام به تشکیل زندگی اجتماعی و ازدواج می نماید. و این پیوند و ازدواج که از مبارک ترین پیوندها و مقدس ترین رویدادهای طبیعی زندگی بشری به شمار می رود بر انسان واجب است و از ثواب و پاداش ویژه ای برخوردار است. از آنجا که ازدواج دارای احکام خاص خود می باشد که رعایت آن لازم و ضروری است در علم احکام از آن بحث شده و چون ضوابط دینی و اسلامی مخصوص به خود را دارد در علم فقه از آن بحث شده است و در علوم اجتماعی اسلامی نیز از ازدواج سخن به میان آورده و در آیات و روایات نیز بسیار فراوان از ازدواج صحبت شده است در علم تاریخ نیز در مورد ازدواج سخن گفته شده است. در این تحقیق سعی شده که به موضوع از جنبه های مختلف نگاه شود. در این تحقیق سعی شده که به مسائل روز و مورد نیاز جوانان و خانواده ها اشاره شود و راه حل هایی ارائه گردد.

واژگان کلیدی: ازدواج، همسر، خواستگاری، مهریه.

آداب معاشرت در خانواده از دیدگاه آموزه های دینی (هاجر سادات مویدی)

آداب معاشرت در خانواده بر اساس آموزه های دینی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. آدمی درس معاشرت خوب با دیگران را در همان اوان کودکی از ارتباط صمیمانه با خانواده خود فرا می گیرد. خانواده می تواند محلی برای تکامل زن و شوهر و فرزندانشان باشد.. تاریخ پیدایش آداب معاشرت را می توان هم زمان با آفرینش انسان دانست و با ظهور اسلام این آداب رنگ و لعاب دیگری به خود گرفت و آموزه های دینی الگوی مناسبی از معاشرت را به انسان نشان داد. خانواده با زن و شوهر ایجاد می شود و سپس فرزندان به وجود می آیند از این رو در این تحقیق ابتدا آداب معاشرت همسران که باید بر پایه احترام و محبت، ایثار و صمیمیت، مشورت و رعایت حقوق یکدیگر باشد، بیان شده و بعد روابط فرزندان با والدین مورد توجه قرار گرفته که باید بر اساس احسان و اطاعت و احترام باشد. رابطه والدین با فرزندان هم که بر اساس کودک، نوجوان و جوان بودن آنها متفاوت است، در مرحله بعد قرار می گیرد و از آنجایی که انسان هیچ گاه از معاشرت با دیگران بی نیاز نمی شود و در بزرگسالی هم به آن نیاز دارد لذا روابط بین فرزندان و روابط بین عروس و خانواده و داماد و بالعکس در مرحله آخر قرار گرفته است. این تحقیق موضوعی با درون مایه دینی دارد و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده کرده و از منابع اخلاقی و روایی بهره جسته است و چون آداب معاشرت همه ی اعضای خانواده را یکجا و منسجم، آن هم بر اساس آموزه های دینی بیان کرده است لذا از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: آداب معاشرت ، خانواده ، آموزه های دینی.

آثار تربیتی اعتقاد به معاد از دیدگاه قرآن و روایات (عذرا عباسی)

اعتقاد به معاد، آثار تربیتی مثبت فراوانی در زندگی فردی و اجتماعی انسان ها دارد. و باعث سعادت‌مندی و عاقبت به خیری انسان در دنیا و آخرت می شود. انسان بر اثر این اعتقاد راه بندگی در برابر پروردگار خود می پیماید. اعتقاد و باور به معاد را می توان از آغاز آفرینش انسان دانست. پیامبران الهی بعد از دعوت انسان ها به توحید، آنها را به جهان پس از مرگ و معاد دوباره انسان ها فرا می خواندند. و با ظهور اسلام ابعاد تازه ای از معاد به روی مسلمانان گشوده شد. و با نزول آیات معاد و جهان پس از مرگ، دید مسلمان نسبت به جهان آخرت گسترده تر شد. از آنجا که اعتقاد داشتن به جهان آخرت و زنده شدن دوباره انسان بدون تأثیر واقعی آن در زندگی تنها راه رسیدن به کمال و سعادت‌مندی حقیقی نیست، شناخت و تأثیر آن در زندگی دنیایی نیاز به دانستن آثار اعتقاد به معاد در زندگی دارد و آن حاصل نمی شود جز با رجوع به آیات و روایات رسیده درباره آثار تربیتی اعتقاد به معاد و بهره گیری از این آثار در زندگی فردی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی؛ در مقابل انکار معاد باعث هلاکت و تباهی انسان ها از آن چه که باعث نجات آنها در دنیا و آخرت است می شود. کتاب هایی که درباره آثار تربیتی اعتقاد به معاد از دیدگاه قرآن و روایات بیان شده بسیار اندک و انگشت شمار بوده و تا حدی می توانند برای محققى که در پی شناخت این آثار و پیامدهای عدم اعتقاد به معاد است، راهگشا باشد.

واژگان کلیدی: آثار تربیتی، اعتقاد به معاد، معاد، قرآن.

آثار و برکات وجودی امام زمان علیه السلام در عصر غیبت کبری (فاطمه شیری)

وجود امام برای تحقق یک انقلاب همه جانبه در سطح جهان از ضروریات دین محسوب می شود. یکی از مباحثی که در همیشه و در همه زمان ها مطرح بوده است، بحث از غیبت و پنهان زیستی حضرت مهدی موعود (ارواحن فدا) است و آن این است که اگر وجود امام در همه زمان ها ضروری است، پس چه فایده ای بر وجود امام غایب از نظر، مترتب است. امام در جایگاه بلندی در عالم هستی قرار دارد و کسی که به این جایگاه پی ببرد علاوه بر اصلاح خویش به اصلاح جامعه نیز پرداخته و با کسب معرفت و بینش بیشتر نسبت به این امام فرزانه در زمره منتظران واقعی قرار خواهد گرفت. در حیات فردی و اجتماعی انسان ها سنت های گوناگونی وجود دارد و یکی از این سنت ها، سنت غیبت است و بحث از غیبت امام مهدی علیه السلام بحث جدیدی نیست بلکه در میان انبیاء گذشته نیز موارد بسیاری دیده شده است و ریشه عمیق تاریخی دارد. در این غیبت حکمت هایی نهفته است که همه آن ها بر ما آشکار نیست. هرچند با توجه به متون روایی، به حکمت ها و فواید ظاهری از غیبت ایشان پی برده شده است و خداوند حکیم هرگز کار عبث و بیهوده انجام نخواهد داد، که به یاری خداوند متعال با ظهور آن امام عزیز این فواید بر همگان آشکار خواهد شد.

واژگان کلیدی: امام، مهدی، غیبت، حکمت، سنت.

آفت دلبستگی به زینت های دنیوی در قرآن و روایات (ظاهره رفیعی)

آفت دلبستگی به زینت های دنیوی از جمله مسائلی است که پی بردن به آن دارای اهمیت ویژه ای است؛ زیرا هنگامی که بشر سر و کار دائمی با مسئله ای دارد، باید نسبت به آن آگاهی کامل داشته باشد و دنیایی که انسان در آن زندگی می کند از جمله این مسائل است لذا انسان باید شناخت کامل از آن داشته باشد و محاسن و معایب آن را بشناسد تا بتواند به سلامت از آن عبور کند مسئله ی دلبستگی به دنیا و آفات آن را می توان هم زمان با آفرینش انسان دانست. دلبستگی به دنیا و جاودانه بودن آن آدم و حوا را به حرص و قایل را به حسد واداشت که سرانجامش خروج آدم و حوا از بهشت دنیایی و کشتن هابیل توسط قایل شد و این خصلت تا روز قیامت در ذریه آنها رخنه کرده و اکثر انسان ها را به خود مبتلا می کند. برای پی بردن به آفت دنیاگرایی می توان از آیات و روایات بهره جست به این ترتیب که چگونگی استفاده از نعمت های دنیوی و هدف آنها را به وسیله آیات و روایات بیاموزیم و عوامل دلبستگی به آنها را شناسایی کنیم در این صورت می توانیم به هدف اصلی که دور ماندن از آفت ها و مفاسد دنیاست برسیم و اهمیت این موضوع از آنجا روشن می شود که دلبسته شدن به دنیا باعث نابودی انسان در دنیا و آخرت می شود ولی استفاده از دنیا بدون وابستگی در راه صحیح باعث سعادت ابدی می شود.

واژگان کلیدی: آفت، دلبستگی، زینت، دنیا، آخرت.

آیات جهاد با محوریت تفسیر نمونه (فاطمه رسولی)

جهاد به معنای تلاش و کوششی است که همراه با مشقت باشد و در معنای وسیع خود مقابله و مبارزه با همه توان با دشمن بیرون که دشمنان دین الهی می باشند. بدون شناخت جهاد و اهمیت آن دشمنان به پایه های اصلی دین ضربه وارد کرده و افراد جامعه اسلامی را به خاک ذلت و خواری می کشاند هم چنانکه ضرورت جهاد را در سیره همه انبیاء و معصومین علیهم السلام می بینیم. تحقیق حاضر سعی دارد در جهت شناخت جهاد بواسطه نقش جهاد در گسترش اسلام، انواع جهاد، اهداف و اهمیت، احکام و فلسفه، آثار جهاد و ترک آن با بهره گیری از آیات قرآن به روش توصیفی و با تکیه بر منابع بر آن بپردازد. از آن جایی که جهاد از همان بدو ورود اسلام مسأله مورد توجه جوامع بوده ، در این زمینه کتابها و مقالات مفیدی به چشم می خورد ولیکن دارای انسجام نیستند و به صورت یکجا به شناخت همه انواع جهاد نپرداخته اند. لذا محقق سعی کرده با منابع قابل دسترس و مستدل مباحثی کامل و جامع در اختیار خوانندگان قرار دهد تا شاید بتواند اهمیت موضوع جهاد را بر همگان روشن کند.

واژگان کلیدی: جهاد ، فلسفه ، تشریح.

اثبات ولایت حضرت علی علیه السلام با بررسی آیه ی اکمال الدین (زهرای دانیالی)

در این پژوهش با بررسی آیه ی اکمال دین از دیدگاه فریقین، ولایت حضرت علی اثبات شده است. برای این مهم، ابتدا شناختی اجمالی از آیه ی اکمال دین پیدا شده و سپس برای رفع اختلافات و شبهات مطرح شده، به تفاسیر و روایات گوناگون در منابع فریقین و کتب علمی معتبر مراجعه شده که بعضی از این کتب شامل: الغدیر، مناقب آل ابی طالب، المیزان فی تفسیر القرآن، مرآه العقول، الدرالمثور فی تفسیر المأثور و... می باشد و شیوه ی کار، روش توصیفی تحلیلی و از نوع کتابخانه ای می باشد. در آیه ی اکمال دین، چهار نکته ی مهم اعم از «اکمال دین»، «اتمام نعمت»، «یأس کافران» و «رضایت خداوند از دین اسلام» وجود دارد و این آیه به سه بخش، قابل تقسیم است که بخش میانی آن، یعنی عبارت «الْیَوْمَ یُنَسِّ...الْأَسْلَامَ دِینًا» مدنظر بوده است. البته مفسران در این خصوص اختلاف نظر دارند؛ بعضی کل آیه را یکپارچه می دانند و در مقابل، بعضی بخش میانی آیه را مستقل از قبل و بعد خود می دانند. از طرف دیگر، عبارت «الیوم» در این آیه باعث اختلاف در تفاسیر شده است. عده ای کلمه ی «الیوم» را در این آیه، روز مشخصی نمی دانند و در مقابل، عده ای دیگر «الیوم» را همان روز نزول آیه می دانند؛ ولی حتی این گروه نیز در تعیین روز نزول، با یکدیگر اختلاف نظر دارند. علت همه ی اختلافات موجود در تفاسیر، منع نقل حدیث و سپس جعل روایات در زمان بعد از رحلت پیامبر اکرم است که منجر به تفسیرهای اشتباهی که از روی عناد و یا سهوا صورت گرفته است می باشد.

واژگان کلیدی: اکمال دین، اتمام نعمت، ولایت حضرت علی، دین اسلام.

احتضار و محتضر از منظر آیات و روایات (ریحانه رجبی)

در تحقیق حاضر به بررسی «احتضار و محتضر» از منظر قرآن و حدیث پرداخته شده است. کلمه «احتضار» به معنای حضور مرگ در قرآن کریم نیامده، بلکه با تعبیر دیگری، در کلام الله مجید یا شده از جمله: حضر الموت، سکره الموت، غمرات الموت، بلغت الحلقوم و توفی. در این تحقیق معنای احتضار در قرآن کریم با ترجمه به مفهوم حقیقی آن، نشانه های احتضار، حالات افراد و گروهها در هنگام احتضار، موجبات و عوامل سخت شدن احتضار و در نهایت موجبات و عوامل آسان شدن احتضار مطرح می گردد. کاوش و بررسی آیات شریفه به همراه تفاسیر و احادیث حول محور احتضار و محتضر، نشانه هایی را برای آن آشکار می نماید. از نشانه های احتضار می توان به جمع شدن ساق ها، برگشتن چشم ها، رسیدن جان به گلو، خیره شدن چشمها، و چرخیدن چشم ها اشاره کرد. ذکر این علائم و نشانه ها بیان گر قدرت الهی و عدم اختیار و اراده انسان ها در برابر قدرت و اراده خداوند متعال است. به عبارت دیگر انسان با قرار گرفتن در این لحظه فاقد هرگونه اراده و اختیار می باشد زیرا اگر انسان در این لحظه از خود اراده داشت خود را از این لحظه نجات می داد. حالات افراد و گروهها در هنگام احتضار عبارتند از: حالات مومنان، صاحبان نفس مطمئنه، کافران مشرکان، مدعیان نبوت، افترا زندگان برخدا، گناهکاران و ظالمان، با ذکر ابعاد و حالات افراد و گروههای مختلف در هنگام احتضار، توجه انسان ها به این لحظه حساس جلب و آن ها را به پرهیز از باورهای باطل و گناه دعوت می کند.

واژگان کلیدی: احتضار، محتضر، حدیث، قرآن.

اخلاق اجتماعی از منظر فراز دهم دعای مکارم الاخلاق صحیفه سجادیه (مهین صالحی نظام آبادی)

خلق انسان، همان هیأت ثابت نفسانی است که به آسانی و بدون تفکر باعث صدور افعال انسان می شود که اگر این افعال شرعاً و عقلاً پسندیده باشد، این هیأت را خلق نیکو گویند. اخلاق، جمع «خُلُق» به معنای نیرو و سرشت باطنی است که تنها با دیده ی بصیرت قابل درک است. فایده ی علم اخلاق پاک ساختن نفس از صفات رذیله و آراستن آن به ملکات جمیله است که از آن به «تهذیب اخلاق» تعبیر می شود و علمای اخلاق، علم اخلاق را به دو قسم نظری و عملی تفکیک نموده اند. اخلاق نظری صرف شناخت است و اخلاق عملی، صرف رفتار. بر این اساس موضوع علم اخلاق نظری به منزله ی جنسی است که در خارج، تنها با وجود افرادش، وجود پیدا می کند و موضوع علم اخلاق عملی، همان مصادیقی است که آشکار و محسوس است. مانند: بخشندگی. صورت باطنی انسان، چهار رکن دارد که عبارتند از: قوای علم، غضب، شهوت و قوه ی عداله. بنابر این کسی که بخواهد «خلق نیکو» تحصیل نماید، باید دارای علم و غضب و شهوت باشد ولی میان آنها پرچم عدالتی به حرکت درآورد و طبق دستور شرع و عقل از این قوا بهره ببرد. از جمله آثار و فواید اخلاق می توان به این موارد اشاره کرد؛ عامل امنیت اجتماعی، تحکیم روابط، موازنه ی اجتماعی، تکمیل جنبه های انسانی و نیز عامل انجام وظیفه، قوت قانون و مایه ی حفظ عرض و جان است.

واژگان کلیدی: اجتماع، خُلُق، اخلاق، مکارم الاخلاق.

اخلاق اجتماعی مومن در حیات دنیوی (مژگان حبیبی)

اسلام دینی اجتماعی است و حتی احکام فردی آن نیز در جهت اصلاح روابط اجتماعی و تقویت اهداف قرآنی استفاده می شود. اسلام با برنامه های متنوع اجتماعی و اخلاقی پا به عرصه اجتماع نهاده است. فضایل، ارزش های خدادادی است که شامل تواضع، امر به معروف، امانتداری، بردباری و... می باشد. که در ابعاد اخلاق فردی و اجتماعی انسان تأثیر گذار است. تواضع کامل ترین رفتار اجتماعی و مهمترین خصیصه مومن محسوب می شود که تأثیر بسزایی در رشد و کمال انسان دارد، که مراتب گوناگونی نیز دارد. امر به معروف سفارش به خوبی ها و نهی از منکر بازداشتن از بدی هاست که آثار فراوان معنوی، بهره مندی از الطاف خداوند را به دنبال دارد. امانتداری یکی دیگر از مصادیق اخلاق اجتماعی مومن است. که باعث جلب اعتماد سایرین و محبت الهی می شود. وفای به عهد نیز خصیصه دیگر مومن است که عمل به آن نتایج بسیار زیاد و مهمی در روابط اجتماعی یک جامعه مسلمان دارد. پرداختن به احسان و نیکوکاری در یک جامعه ایمانی به عنوان یکی دیگر از ویژگی های مهم مومن تأثیر فراوانی در بهبود روابط اجتماعی دارد که در رشد و بالندگی روانی و اجتماعی و دیگر ابعاد زندگی افراد در یک جامعه ایمانی دارد بسیاری از مشکلات و نواقص را رفع می کند. لذا شناخت این ویژگیها و تلاش در رسیدن به حد اعلای هر کدام از آنها از وظایف مومنان در جامعه ایمانی است. که آثار متعدد هر کدام از آنها بر ای رسیدن به اهداف دین مبین اسلام موثر است.

واژگان کلیدی: فضایل اخلاقی، اخلاق اجتماعی، مؤمن، حیات دنیوی.

اخلاق نقد در گفتار و رفتار امام رضا علیه السلام (ریحانه مشایخی)

نقد به معنای ارزیابی، بررسی، شناسایی نمودن، زیرو رو کردن، عیب‌ها را نمایاندن و پنهان‌ها را روی آوردن است و نقد زدن بر کلام یعنی عیب‌های پنهانش را نمایاندن و به طور کلی شناخت خوب از بد (سره از ناسره) می‌باشد از این رو این مساله در سیره‌ی ائمه معصوم به ویژه امام رضا علیه السلام مورد توجه واقع شده است. آنچه که در نقد در متون دینی و سیره‌ی پیشوایان مورد تاکید واقع شده، رعایت اخلاق و آداب و روش نقد می‌باشد. هدف این مقاله تبیین بایدها و نبایدهای نقد در کلام و رفتار امام رضا علیه السلام است. ایشان عدالت، انصاف، صبر و تاثیر گذاری را ملزومات نقد دانسته و همواره از نقد توأم با توهین، غضب، جدال و کبر نهی فرموده‌اند. این مقاله به مطالعه‌ی اصول نقد علمی در کلام و رفتار حضرت رضا علیه السلام می‌پردازد و این که با توجه به فرایند نقد آن حضرت می‌توان آن را به عنوان الگویی برای جوامع امروزی مطرح نمود. در ابتدا بایدها و نبایدهای نقد و سپس چگونگی فرآیند آن بررسی می‌شود.

واژگان کلیدی: امام رضا، نقد، بایدهای نقد، نبایدهای نقد، فرآیند نقد

ارزش فرزندآوری از دیدگاه اسلام (مرضیه محمدی)

مسئله فرزندآوری یکی از مهمترین مسائل نظام خانواده است و از اساسی ترین پایه های قدرت در یک نظام محسوب می شود تا به جایی که بزرگترین اندیشمندان و عالمان دینی آن را از ضروری ترین مسائل زندگی انسانها محسوب می کنند. برای شناخت جایگاه فرزند لازم است بر آیات قرآن کریم و روایات معصومین علیهم السلام تکیه کرد. از این رو سعی شده در این نوشتار که تحقیقی است توصیفی تحلیلی پیرامون مسئله ی فرزندآوری در ابتدا با استفاده از آیات قرآن و منابع روایی جمع آوری شده است. بدین ترتیب تحقیق حاضر به شیوه ی فیش برداری و کتابخانه ای با محوریت قرآن کریم و احادیث معصومین علیهم السلام با اهداف بنیادی-کاربردی در قالب چهار فصل تدوین شده است. در فصل اول توضیحی راجع به مفاهیم فرزندآوری و اهمیت فرزندآوری از دیدگاه قرآن و روایات بررسی شد و در فصل دوم به رابطه بین فرزند و کارآمدی خانواده اشاره می شود و دلایل عمده کاهش تمایل فرزندآوری در ایران در فصل سوم ذکر شده است و در پایان نتیجه گیری آورده شده است.

واژگان کلیدی: ارزش، فرزندآوری، اسلام، باروری، خانواده، جمعیت.

اسباب فقهی محرمیت (مهدیه کاظمی)

اسباب ایجاد محرمیت سه نوع است: رضاع، نسب و سبب. کسانی که از راه نسب به یکدیگر محرم می شوند، محارم نسبی می باشند. که برای مردان و زنان عبارتند از: برادر و خواهر، پدر و مادر، برادر زاده و خواهر زاده، فرزندان، دایی، عمه، خاله و عمو می باشند. و کسانی که از راه سبب یا ازدواج به زن و مرد محرم می شوند، محارم سببی نام دارند و عبارتند از: مادر زن و پدر شوهر، شوهر مادر و زن پدر، دختر زن (ریبیه) و پسر مرد، نواده های دختری و پسر زن و نواده های دختری و پسر مرد، زن پسر و شوهر دختر. و نیز کسانی که از راه رضاع (شیر خوردن) به کودک شیرخوار محرم می شوند، محارم رضاعی نام دارند و عبارتند از: زنی که او را شیر داده، شوهر آن زن (شوهری که شیر مال اوست)، پدر آن زن هرچه بالا رود، دختران و پسران آن زن، دختران و پسران اولاد آن زن، خواهر و برادر آن زن، عمو و عمه و دایی و خاله آن زن، اولاد شوهر آن زن که شیر مال آن شوهر است، مادر شوهر و پدر شوهر آن زن که شیر مال آن شوهر است، خواهر شوهر و برادر شوهر آن زن و نیز عموها و عمه و خاله و دایی شوهر آن زن که شیر مال آن شوهر است. محرمیت آثاری را به دنبال دارد که مهمترین آنها، حرمت ابدی نکاح میان محارم است.

واژگان کلیدی: اسباب، محرمیت، فقه.

اسرار سبحان الله در قرآن و روایات (لیلا رحمتی)

اسرار سبحان الله در قرآن و روایات بسیار زیاد است و برای عنوان این اسرار نیاز به بررسی و بیان بخش عمده ای از آیات قرآنی است که به سبحان الله اشاره دارد. ذکر عمومی سبحان الله از زبان تمامی موجودات عالم تنزیه کردن مخصوص است و آن تنزیه مبری ساختن خداوند از هر چیز است که لایق ساحت قدس نباشد. راه اصلی رسیدن به خداوند توجه و یاد خداست که با ذکر او و ذکر برتر سبحان الله محقق می شود و سبب دوری از هر گونه شرک و آلودگی و گناهان بی شمار می شود. آثار دنیوی و اخروی ذکر سبحان الله هر انسانی را به تفکر در مورد این ذکر فرو می برد و تکرارش را ملزم می دارد. تاریخ پیدایش ذکر سبحان الله را می توان به قبل از خلقت آدمی و در بهشت از زبان ملائکه دانست، اما با ظهور اسلام این ذکر جایگاه خود را به عنوان یک ذکر که خدا را از هر عیب و نقصی مبرا می داند درخشان تر شد. از آنجایی که تکرار ذکر سبحان الله با هر کیفیتی مطلوب و مقصود اسلام نیست بلکه باید از سر خضوع و خشوع باشد می توان آیات و روایات را مورد بررسی قرار داد تا به آن ذکر مطلوب رسید. و این ذکر را سرمشق کارها قرار داد و در حرکت و تکاپوی سیر الی الله و گفتن اعتراف و دفاع از حقیقت والا در جبران کاستیها و تقصیرات استفاده کرد و به قصد حرکت به سوی عبودیت و بندگی خالصانه از آن مدد جست و به اسرار سبحان الله پی برد.

واژگان کلیدی: سبحان الله، تسبیح، حمد، ذکر.

اصول و روشهای تربیت در صحیفه سجادیه (لیلا کارخانه)

با عنایت به اینکه موضوع تحقیق اصول و روش های تربیت در صحیفه سجادیه می باشد، صحیفه سجادیه دربردارنده مباحث تربیتی نابی در عرصه های فردی، اخلاقی، اعتقادی، اجتماعی و اقتصادی است. آموزه های تربیتی صحیفه سجادیه با روش توصیفی-تحلیلی به شیوه کتابخانه ای و با کمک از منابع تفسیری و شرح ها و تربیتی به صورت کاربردی در جهت سعادت و کمال زندگی انسان در ارتباط با خدا، خود و دیگران بررسی و تبیین می گردد. رابطه با خدای عالم بهترین و باارزش ترین روابط محسوب می شود. خدا را باید شناخت و با وجود این همه استعداد و امکانات که در وجود انسان ها قرار داده است در جهت بندگی و عبودیت او گام برداشت. برقراری ارتباط انسان با خدا در گزینه های معرفت خدا، ایمان به خدا، تقوای الهی، عبادت خداوند، شکرگزاری تعریف شده است. رابطه انسان با خود یعنی شناخت حقایق نهفته خود و سر و سامان دادن به آنها که برقراری این رابطه در گزینه های عقل و اندیشه و پرورش حس خداجویی آمده است. رابطه انسان با هم نوع نیز در بستر جامعه معنا پیدا می کند و در روابط اجتماعی شکل می گیرد که در گزینه روابط خانوادگی رابطه والدین با فرزند و رابطه فرزند با والدین اشاره شده است و با توجه به مبانی تربیتی به مباحثی مثل خدا دوستی، خود دوستی، دنیا دوستی، کمال خواهی، غفلت، خوف و رجا، اشاره شده است. و در قسمت اصول و روش های تربیتی به اصولی چون تقوا، زهد، کنترل و هدایت، تذکر، عزت، اشاراتی شده است.

واژگان کلیدی: اصول تربیت، روش های تربیت، صحیفه سجادیه.

بصیرت و آگاهی در پرتو تقوا (ملیحه قلعه ای)

با عنایت به اینکه موضوع تحقیق «بصیرت و آگاهی در پرتو تقوا» می باشد، لذا محقق تحقیق حاضر را با مطالعه کتب تدوین شده با محوریت بصیرت، در ۵ فصل تدوین نموده است. بصیرت به درک صحیح قلب گفته می شود و آن چنان عنصر مهمی است که کسی که فاقد آن باشد نظرش نیز فاسد خواهد بود. و از نظر علما معیار انسانیت دانسته شده و بدون آن حرکت ممکن نخواهد بود و در فصل دوم مراتب و اقسام بصیرت بیان شده و از جمله نکات به دست آمده اینکه: مراتب بصیرت نسبت به افراد متفاوت است که مرتبه اول و درجه اعلائی آن به پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام اختصاص یافته و مرتبه پایین تر آن به پیروان حقیقی آنها و مرتبه دیگرش به عامه مردم. و اینکه بصیرت دارای اقسامی می باشد که در این تحقیق هفت قسم آن که خانوادگی، اخلاقی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، و نظامی است مورد بررسی قرار گرفته است و در فصل سوم برخی آثار بصیرت و عدم بصیرت که به آثار دنیوی و اخروی تقسیم شده ذکر شده است که از جمله آثار بصیرت: شناخت راه، استقبال از شهادت، شجاعت، دفاع از حق و حقیقت، ولایت مداری، یاری امام تا پای جان، حرکت جمعی برای دفاع از ولی فقیه است.

واژگان کلیدی: بصیرت، آگاهی، پرتو، تقوا.

بابی گری و بهایی گری (زهرا شیرایی)

باب به معنای دعوت کننده دینی، داعی و بهائی منسوب به بهاء و به پیروان آیین بهاء اطلاق می شود. مکتب بابیت توسط محمد علی باب عنوان شد. او در ابتدا با مکاتب شیخیه و صوفیه آشنایی داشت، بعد از سفری که به بغداد داشت از شاگردان سید کاظم رشتی شد و پس از مرگ وی در حالی که پیروان او سردرگم رهبری برای خود بودند ادعای بابیت امام زمان را کرد و بعد از مدتی خود را امام زمان خواند و در این باره مطالب و کتب مختلفی نوشت که در برخی از آنها ادعای خدایی نیز کرده است. بعد از مرگ وی نیز در حالی که مردم از ظلم و جور حکومت قاجار در سختی بودند و فقر اقتصادی آنها را آزار می داد، حسینعلی بهاء ادعای جانشینی باب را کرده و مکتب بهائیت را پایه ریزی کرد. این مکتب از لحاظ آیین و قوانین مانند فرقه بابیت است، فقط اندکی توسط رهبران بهائیت دست کاری شده و شکل فلسفی تری به خود گرفته است. این فرقه مورد حمایت استعمارگران قرار گرفت و توانست رشد و پیشرفت کند و در زمان پهلوی بسیاری از منصب های حکومتی را به خود اختصاص دهد. اما بعد از پیروزی انقلاب مجبور به ترک ایران شدند. اکنون پایگاه اصلی آنها در اسرائیل است و آنها هنوز هم چشم طمع به ایران دارند و ایران را پایگاه اصلی خود می دانند که روزی باید به آن برسند، لذا از هیچ کوششی برای رسیدن به آن فروگذاری ندارند. این مکتب دارای احکام و عقایدی مخالف با اسلام هستند و با سفسطه گری و دلایل باطل ادعای آیین و شریعت جدیدی را کرده و اسلام را منسوخ می دانند.

واژگان کلیدی: بابی گری، بهایی گری.

بدعت گزاران در آیات و روایات (فاطمه اسماعیلی)

تحقیق حاضر پژوهشی است در مورد یکی از مسائل مهم دینی به نام « بدعتگزاران در آیات و روایات » که بدعت علاوه بر معنای لغوی و اصطلاحی و مفهوم قرآنی و طبقه بندی مفهومی از نظر هر فرقه ای دارای مصادیق متفاوت می باشد به گونه ای که هر گروهی گروه دیگر را متهم به بدعتگزاری در دین می کند و از سوی اولیای دین و علمای شیعه نیز نظراتی در خصوص تعریف و معنای بدعت و تشخیص و محدوده آن وارد شده است و پیدایش و اشاعه بدعت نیز بدون علت نیست و در آیات و روایات بسیاری نیز عمل ناپسند بدعتگزاران نکوهیده شده است و بدعتگزاری از عصر خلفا تا عصر حاضر موجب گمراهی افراد و فتنه و پراکندگی در اجتماعات بسیاری شده و پیامدها و آثار سوء فراوانی بر جای نهاده که از راه های مقابله با آن کسب علم و حقایق دین و بصیرت افزایی و انجام پژوهش در این زمینه است و مبارزه با بدعتگزاران و برحذر داشتن مردم از ایشان که از روش های برخورد ائمه نیز بوده ، نه تنها کاری دینی بلکه وظیفه عالمان دین است و کتاب های زیادی تا کنون در این باره به چاپ رسیده ولی هیچ کتابی به طور مستقل به بررسی این مسأله با عنوان بدعتگزاران در آیات و روایات نپرداخته و مباحث در این مورد در کتاب هایی با عنوان بدعت به طور پراکنده آمده که در این تحقیق سعی شده با استفاده از منابع روایی و تفاسیر و کتبی در این زمینه بحث های پراکنده به صورت منظم و منسجم به همراه مصداق ذکر شود .

واژگان کلیدی: بدعت، بدعتگزاران، نوآوران، تحریف، سنت ، دین.

بیست و پنج سال سکوت امام علی علیه السلام (سارا ملکی)

آخرین روزهای زندگی پیامبر از فضول بسیار حساس و دقیق تاریخ اسلام است. پیامبر در روزهای آخر زندگی سعی کرد با اصرار فراوان عده ای از صحابه را از جمله ابوبکر و عمر را از مدینه دور کند. بدین منظور آنان را مجبور ساخت که زیر پرچم فرماندهی اسامه باشند و در چنان موقعیت حساسی علی (ع) را بر بالین خود نگاه داشت. ولی ابوبکر و عمر و ابوعبیده از شرکت در سپاه اسامه سر باز زدند. پیامبر برای خنثی کردن نقشه های از پیش طراحی شده آنان دستور به آماده نمودن قلم و دوات کرد که عمر با گفتن جمله ناروایی مانع از وصیت نمودن پیامبر شد و هم او بود که بعد از رحلت رسول الله، وفات پیامبر را انکار کرد تا ابوبکر که در آن زمان در مدینه نبود رسید و زمانی که سقیفه بنی ساعده بر پا شد به همراه دو یارش به آن مکان رفتند و در آنجا باز هم عمر به عنوان اهرمی قاطع و کارآمد برای هموار کردن مسیر خلافت ابوبکر وارد عمل شد و بسیار تلاش کرد. تلاش او محدود به سقیفه نشد، بلکه برای بیعت گرفتن از مخالفان ابوبکر به خانه حضرت زهرا (س) حمله نمود تا متحصنان در آنجا را وادار به بیعت کند. ولی حضرت علی (ع) تا زمانی که حضرت زهرا (س) زنده بود با ابوبکر بیعت نکرد و در این مدت همه تلاش خود را برای بازگرداندن حق به جایگاه اصلی خود نمود ولی اثری نداشت. نهایتاً امام پس از تنویر افکار عمومی برای حفظ وحدت کلمه از در مخالفت وارد نشد و از طریق جمع آوری قرآنو تعلیم و تفسیر مفاهیم عالی آن و قضاوت صحیح و احتجاج و استدلال با دانشمندان اهل کتاب به خدمات فردی و اجتماعی خود ادامه داد.

واژگان کلیدی: سکوت، امام علی علیه السلام.

پلورالیسم دینی از منظر تفکر اسلامی (سودابه نعمتی)

پلورالیسم نسبت به دین طرحی است که برخی دانشمندان و متکلمان غربی با تأثیر پذیری از دیدگاه خاصی در پاسخ به بعضی مسائل عقیدتی و همچنین برای حل بعضی از مشکلات اجتماعی ارائه می دهند. پلورالیسم دینی در دهه های اخیر با کار جان هیک در جهان مسیحی بالا گرفت وی می دید که بسیاری از غیر مسیحی ها وجود دارند که تحت تاثیر ادیان دیگر انسانهایی پاک و بی آزار بار آمده اند. بنابراین اظهار داشت که نگوئیم مسیح خداست و فقط به وسیله او می توان به بهشت رسید چرا که اگر قرار باشد تنها گروه مسیحیان به بهشت بروند پس عمل خیر بقیه چه می شود؟ طرفداران کثرت گرایی دینی آن را در زمینه های اجتماعی و فلسفی و معرفتی جاری می دانند و ادله مختلفی از جمله آیات قرآن را برای اثبات آن ذکر می کنند. در این تحقیق که به روش کتابخانه ای و فیش برداری از منابع مرتبط با موضوع جمع آوری شده و از جهت دادن اطلاعات توصیفی و از جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات تبیینی می باشد به طور اجمالی به تعریف پلورالیسم دینی و ادله طرفداران این نظریه پرداخته و پس از آن نظرات اندیشمندان اسلامی و همچنین ادله قرآنی و روایی را در رد این نظریه مطرح نموده است و نیز توضیح داده شده است که اولاً پلورالیسم رفتاری و نجات ربطی به پلورالیسم در عرصه معرفت شناسی ندارد و دین مبین اسلام هیچ گاه در رفتارهای اجتماعی انحصار گونه برخورد نکرده است و همچنین بخشی از رستگاری و نجات از دوزخ را به مستضعفان و کسانی که احیاناً راه حق و صراط مستقیم را پیدا نکرده اند اختصاص داده است. ثانیاً استناد پلورالیسم معرفتی را به قرآن رد نموده و بعضی از آیات مورد تمسک را پاسخ داده است و با این نظر که در قرآن همیشه دین آمده و نه ادیان حقانیت را منحصر در دین اسلام می داند.

واژگان کلیدی: پلورالیسم، دین، تفکر اسلامی.

تأثیر معاد در تحکیم باورهای دینی (پریسا کزازی)

ایمان به روز جزا یکی از ارکان ضروری دین است که از جمله اصول قطعی اعتقادی به شمار می رود که معاد به معنای بازگشتن و در اصطلاح زنده شدن انسان پس از مرگ؛ برای رسیدگی اعمالش که در دنیا انجام داده به منظور رسیدن به بهشت جاوید یا خلود در آتش است. آنچه در این تحقیق بدست آمد این است که در قرآن کریم حدود یک سوم از آیات قرآن و همچنین روایات فراوانی به مباحث مربوط به معاد و اهمیت آن پرداخته است. از آنجا که اعتقاد به فلسفه معاد در زندگی آثار فراوانی داشته به طوری که عدم اعتقاد به این بحث باعث به وجود آمدن ردایل اخلاقی و اعتقادی و حتی انسان را به پوچ گرایی می رساند. لذا آشنایی با آثار اعتقاد به معاد انسان را به هدف نهایی که رسیدن به کمال است سوق می دهد. بنابراین اعتقاد به معاد هم در زندگی فردی خود را نمایان می کند که شامل تأثیر معاد در اخلاق فردی که میل به خوبی ها و کنترل ردایل اخلاقی و در نهایت آرامش و بهداشت روانی را در پی دارد و هم در زندگی اجتماعی بازخورد دارد که از جمله آنها عدالت اجتماعی، امنیت اقتصادی، سیاسی و اقتدار ملی و هم چنین مسائل نظامی را در خود جای می دهد. لذا این تحقیق توصیفی، تشریحی که موضوعی اعتقادی است و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع تفسیری و روایی و اخلاقی و اعتقادی بهره جسته است و به این مطالب اشارات تفصیلی داشته از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: معاد، تحکیم، باورهای دینی، قیامت.

تأثیر تربیتی عفو بر خانواده و اجتماع از منظر آیات و روایات (فاطمه داودآبادی)

عفو از جمله صفاتی اخلاقی است که خدای متعال و امامان معصوم علیهم السلام به آن سفارش مکرر کرده اند و تأثیر تربیتی برای آنان قائل هستند در عصر حاضر با توجه به نحوه تعامل انسان با یکدیگر و درگیری ها و منازعاتی که در زندگی روزمره برای آن ها رخ می دهد ، یکی از مباحث اخلاقی که با بررسی آن می توان از تنش های موجود در آن ها تا حد زیادی بکاهد ، همین عفو و بخشش و تأثیر تربیتی آن بر خانواده و اجتماع است که پرداختن به آن می تواند از بسیاری کینه ورزی ها و قهر کردن ها و جدایی ها جلوگیری کند و با توجه به سفارشات مکرر خداوند و امامان معصوم درباره عفو ضرورت بررسی کردن این موضوع کاملاً روشن است که عفو را وسیله ای برای حفظ استحکام بنیان خانواده و همبستگی و وحدت در اجتماع می دانند و در این پژوهش هم سعی بر این است که تأثیر تربیتی عفو را از منظر آیات و روایات به خوبی بشناساند تا شاید قدمی در راستای همین اهداف بر دارد؛ این تحقیق ، موضوع عفو را از منابع تربیتی - تفسیری بررسی کرده است .

واژگان کلیدی: تربیت ، عفو ، خانواده ، اجتماع ، تأثیر تربیتی.

تأثیر تغذیه بر معنویت در زندگی انسان (مریم راستین فر)

تغذیه از اعمال ارادی انسان برای حفظ حیات و توانایی انجام فعالیت های فردی و اجتماعی بوده است. طبیعت و ساخته های انسانی این هدف را تأمین ساخته اند اما کیفیت و تأثیر مواد غذایی مورد استفاده انسان ها بنا به شواهد متعدد آیات و روایات نه تنها بر جسم فرد بلکه بر روح و روان او نیز اثر مثبت و یا منفی می گذارد. لذا با توجه به نقش بسزایی که تغذیه در زندگی دنیوی و اخروی دارد در این تحقیق سعی بر این بوده است که تأثیر تغذیه بر معنویت در زندگی انسان از دیدگاه آیات و روایات مورد بررسی قرار گیرد. برای این منظور مباحث انواع تغذیه و اهمیت آن از دیدگاه آیات و روایات، نقش آداب و شرایط غذا خوردن در معنویت وجود انسان، تأثیر تغذیه حلال و حرام بر معنویت در زندگی انسان به تفصیل در این پژوهش گنجانده شده اند. بررسی این موضوعات مشخص ساخت، که خداوند متعال در قرآن کریم و انبیاء و اولیا الهی در روایات بارها از انسان خواسته که نظر عمیقی به انواع غذاهای خود بیفکند و عوامل و اسبابی که در جریان است تالقمه غذایی یا جرعه آبی در دسترس او قرار گیرد و عوامل تأثیرگذار بر آن را به خاطر داشته باشند تا از این طریق مشمول تقرب به خدا، رستگاری، استغفار ملائک، عبور از صراط، دینداری، مشمول رحمت خداوند شدن، با پیامبر محشور شدن، دوستی با اهل بیت (ع)، استجاب دعا، رقت و نورانیت قلب گردد.

واژگان کلیدی: تغذیه، معنویت.

تأثیر زیارت در پرورش روح انسان (عفت جمشیدی بانی)

تأثیر زیارت در پرورش روح انسان از اهمیت ویژه ای در اسلام برخوردار است و یکی از سنت های اسلامی به شمار می رود و از عقاید مسلم شیعیان و هویت شیعه است و قبل از ظهور اسلام در میان امم پیشین و حتی در میان مشرکان هم وجود داشته، زیارت از جمله حقایق ارزشمند و حیاتی است و تشریف به اماکن مقدس به ویژه زیارت قبور ائمه اطهار علیه السلام از اموری است که در منابع اسلامی بدان بسیار سفارش شده است و آن به خاطر اثرات عمیق و اساسی و معنوی خاصی است که در روح و روان انسان ایجاد می کند و حضور در نزد ائمه اطهار علیه السلام دارای آداب بی شماری است که آن را به آداب ظاهری و باطنی می توان تقسیم کرد و در بین آموزه های دینی، دعا و زیارت و حضور در اماکن مقدس آثار بسیاری در حفظ بهداشت روانی و سلامت روح دارد حقیقت این است که کسانی که زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیه السلام می روند در اثر حضور در محیط معنوی که سبب آرامش روحی و نزدیکی دل به خداوند می شود و به گونه ای روحیه انسان را صیقل می دهد که انسان از گناهان گذشته خود روی گردان و به استغفار و توبه می پردازد و در پی جبران آن است تا به صفای روح و جلای قلب، که در آخر رسیدن به سعادت کمال الهی است دست یابد و محقق در این تحقیق به توصیف درون مایه اعتقادی، دینی موضوع پرداخته و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده نموده و از منابع روایی بهره برده است. د

واژگان کلیدی: زائر، زیارت، پرورش روح.

تأثیر عبودیت والدین بر فرزندان (سمیه کمال آبادی فراهانی)

عبودیت حیاتی ترین مقوله انسانی است و حقیقت انسانیت را ظاهر می کند و رنگ فطرت را در آدمی جلوه گر می نماید زیرا افراد به سبب عبودیت مستعد همه کمالات انسانی می گردند و اخلاق الهی و ربانی پیدا می کنند انسان بر اثر عدم عبودیت از سیر به سوی حقیقت انسانی خود باز می ماند و اخلاق غیر الهی می کند در قرآن و روایات اسلامی موضوع عبودیت از جایگاه رفیعی برخوردار است آنجا که خداوند متعال فرموده است: « وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون» جن وانس را نیافریدم جز برای عبودیت، بحث عبودیت آن چنان دارای اهمیت است که خداوند آن را هدف خلقت بیان کرده است چنانچه بشر بدون آن به کمال واقعی خود نمی رسد و قله های سعادت را طی نخواهد کرد والدین در مسیر عبودیت و عبادت حق تعالی وظیفه انذار و تبشیر فرزندان را برای دست یابی به قرب الهی و عبودیت پروردگار عهده دار می باشند چرا که والدین نخستین مربیانی هستند که بذریع ایمان و عبادت را در جان و روان فرزندان کاشته و آن را آبیاری می کنند رفتار و کردار والدین در سازندگی و رشد معنوی فرزندان بسیار تأثیر گذار خواهد بود به طوری که این وظیفه ی پرورش عبودیت والدین در تمامی ادوار زندگی فرزندان چه در زمان قبل از تولد و چه در زمان آغاز تولد و چه در زمان بعد از تولد بر عهده آن ها می باشد عبودیت والدین تأثیر شگرفی بر روند صحیح بندگی فرزندان می گذارد زیرا به طور طبیعی و مطابق با نظام علت و معلول هر معلولی از علت خود تأثیر می پذیرد و پیروی می کند و اگر والدین به عبادت روی آورند فرزندان هم به سمت عبادت خالق خواهند رفت. پیشگامی والدین در انجام عبودیت حق تعالی بسزایی در فرزندان خواهد گذاشت و در این مسیر برای جذب آنان از شیوه ها و الگوهای بهره مند می شوند تا بتوانند مسیر رشد و تعالی فرزندان را فراهم نمایند.

واژگان کلیدی: تأثیر، عبودیت، والدین، فرزندان.

تفسیر صراط مستقیم از دیدگاه امامیه (زهرای داودآبادی)

همه موجودات در یک مسیر تکاملی که لازمه ذات هستی است در حرکتند « الی الله تصیر الامور » « ان الی ربک المنتهی » و انسان نیز به عنوان یکی از موجودات هستی محکوم به این حکم است. در بیان راه ها یک راه مستقیم و شاهراه وجود دارد که راه سعادت و اختیاری است یعنی راهی که انسان باید آن را برگزیند و در آن طی طریق کند. صراط مستقیم در حدود ۴۰ آیه در قرآن بکار رفته و یکی از این آیه ها ، اهدنا الصراط المستقیم است که مسلمانان روزی حداقل ۱۰ بار در شبانه روز از خداوند می خواهند و همچنین برای صراط مستقیم مصدایقی ذکر شده که با بررسی آنها در قرآن و همچنین در کلام معصومین میتوان به حقیقت صراط مستقیم رسید و از این مصادیق که عبارتند از : ولایت ، قرآن ، دین حق ، وجود انبیا و پیامبر گرام اسلام و ائمه معصومین علیهم السلام کمک گرفت و به آنها تمسک کرد تا نیل به مقصود حاصل شود .

واژگان کلیدی: مستقیم، صراط مستقیم، مفسران امامیه.

توبه از دیدگاه آیات و روایات (مریم قاسمی)

توبه در واقع انقلابی درونی است، حرکتی در جان، تا آزاد گردد و به سوی حق سیر کند و توبه انسان مخوف به دو توبه خداست، نخست، این خداوند ایت که به انسان توفیق می‌دهد تا بتواند از بند اسارت دنیا برهد و بعد از آنکه بنده توبه نمود، دوباره خداوند به او بر می‌گردد و غفران و بخشش را شامل او خواهد فرمود. بدون شک توبه کردن یک امر واجب است همانگونه که انسانها بر خود واجب می‌دانند که امراض و بلاها را از خود دور کنند و خود را در مقابل آن محفوظ بدارند، و گنهکار نمی‌تواند به اختیار خود، توبه را به تأخیر اندازد، زیرا این تأخیر، نوعی بی‌اعتنایی به خدا و سبک شمردن گناه است و این خود گناهی است که نیاز به توبه دارد، و پذیرش توبه بر خداوند، یک حکم قطعی است، زیرا از نظر دلایل نقلی توبه یکی از وعده‌های قطعی خداوند به شمار می‌رود و چون خلف وعده بر خداوند حکیم، قبیح و نارواست بنابراین عقل بر لزوم پذیرش توبه حکم قطعی می‌کند و اوست خدایی که توبه بندگان خود را می‌پذیرد و گناهان آنان را عفو می‌کند و توبه و برگشتن به سوی خداوند باید در ظرف اختیار صورت گیرد فرد مجبور به توبه کردن نشده باشد. مثلاً توبه در زمانی که مرگ بر انسان مستولی شده و انسان می‌داند که دیگر راهی ندارد توبه کند پذیرفته نیست و عبودیت تنها در ظرف اختیار صورت می‌گیرد که همان زندگی دنیاست که سطح اختیاری می‌باشد.

واژگان کلیدی: توبه، آیات، روایات.

جایگاه عقل از دیدگاه نهج البلاغه (زهر ا سادات صادقی)

عقل یکی از قوای انسانی است که به واسطه آن خیر و شر و حق و باطل از یکدیگر تشخیص داده می شود، و نیروی فهم و درک انسانی که برترین مخلوق خداوند و موهبتی الهی است به انسان و اولین مخلوق خداست تاریخ عقل و تعقل همزاد تاریخ بشری است که با پیدایش آدم آغاز می شود و تصور نبودن آن در هیچ برهه ای از زمان قابل بحث نیست، یکی از ابعاد اساسی و مهم وجود انسان که در برنامه ریزی های تربیتی اعم از تعیین اهداف و اصول و روش ها به نحوی مورد نظر قرار می گیرد بعد عقلانی اوست. از آنجا که با سلامت عقلانی، تربیت سایر ابعاد وجود آدمی را نیز در بر دارد، و در نظام تربیتی اسلام نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است و تکیه بر عقل و تأیید جنبه عقلانی یکی از ویژگی های تربیت اسلامی است پس برای پی بردن به این موضوع بهتر است بعد از آیات قرآن که با تعابیر مختلفی از این بعد ارزشمند به انسان سخن گفته و روایات از منبع عظیم نهج البلاغه به بیان جایگاه والای امر بپردازیم. یک انسان عاقل باید به ثمرات عقل از جمله: عبرت گیری از تجارب، مشورت با دیگران، تکلم سنجیده و غلبه بر هوای نفسانی و عاقبت اندیشی و ... توجه داشته باشد، نقطه مقابل آن، جاهل است که به این موارد توجهی ندارد، مکتب ما تشیع تنها مکتبی است که عقل را به خوبی شناسانده و آفتهای آن مانند: عجب، هوا و هوس و طمع ... را گوشزد نموده و هشدار می دهد، کتابهایی در این رابطه وجود دارند که می توانند برای محقق راهگشا باشند. اما به صورت جامع و کامل ویژگی ها و آفات و ثمرات عقل در آنها دیده نمی شود. لذا این تحقیق توصیفی که موضوع آب درون مایه دینی دارد و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع روایی، اخلاقی، تفسیری بهره جسته است.

واژگان کلیدی: عقل، عاقل، نهج البلاغه، آفات، ثمرات.

جایگاه تغذیه و معرفی خوراکیها در قرآن (مریم حبیبی کرهرودی)

مسأله تغذیه از نیازهای فطری بشری است که همه انسانها در همه زمانها به آن نیاز داشته اند و توجه به رفع آن در سلامتی انسان نقش اساسی دارد. تحقیق پیش رو، از انواع تحقیقات توصیفی - کاربردی می باشد و روش آن اسنادی یا کتابخانه ای است و منابع بسیار زیادی در زمینه این تحقیق وجود دارد از جمله منابع بسیار مهم آن قانون در طب ابن سینا است و که شهرت جهانی دارد و به روش طب قدیم نگاشته شده است و در آن به ارکان و امزجه توجه شده است و از خلاصه های این کتاب قانون کوچک است که در این تحقیق برای قوانین خوراکی استفاده شده است. خداوند انسان را آفرید و غذا خوردن را به صورت یک نیاز فطری در او قرار داد و آیاتی در قرآن برای آن ذکر نمود تا انسان به طعامش بنگرد تا هم حلال باشد و هم منعم را بشناسد و به او دستور داداز غذاهای طیب بخورد و حلال خدا را حرام نشمرد، از اسراف و زیاده روی در خوردن طعام بپرهیزد و به شکر خداوند برای نعمت هایش بپردازد تا به خاطر ناشکری به عقوبت الهی گرفتار نشود، بخورد و طغیان نکند و به فساد و تبهکاری در زمین نپردازد. تقوای الهی پیشه کند و خطاب به پیامبرانش فرمود بخورید و از ایشان خواست به خاطر شکرگزاری، عمل صالح انجام دهند. خداوند نام طعامهایی را به صورت ویژه در آیاتش ذکر نموده است. عسل را بعنوان شفا برای مردم یاد کرده است و به صورت زیبایی جمع آوری عسل را توسط زنبور عسل توصیف کرده است و در روایات بر خوردن آن تأکید کرده است. سپس میوه ها را به صورت عام در قرآن نام برده و بعد از آن خرما را ذکر کرده است. انگور و باغهای آن بسیار در قرآن مورد توجه واقع شده است. زیتون که دانشمندان آن را اکسیر حیات می دانند در قرآن آمده است.

واژگان کلیدی: تغذیه، قرآن.

جوان و انس با قرآن (مهری قاری)

تحقیق حاضر با عنوان انس با قرآن کریم می باشد. جوانی بهار انس و آغاز فراز و نشیب های روحی، جسمی است و قرآن این کتاب آسمانی آن قدر با عظمت است که به عنوان بهترین و مطمئن ترین راه انس با حق تعریف شده لذا اگر جوانان به آن متمسک و متوسل شوند و دستورات و فرامین آن را به کار ببرند به سعادت دنیا و صلاح جامعه دست یافته اندگرچه انس با قرآن کریم مراحل مختلفی دارد از جمله: نگاه کردن، شنیدن، روخوانی و... ولی مرحله اصلی و نهایی انس با قرآن کریم، عمل کردن به دستورات آن امانت مقدس الهی و پیاده نمودن در جامعه می باشد که در عین حال با مروری سریع به تاریخ گذشته در می یابیم که جوانان پرشور و با انگیزه، با صداقت ذاتی خود مهمترین حامیان و صادق ترین رهروان مصلحان بزرگ و مریبان بوده اند و با تاکید امام خمینی رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری بر ترویج فرهنگ قرآنی و توصیه به انس مردم خصوصا جوانان با قرآن است که رکن اساسی این تمدن و نظام الهی است بنابراین انس با قرآن دل را صفا می دهد، زنگارهای دنیای مادی را دور می کند و در نظام دینی ما این بالاترین ارزش است که یک جوان متأثر از معنویات اسلامی و قرآن در برابر تهاجم دنیای مادی و فرهنگ مبتدل آن بایستد. تحقیق حاضر که از نوع تحقیقات توصیفی- تبیینی است، در بخش گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه ای استفاده گردیده است، لذا شایسته است تا مفاهیم والای این کتاب هدایت الهی، هرچه بیشتر در متن زندگی روزمره وارد شود. و شوق جوانان به انس با قرآن دوچندان شود.

واژگان کلیدی: جوان، انس، مراتب انس، قرآن کریم.

حقانیت ولایت فقیه از منظر اسلام (عادلہ میرزابابایی)

نوشتار حاضر جهت بیان حقانیت ولایت فقیه از نظر اسلام سعی کرده مسائل مرتبط را چه از حیث واژگان و چه از حیث محتوا استقرا کرده و آنها را تحت رئوس بحث ولایت فقیه فهرست بندی نماید در این نوشتار مشخص می شود که اعتقاد به ولایت فقیه نه تنها یک مسئله مستحدث نیست بلکه از شروع غیبت کبری البته اگر نگوئیم از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تا به امروز مورد بررسی قرار گرفته شده و تقریباً همه فقها در این مسئله مباحثی را مطرح کرده و حتی به اجرا در آورده اند. بحث از ولایت فقیه از جمله مباحثی است که از اولیات دین محسوب می شود و هر فردی در جامعه مسلمان باید با آن آشنایی کامل داشته باشد چرا که ولایت فقیه یک مقام یا منصب نیست که با آن موافق یا مخالف بود بلکه یک تکلیف شرعی و البته واجب کفایی است که با پذیرش یک فرد شایسته از سایرین ساقط می شود. لذا باید به بیان حقانیت ولایت فقیه توجه شود تا با دفاع از ولایت فقیه و آگاه ساختن نسل جوان و تنویر افکار عمومی که آشنایی کمتری با این مسئله دارند به شناساندن دشمنان قسم خورده ایران که با ترفند های فرهنگی سعی در تضعیف جوانان و ایجاد شک و شبهه در عقاید و باورهای آنان دارند پردازیم. بنابراین سعی شده تا حد امکان از منابع دست اول روایی و تاریخی استفاده شود و محورهای اساسی در این پرداخت عبارتند از مفهوم شناسی واژه ولایت و فقیه، ولایت در آیات، روایات و قانون اساسی، مبانی و ملاک مشروعیت ولایت فقیه و برخی نظرات و دیدگاه مفسران و بزرگان.

واژگان کلیدی: ولایت، فقیه.

خسران در قرآن (زهرا سادات هاشمی)

از منظر قرآن عرصه حیات دنیوی انسان، میدان تجارت رابح با خدا یا تبادل بایر با شیطان است. خدای سبحان، انسان را با سرمایه‌های علمی و عملی چون هدایت فطری، قدرت فهم، نیروی کار و عمر آدمی آفریده است که اگر این سرمایه‌ها در راه تحصیل عقاید و معارف الهی و اعمال صالح صرف شود، تجارت بی‌خسارت و رابح است و اگر در غیر این راه صرف شود تجارتي بایر و زیانبار است. قرآن کریم تجارت سودآور انسانها با خدا و تجارت زیانبار و خسارت‌خیز انسانها با شیطان را به خوبی ترسیم کرده، در تبیین تجارت با خدا می‌فرماید «آیا می‌خواهید شما را به تجارتي که مایه رهایی از کیفر دردناک الهی است هدایت کنم؟ آن تجارت این است که در قدم اول که مرحله «اعتقاد» است، به خدای سبحان و رسولش ایمان آورید و در قدم بعدی که مرحله «عمل» است، با مال و جان خود در راه خدا جهاد کنید و این تجارت برایتان بهتر است اگر بدانید.» (سوره صف آیات ۱۲-۱۰) ره‌آورد این تجارت از یک سو مغفرت الهی و از سوی دیگر رهایی از عذاب الهی و دستیابی به بهشت جاویدان است و در تبیین تجارت با غیر خدا (شیطان) خاسران و مصادیق آنان را به صراحت بیان فرموده است مانند، اَبولهب، قابیل، اهل کتاب، مشرکان، مکذبان معاد و قوم نوح. قرآن کریم کفر، شرک، ترک دین اسلام، عصیان، پیروی از هوای نفس و نفاق را از جمله عوامل خسران و زیانکاری خاسران معرفی می‌کند، نیز در آیات ۱۰۵-۱۰۳ سوره کَهِف زیانکارترین انسانها را کسانی معرفی می‌کند که کوشش‌هایشان در زندگی دنیا کم و نابود شده با این حال گمان می‌کنند کار نیکی انجام می‌دهند.

واژگان کلیدی: خسران، قرآن.

دشمن شناسی از دیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (سمیه سادات میرناصری)

دشمن شناسی، به معنای شناخت هر کس یا چیزی که سدّ راه تعالی و تکامل انسان و جامعه می باشد، بر هر خردمندی لازم است. بدیهی است که بدون شناخت دشمن نمی توانیم از اهداف، سیاست ها و ابزارهای او آگاه شویم و به مقابله و دفاع برخیزیم. ضرورت شناخت دشمن تا آنجاست که خالق انسان ها با ارسال انبیاء، به ویژه آخرین رسول، بر آن تأکید نموده است؛ بر همین مبنا رسول خدا و ائمه ی اطهار (علیهم السلام) و علمای صالح به ویژه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانات خود بر این حقیقت پای فشرده اند. چه بسا کسانی که در طول تاریخ بر اثر غفلت از دشمنان و فقدان آگاهی و بصیرت لازم سیاسی- اجتماعی، در شناخت توطئه ی بیگانگان و اتخاذ مواضع به موقع و صحیح، به ویژه توسط نخبگان و خواص آن جامعه به سرنوشتی هلاکت باردچار شده اند. لذا پرداختن به مقوله ی دشمن شناسی، توسط رهبران بصیری چون امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ضرورتی انکارناپذیر است که عدم آن، یک نظام ارزشی را با چالش مواجه خواهد کرد؛ ولی تبعیت از ایشان، که فارغ از نگرش های سطحی و محدود و رقابتی و بر مبنای آموزه های دینی و آرمان های متعالی نظام اسلامی، به بررسی و تحلیل دشمنی دشمنان پرداخته اند؛ نه تنها می شود طرفندهای دشمنان را شناسایی کرد، بلکه جلوتر از دشمن می توان قدم برداشت تا قبل از اینکه دشمن طرح خود را عملیاتی کند، آن را در نطفه یعنی در ذهن خنثی کرد. لذا این تحقیق با جمع آوری دیدگاه و نظرات آن صاحبان بصیرت عمیق با روش کتابخانه ای، به گردآوری مطالب به صورت تفصیلی پرداخته که از این منظرنو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: دشمن، دشمنی، امام خمینی، مقام معظم رهبری.

دشمن شناسی در قرآن (ملیحه مقدسی)

در این جهان هر موجود زنده‌ای دشمن دارد که به میزان گستردگی وجود خود با دشمن بیشتری روبه‌روست، از آنجا که انسان موجودی گسترده و پیچیده است در زندگی فردی و اجتماعی خود با دشمنان زیادی مواجه می‌شود، پس شناخت دشمن نقش مهم و اساسی در رویارویی انسان با دشمنان دارد چرا که اگر توان انسان در رویارویی بسیار باشد ولی اطلاعات کافی در دست نداشته باشد، شکست خواهد خورد. نظر به اینکه قرآن هم جامعیت دارد و هم جاودانگی؛ درمی‌یابیم که هیچ موضوع مهمی در راستای هدایت انسان نیست که در قرآن از آن صحبت نشده باشد به خصوص موضوع مهمی چون دشمن شناسی که با تأملی دقیق در آیات در خواهیم یافت که تا چه اندازه قرآن نسبت به این موضوع حساسیت نشان داده است. لذا آنچه مقصود محقق در این تحقیق است آگاهی و شناخت نسبت به دشمنان با توجه به آیات قرآن مجید می‌باشد که با استفاده از روش کتابخانه‌ای و استنباط مطالب و به کارگیری منابع معتبری چون کتابهای تفسیری درصدد برآمده تا تحقیق جامعی در رابطه با موضوع به انجام رساند. لذا این پژوهش جهت رسیدن به هدفی که در بالا ذکر شد در شش بخش تدوین یافته که مشتمل بر ضرورت دشمن شناسی و انواع دشمنان در قرآن و در بخش‌های دیگر به کافر و مشرک شناسی، شیطان شناسی و منافق شناسی و یهود شناسی پرداخته شده تا با شناخت هر یک از این دشمنان توان مقابله با توطئه آنها حاصل شود.

واژگان کلیدی: دشمن، قرآن.

رابطه علم و عمل در فرهنگ رضوی (فاطمه زینلی)

علم و دانش در اجرای عمل نقش عمده ای دارد، به گونه ای که عمل آگاهانه و با معرفت بسیار برتر و بالاتر از عملی است که با جهل انجام شود، علم و دانش زمانی برای جامعه سودمند و مفید است که با عمل و اجرا همراه گردد یعنی عالم به علم و دانسته های خود عمل کرده و آن را با اشتیاق به دیگران نیز بیاموزد. یافته های این پژوهش نشان می دهد امام رضا علیه السلام در زندگی فردی و در عمل به آموزه های قرآن و مبانی اخلاقی و آداب ظاهری همچون لباس پوشیدن و غذا خوردن اهتمام داشته اند و همچنین در زندگی اجتماعی در رابطه با خانواده در رفتار والدین و فرزندان و در جامعه در ارتباط با مردم در مسائل اعتقادی نیز نسبت به عمل به علم خویش توجه داشته اند. پژوهشگر برای رسیدن به رابطه ی علم و عمل کوشیده است تا با الگو گیری از سبک زندگی امام رضا علیه السلام به روش صحیحی از عمل به علم دست پیدا کند. پژوهش حاضر با روش فیش برداری و کتابخانه ای با اهداف بنیادین و با محوریت زندگی علمی و عملی حضرت رضا علیه السلام به انجام رسیده است.

واژگان کلیدی: فرهنگ رضوی، علم، عمل.

روش شیطان در گمراهی انسان (سمیه عسگری مهر آبادی)

شیطان در لغت به معنای موجود متمرّد ، یاغی و سرکش است که از درگاه رحمت الهی رانده شده است . اگر ریشه واژه شیطان دشمن در نظر گرفته شود به معنای بَعْدَ یعنی دور شده از رحمت الهی است و اگر شیطان باشد مقصود کسی است که از خشم و حسادت سوخته است. وقتی کلمه شیطان گفته میشود ، ذهن متوجه به آن ملعونی است که به خاطر تکبر رو در روی خداوند متعال ایستاد. شیطان به پاس سالها عبادت ، از خداوند متعال مهلت زندگی خواست تا دام های خود را بگستراند و عده ای را همراه خود کند و به گمراهی کشاند . امام علی علیه السلام انسان کامل و هدایت یافته ای است که شیطان و شگردهایش را در گمراه کردن بخوبی شناخت و در برابر آن با تمام توان ایستاد و به دیگران نیز آنها را معرفی کرد . امام علی علیه السلام در این معرفی می فرماید : سیر نفوذ شیطان در انسان گام به گام و تدریجی است . شیطان در این نفوذ به اختیار انسان وارد نفسش میشود . او را سرگرم آرزوهای دور و دراز سراب گونه ، هوای نفس و حب دنیا می کند . و با این روش فرصتها را گرفته و انسان را در عمق فراموشی و غفلت می برد . از دیگر روشهای شیطان در گمراهی انسان ، صحنه پردازی و زیباسازی کارهای زشت است . به این طریق که شیطان معاصی را رنگ و لعاب زیبا می زند تا انسان شیفته آن شود و تمایل به آن نشان دهد و به سویش آید . برای مبارزه با نفوذ شیطان در نفس حضرت علی علیه السلام معتقد است ؛ با تقوی و پرهیزگاری ، محاسبه و ارزیابی نفس ، استعاذه و استغفار به درگاه الهی و پابندی به فرامین الهی همچون نماز و روزه می توان انسان را از این دشمن دیرینه رهایی داد و به کمال شایسته اش رساند .

واژگان کلیدی: شیطان، گمراهی، انسان، راهکار، مقابله.

راهکارهای قرآنی در حل اختلافات همسران (اعظم قاسمی)

استحکام خانواده از مسائل مهم اجتماعی است که نیازمند سبب شناسی و ارائه راهکار است. از آنجا که خانواده یکی از کهن ترین نهادهای انسانی است که عمری به درازای تاریخ بشر دارد و در استحکام روابط اجتماعی و رشد تک تک افراد جامعه نقش مهمی ایفا می کند، و به دلیل اینکه مناسب ترین جایگاه برای تأمین نیازهای انسان و بهترین بستر برای تأمین امنیت و آرامش روانی است. در مهمترین متون دینی ما از جمله قرآن و سخنان معصومین علیهم السلام و کتب تفسیری در مورد اساسی ترین و جزئی ترین مسائل خانواده سفارش شده است. ولی با این حال شاهدهی که در عصر کنونی، نظام خانواده دچار مشکلات و چالش هایی شده است که کم کم این نهاد مقدس را به سستی و تزلزل می کشاند. سنت ها، اخلاقیات و روشهایی که به تقویت خانواده منجر می شود بعضاً متزلزل شده است. دوری از هویت ملی و دینی و گاهی هویت انسانی و پذیرش هویت های دنیا گرایانه و دوری از اخلاقیات انسانی بسیاری از خانواده ها را تهدید می کند. ناآشنایی نسبت به تفاوت های تکوینی زن و مرد که خداوند به انگیزه تحکیم خانواده در نهاد این دو تعبیه نموده و عدم رعایت حقوق و عدم توجه به تعهدات، می تواند موجب تیرگی روابط را فراهم آورد. بنابراین در این عرصه باید از سویی علل اختلافات و موجبات تیرگی روابط افراد را روانشناسایی کرد و از سوی دیگر راه کارهای موجود در دین و مطرح شده در قرآن شریف را در دسترس قرار داد. زیرا آسیب شناسی خانواده از موضوعاتی است که نمی توان نسبت به آن بی تفاوت بود. تحولات اجتماعی مثل: وجود ماهواره، زیاد شدن روز به روز مهریه و علل خردی و خانوادگی و اخلاقی مثل: خشم و دروغ، خیانت و بی عفتی و ... نیز از عواملی هستند که سبب سست شدن بنیان خانواده می شوند.

واژگان کلیدی: خانواده، محبت، آرامش، راهکار، اختلاف.

راههای ایجاد محبت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام در فرزندان (طیبه جودکی)

ایجاد محبت اهل بیت (ع) یکی از آموزه های اصیل اسلامی در تربیت فرزندان است. عواطف پاک و مقدس نسبت به معصومین (ع) و خاندان پیامبر (ص) عامل ثبات قدم بیشتر در راه دینداری است و عشق و محبت به اهل بیت (ع) تا حد زیادی بیمه کننده افراد در برابر گناه و فساد است. اهمیت این موضوع در فرزندان عامل مهم در هدایت آنها به سمت و سوی الهی است و همچون میانبری است که هر فرد را سریعتر به هدف والای اسلام که رسیدن به حق و حقیقت است می رساند. از آنجا که طبق احادیث سن فرزندان به هفت سال اول، هفت سال دوم و هفت سال سوم تقسیم شده است در هر دوره فرزندان، روحیات خاص خویش را دارند که باید روش هایی متناسب با آن دوره اتخاذ نمود البته قبل از تولد فرزندان و هنگام تولد آنان نیز می توان در این زمینه اقداماتی را انجام داد. این مساله به یکی از جنبه های تربیت دینی اشاره دارد که به همین منظور اغلب از منابع تربیت دینی بهره جسته است و همچنین در کتب روانشناسی، روایی و اخلاقی نیز قابل بررسی می باشد. در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده است که این مطالب به طور دسته بندی شده در دوره های مختلف رشد و قبل از آن راهکارهایی آسان و ساده را ارائه داده که از این منظر نوع و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: محبت، فرزند، اهل بیت.

روشهای نهادینه سازی ارزشهای اسلامی در جوانان از منظر قرآن و روایات (معصومه قادری)

قرآن کریم و روایات وارده از ائمه اهل بیت علیهم السلام دو منبع مهم و جدا ناپذیر از یکدیگرند که مسلمانان باید زندگی خود را با بهره گیری از آنها بسازند خصوصاً آنان که بخش اعظم از جامعه مسلمانی را قشر جوان تشکیل می دهند ، و با توجه به آنکه مسیرهای انحرافی متعددی در کنار صراط مستقیم جلوه گری کرده و این امر جوانان را در مسیر حرکت به انحراف می کشاند. در قرآن کریم خداوند متعال به بیان برنامه ای خاص برای تربیت این سن پرداخته است که در روایات متعددی نیز اهمیت این دوران بیان شده است. به عنوان مثال ، پذیرش حقیقت و گرایش به خوبی ها و ارزش های اسلامی در این سن سریع تر و بهتر از پذیرش این ارزش ها در سن پیری است و آن هم به دلیل لطافت و رقت این دوران از زندگی است. برای رسیدن به ارزش ها ، به روش هایی در میان احادیث و آیات اشاره شده که در این مهم ، انگیزه و خواست جوان شرط اصلی در درونی سازی ارزش ها محسوب می شود و البته مدد الهی نیز در تحقق آن امری ضروری است. ناگفته نماند که عواملی نیز در جهت نهادینه سازی ارزش های اسلامی در جوانان تأثیر گذارند که با فراهم آوردن شرایط مناسبی می توان کمک شایانی به جوانان در این حیظه نمود. همچنین موانعی نیز از جمله حیل های دشمن وجود دارد که بستر را برای گمراهی جوان آماده می کند که در این تحقیق ، مهم شمرده می شود . شناخت دوران جوانی و ویژگی های آن ، ذکر روش های مستقیم و غیر مستقیم در مسیر نهادینه سازی ارزش ها و فرائض اسلامی و بالأخره توجه به عواملی که جوان عزیز را در مسیر سعادت یاری می رساند و یا موانعی که در سست شدن جوان ، در مسیر تکامل تأثیر می - گذارد .

واژگان کلیدی: روش ، نهادینه سازی ، ارزش ، جوان.

رویش و ریزش خواص در حادثه عاشورا (زهرة مرادی گواری)

بحث از رویش ها و ریزش ها یکی از مهم ترین موضوعات است که بارها در تاریخ تکرار شده است و این بحث در بین خواص که در اصطلاح عامیانه یعنی مردم خاص و ویژه می باشد، قابل تأمل تر است و این موضوع در حادثه ی عاشورا پر رنگ تر و مهم تر است که خواص عصر امام حسین علیه السلام نیز جزء گروه رویش ها و ریزش های تاریخ به شمار می آیند و علت و عواملی سبب بروز این موضوع شده است که در قالب عوامل مختلفی قابل بررسی است که در مورد عواملی که سبب رویش خواص عصر امام حسین علیه السلام شد می توان به عوامل اعتقادی و عوامل اخلاقی و عوامل سیاسی اشاره کرد که مهم ترین آن ها، ایمان به حق و ولایت پذیری و بصیرت کافی و عدالت خواهی و آزادگی و ایثار و مواسات بوده است و در عاقبت به خیری آن ها نقش داشته است و با بررسی تاریخی در حادثه عاشورا پی می بریم بعضی خواص هم دچار انحراف و لغزش هایی شدند و با سوابقی که در اسلام داشتند نتوانستند جزو نجات یافتگان این انقلاب عظیم قرار بگیرند و از اطاعت امام زمان بر حق خود بی نصیب شدند، عواملی چون ولایت ستیزی، بی بصیرتی، تعصبات قبیله‌گی، گرایش به دنیا و غفلت زدگی باعث انحراف خواص مؤثر و اثر گذار آن زمان شد. در این تحقیق، محقق سعی نموده است تا با تبیین عوامل ذکر شده راه را برای پویندگان فرهنگ عاشورایی روشن نماید تا خواص این زمان عبرت بگیرند و بدانند «کُلُّ یوم عاشورا و کل ارض کربلا».

واژگان کلیدی: خواص، ولایت، بصیرت، قیام.

زمینه ها، انگیزه ها و پیامدهای قیام عاشورا (نرجس رضایی خواه)

تحقیق حاضر تحلیلی است اجمالی در ارتباط با قیام امام حسین (ع) که از زمینه ها و انگیزه های قیام شروع می شود، سرانجام به بیان آثار گسترده و ثمرات مهم آن ختم می گردد، قیام خونین حضرت سیدالشهداء نه تنها شیعه و مسلمان را تحت تأثیر خود قرار داده بلکه همه تاریخ متأثر از این حرکت بزرگ امام علیه السلام است به همین دلیل در مورد امام حسین (ع) و قیام سبز او منابع فراوان وجود دارد به طوری که می توان گفت بعد از رسول خدا (ص) و امام علی (ع) بیشترین کتب تاریخی ائمه شیعه در مورد امام حسین (ع) نوشته شده است کتابهایی فراوان مثل ارشاد شیخ مفید، لهوف سیدبن طاووس، مقتل ابی مخنف و مقتل خوارزمی تا ناسخ التواریخ. منتهی الآمال و نفس المهموم همه و همه شرح کوتاهی از این قیام بزرگ می باشند هر چند محققان برجسته ای در این زمینه قلم زده و آثار ارزشمندی را فرا روی شیفتگان حقیقت قرار داده اند اما نگارنده سعی دارد در این تحقیق به عوامل و دگرگونی هایی بپردازد که باعث شد امت محمد (ص) به جای مراجعه به اهل بیت رسول خدا (ص) و حلقه زدن دور خاندان وحی وعصمت آنها را در محاصره مرگ بار خود قرار دهند، عاشورا حادثه ای نبود که در یک نیم روز در سال ۶۱ هجری اتفاق بیفتد و از قبل و بعد خود جدا باشد با این حال اگر چه واقعه نینوا در ظاهر روز دهم محرم الحرام سال ۶۱ هجری اتفاق افتاد ولی پیامدهای اجتماعی آن تا امروز پا برجاست و نگارنده پس از شرح و توضیح عناوین، محور های فرعی آنها را با تأکید بر مستندات تاریخی آورده و در برخی موضوعات پیوند این مفاهیم را با تاریخ معاصر و نمونه های گویایی از سخنان امام خمینی (ره) و فرهنگ جهاد و شهادت که در انقلاب اسلامی شکل گرفته است نشان داده تا بحث هر چه کاربردی تر و آموزنده تر باشد.

واژگان کلیدی: آثار، انگیزه، زمینه، قیام، عاشورا.

سعایت در آیات و روایات (سمیرا احمدی)

رعایت اخلاق در اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد و رذایل اخلاقی همچون سعایت که به معنای سخن چینی و... است. در اسلام سعایت مورد مذمت فراوان قرار گرفته شده است که آثار منفی بر فرد و حتی در اجتماع از خود به جای می گذارد، از آنجایی که اگر انسان مراقبت نکند و از خدا غافل شود ممکن است دچار رذیله اخلاقی به نام سعایت می شود که حتی افراد مسلمان را هم به دام خود می اندازد و انسان را به هلاکت و نابودی می کشاند. بنابراین محقق در این تحقیق برای پی بردن به مفهوم سعایت به بررسی آیات و روایات پرداخته است تا معنی سعایت و کلمات مترادف آن و آثاری که بدنبال دارد را بدست آورد. و بتواند خود را از این رذیله اخلاقی حفظ نماید از آنجا که با وجود کتب اخلاقی و تفسیری فراوان هنوز به مسأله سعایت و تعریف و آثار و موارد استثناء آن به طور جامع و کامل و در یکجا پرداخته نشده است. لذا این تحقیق توصیفی، تشریحی که موضوعی اخلاقی است و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده و از منابع تفسیری و روایی و اخلاقی بهره جسته است و به این مطالب اشارات تفصیلی داشته، از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: سعایت، سخن چینی، نامی.

سیمای طاغین در قرآن کریم (فاطمه دولت آبادی)

یکی از ویژگی های رفتاری که در قرآن از آن به بدی یاد شده، ویژگی طغیان و سرکشی در برابر فرمان حق است. از جمله عوامل و ویژگی هایی که می تواند انسان را به جایی برساند که در برابر فرمان و سخن حق سرکشی نموده و به طغیان علیه حضرت حق برخیزد، هوای نفس، بی نیازی، تکبر، عدم ایمان به روز جزا و مانند آن است، بنابراین برای جلوگیری از طغیان و سرکشی راهکارهایی چون تقوا، تزکیه نفس، توجه به نظام آفرینش و نیز استفاده از قدرت و اکراه توسط حکومت ها برای جلوگیری از طغیان گری وجود دارد. قرآن کریم برای تذکر و بیم دادن نسبت به این رفتار خطرناک نمونه هایی را در طول تاریخ یاد آور شده و سرنوشت شوم آن ها را برای درس عبرت دادن بیان می دارد. البته گفتنی است که تمامی اقشار جامعه نسبت به آن مسئول و به میزان سهمشان از قدرت باید نسبت به آن واکنش نشان دهند.

واژگان کلیدی: طغیان، طغیانگر، انسان، دیدگاه، قرآن.

سیمای حضرت خدیجه سلام الله علیها (مریم نوروzy)

تحقیق حاضر با عنوان «بررسی سیمای حضرت خدیجه(س)» در این تحقیق علاوه بر بخش کلیات شامل چهار بخش با عنوان بررسی شخصیت حضرت خدیجه(س)، شخصیت حضرت خدیجه(س) در ابتدا و بعد از ازدواج با پیامبراکرم(ص)، نقش حضرت خدیجه(س) در زندگی اقتصادی - سیاسی، فرهنگی اجتماعی پیامبراکرم(ص)، سال عام الحزن پیامبراکرم(ص) می باشد که در بخش بررسی شخصیت حضرت خدیجه(س) آن سعی شده است در ابتدا زندگینامه آن حضرت مورد بررسی قرار گیرد و سپس به فضایل اخلاقی ایشان پرداخته شده است و اما در قسمت فضایل اخلاقی، صفات برجسته اخلاقی حضرت خدیجه(س) به خوبی بیان شده که مطالعه آن صفات تاثیری مثبت روی ذهن گذاشته به طوری که می توان این مسئله را درک کرد که ان صفات برجسته تا چه اندازه در هدایت افراد بالاخص زنان و دختران موثر بوده است. با بررسی شخصیت حضرت خدیجه(س) در ابتدا و بعد از ازدواج با پیامبراکرم(ص) که شامل آشنایی حضرت خدیجه(س) با پیامبر و زندگانی آن بانوی بزرگوار با پیامبراکرم(ص) می باشد با بررسی نقش حضرت خدیجه(س) در زندگی اقتصادی - سیاسی، فرهنگی - اجتماعی پیامبراکرم(ص) که موارد آن یکی مربوط به زندگی اقتصادی - سیاسی حضرت خدیجه(س) در گسترش دین اسلام پرداخته شود که اگر آن پشتیبانی نبود به فرموده پیامبراکرم(ص) اسلام در نطفه خفه می شد و مورد دیگر از این بحث مربوط به فعالیتهای فرهنگی - اجتماعی و اعتقادات شخصیتی آن بانوی بزرگوار است که در این قسمت مسئله ی ولایت حضرت علی(ع) بیان شده که از همان ابتدا مورد پذیرش حضرت خدیجه(س) بوده است.

واژگان کلیدی: خدیجه، سیمای، اسوه.

سیمای عالمان از دیدگاه آیات (حدیث لطفی)

پژوهش حاضر پیرامون «سیمای عالمان از دیدگاه روایات» می باشد، علم به معنای درک حقیقت یا شناخت آثار ممیزه ی اشیاء است و راه رسیدن به تمام خیرات ظاهری و باطنی است. و عالم از ریشه و ماده ی علم است. عالم کسی است که دریافت و درک و فهم علم را داشته و آثار ممیزه ی اشیاء را بشناسد و عالم حقیقی کسی است که علمش سخنش را تصدیق کند. علماء راهنمایان و جانشینان پیامبران و ائمه معصومین علیهم السلام می باشند که با علم و دانش خود شیعیان را هدایت می کنند تا به هدف نتهایی برسند. و شناخت علماء حقیقی نیاز به تفحص و تحقیق دارد که پژوهش حاضر به بیان سیمای عالمان پرداخته و محقق سعی کرده که با تفحص و تحقیق و فیش برداری و مطالعه ی کتب مختلف به بیان سیمای عالمان اعم از فضائل و رذائل بپردازد تا مسلمانان را با این صفات و نشانه ها آشنا کند تا بتوانند عالم حقیقی را از غیرحقیقی بشناسند و با تقلید از علماء اسلامی به کمال مطلوب که همان رسیدن به تقرب الهی است برسند. پیشینه ی این مسئله را در کتب اخلاقی ، عرفانی و عبادی که تألیفات عدیده ای در این خصوص به رشته ی تحریر درآمده را در نوشته ها بزرگانی چون آیت الله نوری همدانی (اسلام مجسم در اسلام) و حضرت امام خمینی «اربعین حدیث» و ملا احمد نراقی «معراج السعاده» و ... می توان مشاهده نمود و از آن بهره برد.

واژگان کلیدی: سیمای علم ، عالم.

سیمای غافلان از دیدگاه آیات و روایات (اعظم غفاری)

پژوهش حاضر تحقیقی پیرامون «سیمای غافلان از دیدگاه آیات و روایات» می باشد، غفلت به معنای توجهی، بی‌اعتنایی، سهو و لغزش می باشد، و توجه قلب به خلاف یک امر را غفلت می نامند و به همین دلیل غافلان از حضور و یاد خداوند در اکثر آیات مورد نکوهش قرار گرفته اند، و غفلت از نظر فرهنگ دین رجس و چرک معرفی شده و یکی از موانع سیر انسان به سوی خداست. تحقیق حاضر مشتمل بر چهار بخش می باشد که بعد از بیان کلیات تحقیق در بخش نخست آن، به شناساندن مفهوم غفلت و تفاوت آن با سهو و نسیان در بخش دوم می پردازد و در این راستا به دو واژه ذکر در مقابل غفلت و تغافل که هم خانواده هستند توجه کرده و بیان می شود که غفلت و سهو و نسیان زمانی مورد نکوهش واقع می شود که از روی عمد باشد و عذر آن غیر مقبول باشد، که اگر غیر از این باشد بخشوده و معفو است، در ادامه این بخش به ذکر و بررسی آیات و روایاتی که در باب نکوهش غفلت و غافلان وارد شده می پردازد، در بخش سوم به بیان نمود های غفلت و اینکه امور متعددی چون ذات اقدس اله «مبدأ»، آیات الهی، آخرت، دشمن، عبادت، نفس و امام مورد غفلت واقع می شوند، همچنین عوامل زمینه ساز غفلت که شامل دو دسته عوامل ظاهری که خود حب دنیا، وفور نعمت، کبر و خود برتر بینی و گناه را شامل می شود و عوامل باطنی چون آمال و آرزوهای طولانی، شیطان و هواپرستی مورد بررسی قرار می گیرد و مذمت این صفت از سوی آیات وحی و روایات دینی به دلیل آثار زیان باریست که این صفت در پی خواهد داشت، آثاری چون: قساوت قلب، مرگ قلب، تنگی معیشت، حسرت و اندوه و فساد اعمال و ... که در بخش چهارم به این مهم پرداخته شده، در ادامه این بخش به بیان راه های علاج و درمان غفلت پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: سیمای غفلت، غافل.

سیره ی عملی تربیتی امام رضا علیه السلام (فاطمه حاجی علی بیگی)

سیره تربیتی و عملی امام رضا را می توان از یک منظر در ۳ بعد بررسی و تبیین نمود: در ارتباط با خدا که به واکاوی و طرح مسائلی همچون زهد پرهیزگاری آن امام نه به معنی مصطلح آن بلکه علاوه بر زهد در بهره مندی از تعلقات دنیوی به معنی تقوا در همه امور و نیز مقام رضا به قضای الهی، می پردازد. سیره عملی و تربیتی آن حضرت در ارتباط با خود نیز بر مسائلی چون حُسن معاشرت، سخاوت و احسان، صبر و شکیبایی و برخی آداب ظاهری همچون آداب غذا خوردن، لباس پوشیدن، بهداشت و نظافت و نیز مسائلی چون خوشبختی، توکل، صبر در برابر مشکلات، قانع بودن و خوشرویی و مهارت های زندگی در ابعاد مختلف آن و نیز توجه به رذایل اخلاقی که این فضیلت ها را به چالش می کشاند به عنوان نقاط مقابل ان فضایل توجه جدی را مبذول می دارد. اما سیره عملی و تربیتی امام رضا در ارتباط با مردم به لحاظ اثرات اجتماعی و فرهنگی آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است که رفتار آن حضرت با طبقات مختلف اجتماعی و روش ارتباط مؤثر با مردم و نیز توجه آن حضرت به حفظ و کرامت انسان و یاری کردن مؤمنین و عیب پوشی و راز نگهداری، احسان به والدین و مراعات حال زبردستان، سفارش همسایگان و توجه به محرومان و توجه جدی به امر تربیت فرزندان و بویژه رعایت آداب معاشرت مورد نظر یک زندگی اسلامی و... از جمله مسائلی است که مورد عنایت ویژه آن حضرت قرار دارند. در این پژوهش با نگرشی بنیادی و راهبردی توصیفی و تحلیلی و با استفاده از کتب موجود در این زمینه و فیش برداری از این منابع، سعی شده است به بررسی این موضوع بپردازد.

واژگان کلیدی: سیره تربیتی، سیره عملی، امام رضا علیه السلام.

سیمای طغین در قرآن (فاطمه دولت آبادی)

یکی از ویژگی های رفتاری که در قرآن از آن به بدی یاد شده، ویژگی طغیان و سرکشی در برابر فرمان حق است. از جمله عوامل و ویژگی هایی که می تواند انسان را به جایی برساند که در برابر فرمان و سخن حق سرکشی نموده و به طغیان علیه حضرت حق برخیزد، هوای نفس، بی نیازی، تکبر، عدم ایمان به روز جزا و مانند آن است، بنابراین برای جلوگیری از طغیان و سرکشی راهکارهایی چون تقوا، تزکیه نفس، توجه به نظام آفرینش و نیز استفاده از قدرت و اکراه توسط حکومت ها برای جلوگیری از طغیان گری وجود دارد. قرآن کریم برای تذکر و بیم دادن نسبت به این رفتار خطرناک نمونه هایی را در طول تاریخ یاد آور شده و سرنوشت شوم آن ها را برای درس عبرت دادن بیان می دارد. البته گفتنی است که تمامی اقشار جامعه نسبت به آن مسئول و به میزان سهمشان از قدرت باید نسبت به آن واکنش نشان دهند.

کلید واژه ها: طغیان، طغیانگر، انسان، دیدگاه، قرآن.

سیمای مردم کوفه در نهج البلاغه (زهرا طالبی)

نهج البلاغه کتابی است ارزشمند که در تمام صفحات، سطور و کلمات آن، فصاحت و بلاغت به چشم می خورد و بعد از کلام خدا و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم هیچ کلامی به این شیوایی نمی رسد. حضرت علی علیه السلام هرگاه موضوعی را در نهج البلاغه مطرح می فرمایند در نهایت کمال و نجات بشریت است. در این تحقیق به مضمون خطبه های آن حضرت در مورد شهر کوفه و احوالات مردم کوفه در زمان امام علی علیه السلام و اینکه چه دلایلی باعث شد که امام این شهر را مرکز خلافت خویش قرار دهند و در هنگام ورود به آن چه اقداماتی را انجام دادند، می پردازد و همین طور در مورد دو بُعد سیاسی و اجتماعی در زمان حضرت بحث شده است که در بُعد سیاسی به گونه های مختلف سیاسی مردم کوفه و برخورد ایشان با آنها و برخورد آنها با امام و در بُعد اجتماعی در مورد ساختار شهر کوفه و دلایل غربت حضرت در بین مردم و اصلاحات امام برای بهتر شدن جامعه پرداخته است و در آخر به توانمندیها و کاستی های جوامع از دیدگاه نهج البلاغه اشاره شده است.

کلید واژه ها: سیمای مردم ، کوفه ، حضرت علی (علیه السلام) ، نهج البلاغه.

سیره شناسی فضه خادمه حضرت زهرا سلام الله علیها (مرضیه دانیالی)

بدون شك، انسان نیازمند تربیت روحی در راه انسان سازی می باشد که به این منظور بایستی به الگوبرداری از بزرگان دین پردازد، زیرا آنان همچون چراغ هدایت در راه زندگی می باشند؛ چنانچه می توان برای گام نهادن در راه حق از زندگی افرادی چون فضه خادمه حضرت زهرا الگوبرداری نمود زیرا بنای زندگی فضه برگرفته از پاکی و درستی است که خداوند متعال تقدیر و سرنوشتش را با زندگی بزرگان دین آنچنان رقم می زند و او را در زمره زنان برجسته دین اسلام و هم رده با حضرت زهرا سلام الله علیها قرار می دهد که عاقبت به خیری محض را شامل حال او می گرداند و در این میان خداوندگار، استعداد های شگرفی را از جمله فصاحت و بلاغت و علم کیمیا در درون ایشان خلق کرده تا بتواند در این راه درست، هر چه تمام تر گام نهد و خود را برای رسیدن به عرش الهی آماده سازد و در صف کاروان شام در سرزمین کربلا به مقام رفیع شهادت نائل گردد برای همین با کمی جستجو می بینیم تحقیقات بسیاری در زمینه زندگانی، شخصیت و رفتار ائمه اطهار و اهل بیت علیهم السلام صورت گرفته است؛ اما متأسفانه در زمینه زندگانی افرادی که با ائمه اطهار می زیسته اند، سخنی به میان نرفته است از این رو محقق را بر آن می دارد که به پژوهش در خصوص روش و سیره زندگی فضه کنیز حضرت زهرا سلام الله علیها پردازد و سعی بر آن دارد تا زندگانی حضرت فضه خادمه حضرت زهرا سلام الله علیها و تکامل اخلاقی و معرفتی وی را بر اساس اطلاعات صحیح سیره شناسی به تصویر بکشد و برای این منظور بایستی به کاوش در زندگانی فضه و چگونگی ورود او به خانه حضرت زهرا پرداخته و بیان دارد که چگونه کمالات علمی، اخلاقی و ایمانی وی تحت تاثیر زندگی و معرفت ائمه اطهار قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: سیره، سیره شناسی، فضه، کنیز، خادمه.

شناخت فرقه ی نعمت اللهیه (مرجان کارچانی)

تصوف مکتب و آئینی است که بر اساس توجه به ساحت معنوی و درونی اسلام، نخست در قالب زهد و پرهیز، سپس در چهار چوب طریقه های صوفیه با آداب و رسومی خاص در سرزمین های مختلف جهان اسلام جلوه گر شده است. پس از گسترش اسلام در ایران این سرزمین نیز شاهد رشد و نمو طریقت های تصوف بوده است. یکی از فرق تصوف در این سرزمین فرقه نعمت اللهیه می باشد که توسط شاه نعمت الله ولی در قرن نهم بنیان گذاری شد. شاه نعمت الله در سال ۷۳۱ه.ق در حلب متولد شد و یکصد سال بعد در ماهان کرمان در گذشت. بعد از مرگ شاه نعمت الله، جانشینان وی، از آن جا که فضای مذهبی حاکم بر ایران در عصر صفوی را مناسب با توسعه و ترویج تعالیم صوفیه ندیدند، ناچار به هندوستان مهاجرت کرده و در حیدرآباد دکن اقامت گزیدند. مدت ها بعد همزمان با دوران حکمرانی کریم خان زند، شاه طاهر دکنی دوازدهمین قطب سلسله نعمت اللهیه، یکی از شیوخ خود به نام معصوم علیشاه را برای احیای رسوم طریقت نعمت اللهیه به ایران فرستاد. اما دیر زمانی نگذشت که با مخالفت شدید علمای شیعه روبه رو شدند و مشایخ این سلسله دچار قتل و غارت و تبعید گردیدند. در همین زمان ها بود که سلسله نعمت اللهیه نیز دچار انشعابات گریزید و به چهار شاخه: کوثریه، گنابادیه، صفی علیشاهی و مونس علیشاهی تقسیم گردید. در این نوشتار سعی بر آن بوده است که با معرفی فرقه نعمت اللهیه راه را برای جویندگان حقیقت، روشن نماید تا همگان بدانند که عرفان ناب و حقیقی تنها در نزد اهل بیت است.

واژگان کلیدی: فرقه، طریقت، نعمت اللهیه، قطب، شیخ.

شگفتی های علمی قرآن در زمینه ی تکامل جنین (زینب سادات موبدی)

شگفتی های علمی قرآن در زمینه ی تکامل جنین، که موجب تحیر مفسران و صاحب نظران شده است ، از علم و قدرت بی پایان پدیدآورنده ی آن خبر می دهد و توانایی او را بر مسأله ی معاد روشن می سازد. هرچند تفسیر علمی قرآن، عمری دراز دارد اما مبحث شگفتی های علمی قرآن که از دل تفسیر علمی متولد شده است، مربوط به قرن اخیر می باشد که مورد توجه مسلمانان و غیرمسلمانان قرار گرفته است. کتاب هایی که شگفتی های علمی قرآن در زمینه ی تکامل جنین را مورد بررسی قرار می دهند، بسیار اندک هستند و تا حدی، می توانند برای محققانی که در پی درک این موضوع است، راهگشا باشند. اما شیوه مرحله بندی ارائه شده در این تحقیق پایانی که به بیانی ساده و طبق مراحل ارائه شده در کتب جنین شناسی است، در کتابهای موجود مطرح نشده است و از همین منظر، نو و بدیع می باشد. این پایان نامه ی توصیفی ، موضوعی با درون مایه ی دینی _ علمی دارد و روش آن کتابخانه ای از طریق فیش برداری و جمع آوری اسناد است و از منابع تفسیری قرآن، علمی(جنین شناسی) و دینی بهره جسته است. بررسی مراحل مهم تکامل جنین :از ترکیب نطفه ی مرد و زن (تشکیل تخم) تا هفته ی دوم بارداری (مراحل پیش رویانی)، هفته ی سوم تا هشتم بارداری(مراحل رویانی) و ماه سوم تا تولد (مرحله ی جفت و جنین) در آیات قرآن و مطالب نوین علم جنین شناسی، تطابق شگفت انگیز آن ها را روشن می سازد.

واژگان کلیدی: شگفتی های علمی، قرآن، تکامل جنین.

شیوه های تربیت جوانان در قرآن (زهرا قلعه نویی)

این تحقیق با عنوان بررسی شیوه تربیت جوانان در قرآن می باشد. اساس تعلیم و تربیت قرآنی این است که شرایطی پدید آورد که فرد به حداکثر رشد و شکوفایی برسد. تربیت جوانان نیازمند رعایت تدریج است هر روش تربیتی باید بر اساس اختلاف استعدادها و نیازها صورت پذیرد تا فعل تربیت به نتیجه مطلوب برسد از آنجایی که خداوند انسانها را مختلف و با استعداد های گوناگون آفریده است، پس باید در هر امر تربیتی که تفاوتهای فردی و اختلاف استعدادها و رعایت توانایی و قدرت افراد را مد نظر داشت تا تربیت به نتیجه برسد. تعالیم اسلام به صورت تدریجی بر مردم عرضه شده، و قرآن هم تدریجاً بر مردم خوانده شده است متأسفانه بعضی از مریبان و والدین قصد دارند در فرصتی کوتاه و خیلی سریع، فراگیران خود را بر سر منزل مقصودی که در ذهن خود دارند برسانند بدون این که فرصت دست یابی خود به خودی آن را فراهم کنند. از طرفی بسیاری از دشواری ها و بدبختی ها معلول ندانستن و آگاه نبودن است. برای رسیدن به عالی ترین درجات انسانی باید عقل و خرد را پرورش داد اعمالی که انسانها انجام می دهند در موقع ارزیابی و سنجش ارتباط مستقیمی با عقل و خرد انجام دهنده آن اعمال دارد. بنابراین رسالت اصلی و مهم خانواده ها در ارتباط با فرزندان، رشد و پرورده ساختن عقل و خرد آنان است. به وسیله تربیت عقلانی و بهره گرفتن از نیروی عقل انسان میتواند بر هوی و هوسهای نفسانی خود مقابله کند. در تربیت عقلانی، قوای آدمی تسلیم عقل که همان پیامبر درونی انسان میباشد میشود و انسان به طریق عقل هدایت میگردد.

واژگان کلیدی: شیوه، تربیت، جوانان.

ظلم شناسی از دیدگاه آیات و روایات (اعظم خدادادی)

ظلم به معنای عام گذاشتن شی در غیر موضع خویش و تجاوز از حد اعتدال می باشد و به معنای خاص آزار و اذیت به کار رفته است. آنچه در حرف مردم ، ظلم دانسته می شود، معنای خاص ظلم است. آیات و روایات ظلم را سه قسم معرفی می کنند: ظلم به خداوند، ظلم به ردم و ظلم به نفس، تمام مصادیق ی که از آیات و روایات در رابطه با ظلم استخراج می شود خارج از این سه عنوان نمی باشد. عامل اصلی انجام دادن ظلم، پیر وی از هوی و هوس است که از هواپرستی به عنوان شرک ربوبی نام برده می شود. انجام ظلم برای ظالم عقوبت هی دنیوی و اخروی در پی دارد، که برای تنبیه ظالم و مانع شدن دیگران از انجام ظالم، دستورالعمل های فردی و اجتماعی وارد شده است. هر فرد و جامعه ای که ظلم را پیشه خود کرده اند به سوی اضمحلال و نابودی پیش رفته اند ، همان طور که خداوند از نابودی و هلاکت اقوام نوح، شعیب، لوط، صالح، هود علیهم السلام و فرعون نام برده است و به عبرت پذیری از آنان دعوت کرده است. البته در آیات و روایات به این نکته تذکر می دهند که هیچ گونه ظلمی از جانب خداوند نسبت به مخلوقات صورت نمی پذیرد و اگر عقوبتی به بندگان می رسد به سبب ظلم خود افراد است و خداوند اعمال را چه نیک و چه بد بطور کامل و بدون کم و کاست به خود شخص بر می گرداند. راه نجات از این عواقب در توبه ورد مظلوم و راضی کردن صاحبان حقوق می باشد . تک تک افراد و جامعه در مقابل ظالم و مظلوم مسئول هستند بدین صورت که از یاری رساندن به ظالم در جهت ظلمش اجتناب ورزند و به دادخواهی مظلوم بشتابند و سکوت در این زمینه شخص را هم مسلک ظالم قرار می دهد. منابع مورد استفاده در این تحقیق بیشتر کتب روایی و تفسیری بوده است و از روش اسنادی (کتابخانه ای) و بافیش برداری تنظیم و تهیه مطالب انجام گرفته است.

واژگان کلیدی: ظلم شناسی ، ظالم، آیات، روایات.

عاقبت بخیری از منظر صحیفه سجادیه (محبوبه موذنی)

از جمله دغدغه های اصلی انسان در طول دوران حیات خود این است که سرانجام تمامی کارها و مسائل زندگی اش به نیکویی ختم گردد، این مسئله را با تأمل بر سیر تاریخ و زندگی گذشتگان به وضوح می توان یافت. در متون دینی، توجه خاصی به این مهم گشته است. برای اذهان جستجوگر پس از مواجه شدن با این همه توجه روی یک نقطه خاص، میل و رغبتی پیش می آید تا علت این همه توجه را بیابند لذا ما نیز بر آن شدیم تا به روش توصیفی و تحلیلی به باز کردن جنبه های مختلف این موضوع بپردازیم، از میان رهنمودهای بزرگان به سخنان گهربار امام عارفان، امام سجاد علیه السلام تمسک جسته ایم. پس از بررسی دعای یازدهم دریافتیم که ذکر، شکر و طاعت، تقوا، دعا، توبه و توسل، به عنوان راههای دستیابی به عاقبت به خیری مطرح گشته است و غفلت، اصلی ترین مانع بر سر مسیر عاقبت خیر است و از اوقات فراغت نیز می توان به عنوان ابزاری در رسیدن به عاقبت خیر یا مانعی بزرگ بر سر راه عاقبت به خیری یاد نمود.

واژگان کلیدی: صحیفه سجادیه، امام سجاد علیه السلام، عاقبت به خیری.

عوامل موثر در ایجاد روابط سالم بین زوجین (ملیحه بادکوبه)

این مسئله که چه عواملی در ایجاد روابط سالم میان زوجین موثر است و این روابط چه آثاری در خانواده دارد از پر اهمیت ترین مباحث موجود در نهاد خانواده است چرا که خانواده از مهمترین عوامل موثر در روابط و محیطی امن و ایمن برای دستیابی به اهداف عالی انسانی است و کانونی است، شکل گرفته بر پایه ی پیمان مقدس ازدواج که با حضور فرزندان روابط اعضای خانواده گسترده تر و تاثیر گذاری مثبت یا منفی آنها بر یکدیگر بیشتر می شود. بنابراین از آنجا که انسان اساسا موجودی اجتماعی است و به طبع نمیتواند خارج از جمع و اجتماع زندگی نماید نیاز به برقراری ارتباط با هم نوع خود را دارد و این رابطه برقرار کردن از آغاز خلقت حضرت آدم و حوا (ع) مطرح بوده و هست و بهترین محیط برای این برقراری ارتباط خانواده می باشد که هر چقدر این روابط موجود میان اعضای آن سالم و سازنده تر باشد، خانواده نیز سالم تر خواهد بود و جامعه نیز به تبع آن روز به روز پیشرفت خواهد نمود. پس با این وجود می توان گفت: خانواده مجموعه ای از روابط است و بحث در باره ی نحوه ی ارتباط و عوامل موثر بر آن بسیار ضروری است و یکی از این انواع روابط، رابطه ی میان زوجین است. امروزه شاهدیم که به واسطه ی افزایش مناسبات اجتماعی و اقتصادی و در پی آن گسترش حضور زنان در عرصه های مختلف جامعه، مسئله ی ارتباط سازنده میان زن و مرد، به عنوان یکی از بارز ترین دغدغه های متولیان امر مطرح شده است. با نگاهی به وضعیت نابسامان موجود در برخی از خانواده ها در می یابیم که بیشتر درد ها و مشکلات موجود در آن ها از اشتباه بودن روابط زوجین سرچشمه می گیرد. این تحقیق با بیانی توصیفی در صدد مطرح کردن عناوینی مانند نحوه ی رابطه ی میان افراد در خانواده و این که چه عواملی بر این روابط موثر هستند.

واژگان کلیدی: ازدواج، رابطه، سالم، زوجین، خانواده، تحکیم.

عوامل انحراف اخلاقی نفس از دیدگاه قرآن و روایات (کبری قبری)

با توجه به اینکه شناخت عوامل انحراف اخلاقی نفس از دیدگاه قرآن و روایات، انسان را در رسیدن به کمال و قرب الهی یاری می نماید. نفس انسان، موجود پیچیده ای است که با توجه به نوع ترتیب و تعلیم آن، به شکل و قالبی خاص در می آید و سرنوشت انسان را رقم می زند. نفس، حقیقتی است که وجود انسان، قائم به اوست. حال انسان برای اینکه بتواند به بالاترین درجه انسانیت برسد باید عواملی را که وی را منحرف و گمراه می کند را بشناسد و با جلوگیری از آنها به مقام برتر برسد. در تحقیق حاضر به روش فیش برداری و کتابخانه ای جمع آوری شده است و لذا تحقیق دارای پایگاه توصیفی و تبیینی می باشد. در این تحقیق به بررسی عوامل انحراف اخلاقی نفس که شامل عوامل فردی و اجتماعی است و همین طور به عوامل جلوگیری از انحراف اخلاقی نفس و همچنین تربیت پذیری نفس پرداخته شده است که هر کدام شامل مواردی هستند که هر یک تاثیر خاصی بروی نفس انسان دارند از جمله عوامل فردی انحراف اخلاقی نفس که خود شامل: تغذیه نامناسب، تربیت نامناسب، حب دنیا، غفلت، جهل، پیروی از هوای نفس و متابعت از شیطان است و عوامل اجتماعی آن نیز شامل فقر، محیط و اجتماع ناسالم و معاشرت و دوستان ناباب هست و از عوامل جلوگیری انحراف اخلاقی نفس نیز توجه به آثار نفس پرستی، تقویت عقل، عبادت و بندگی خدا، ترک عادات بد و توبه، استعانت از ذات حق، عزم و جزم و توکل. محاسبه، مراقبه، مواخذه، اصلاح نیت، مربی و استاد، یاد مرگ و فنای عالم می باشد.

واژگان کلیدی: نفس، عوامل انحراف، عوامل انحراف اخلاقی، اخلاق.

عملکرد منافقین در عصر پیامبر اسلام (الهام رضایی)

وقتی جریان مهم و سرنوشت سازی مثل اسلام مطرح می شود و شروع به فراگیری می کند با مخالفانی رو به رو می شود. اسلام نیز با این امر در تقابل بود اما آنچه در این میان مهم است مخالفانی بودند که در دل دشمنی با پیامبر اسلام بود اما آنچه در این میان مهم است مخالفانی بودند که در دل دشمن با پیامبر اسلام را می پروراندند اما در ظاهر دوست مسلمانان بودند و از نزدیک کارهای آنان را زیر نظر داشتند. قرآن در سوره ی منافقون نقاب از چهره ی آنان برمی دارد و به معرفی آنان در اعمال و عقیده می پردازد. قبل از هجرت به مدینه و در مکه منافقان اقدامات علیه پیامبر اسلام (ص) آغاز می کنند و در مدینه این اقدامات به اوج خود می رسد ولی آنچه مهم است این است که از زمان معرفی دین اسلام در مکه منافقان شروع به کار می کنند و این چنین نیست که در مدینه آغاز به کار آنان باشد هر چند در مدینه اقدامات به اوج خود می رسد و منافقان از طریق فعالیت های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی شروع به لطمه زدن به اسلام می کنند و با ساخت مسجد ضرار در عمل خود را مؤمن و دوست نشان می دهند اما با آگاهی پیامبر از قلب و نیت آن ها مسجد توسط پیامبر (ص) تخریب شده و منافقان با نتیجه ی کار خود روبرو می شوند. آن ها با تنها گذاشتن پیامبر (ص) و یاران و اصحاب ایشان در غزوات و خالی کردن پشت مسلمانان و دلهره انداختن در قلوب آنها بار دیگر نقاب از چهره ی منافقانه ی خویش برمی دارند. روش استفاده در این تحقیق روشی توصیفی است که در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع تفسیری و روایتی بهره گرفته است.

واژگان کلیدی: نفاق، منافق، دورویی، عملکرد عصر حیات پیامبر.

عوامل موثر در تربیت دینی دختران (فاطمه شیخی)

تربیت عبارت است از فراهم کردن زمینه ها و عوامل برای به فعلیت رساندن و شکوفا نمودن استعدادهای انسان در جهت مطلوب. تربیت دینی دختران از مهم ترین مسائل در فرهنگ اسلامی است و سفارش های بسیاری که در قرآن و روایات در مورد تربیت دینی دختران شده است این موضوع محقق را بر آن داشت تا تحقیقی را در این زمینه به عمل آورد. عوامل متعددی در فرآیند تربیت و انتقال ارزش های دینی در دختران تاثیر گذار است. یک سری از این عوامل زمینه ساز است که با توجه به این عوامل باید از روش هایی چون تغذیه صحیح و سالم، انتخاب نام نیک، محبت، بازی و تشویق و تنبیه استفاده نمود تا تربیت دینی دختر از کیفیت بهتری بر خوردار شود. عامل دیگری نیز هستند که تاثیر مستقیم در تربیت دینی دارند از جمله خانواده که با نفوذترین عامل به شمار می رود. زیرا در خانواده است که دختر نخستین چشم انداز را از جهان پیرامون می آموزد، آموزش های دینی را کسب می نماید. بعد از خانواده عاملی که نقشی تعیین کننده در تربیت دینی دارد اجتماع است. چون کودک از سن هفت سالگی به بعد اوقات زیادی را در آن می گذراند و تاثیراتی را که از مدرسه، دوستان و رسانه ها می گیرد در تربیت دینی او نهادینه می شود. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی و با بهره گیری از منابع تربیتی، روان شناسی و روایی در بعد تربیتی انجام شده است. کتب و پایان نامه در رابطه با موضوع تربیت دینی فرزند موجود است ولی کتاب، مقاله و پایان نامه درباره تربیت دینی دختران یافت نشد و تحقیق حاضر از این نظر بدیع و نو می باشد.

واژگان کلیدی: تربیت، عوامل تربیت، تربیت دینی، دختر، تربیت دختر.

فلسفه سعادت و رستگاری در اسلام (ساجده ملکی)

تحقیق حاضر با عنوان « فلسفه سعادت و رستگاری از دیدگاه اسلام » می باشد . سعادت عبارت است از چیزی که خود لذاته خیر و مطلوب بود . آدمی به مقدار معرفتی که از منفعت چیزی دارد ، در به دست آوردن آن حریص است و در تحصیل آن تحمل مشقت می کند . در میان همه موجودات تنها آدمی طوری آفریده شده است که شایستگی برای هر دو جهان را دارد و می تواند از امتیازات ویژه حیات انسانی بهره برد تا سعادت دنیوی و اخروی را به دست آورد . لذا به روش کتابخانه ای و مطالعه کتب متناسب با موضوع تحقیق سعی شده تا مطالب نسبتاً مفید و مکفی پیرامون سعادت و شرایط حصول و موانع آن و بررسی نظرات و دیدگاه های فلاسفه ارائه شود . چرا که شناخت ارزش هر چیزی و آشنایی با آثار و ابعاد وجودی آن ، راه های برخورد درست و سنجیده و بهره وری شایسته را به هر یک از ما می نمایاند . برای انسان عاقل که خداوند از لحاظ خَلق و خُلُق ، کمال لطف و احسان را به او کرده است و او را اشرف مخلوقات قرار داده است و کسانی را مأمور تربیتش قرار داده تا در تربیت و راهنمایی و رفع نیازمندی هایش بکوشند شایسته نیست با آنکه می تواند یک انسان باشد همانند حیوان زندگی کند . پس لازم است که ابتدا معنای سعادت و ارقام آن شناخته شوند و ماهیت سعادت و شرایط حصول و عوامل وصول به آن و موانع رسیدن به آن را شناخت و بعد بدانیم که میان سعادت با کمال و نجات چه رابطه ای وجود دارد که این شناخت مشوق انسان طالب سعادت است در انتخاب مسیر سعادت و ثبات قدم در این راه . که از جمله عوامل رساننده به سعادت انتخاب صراط مستقیم می باشد و نیز حب اهل بیت (ع) و پیروی از اوامر آنان که عاملان هدایت بشریتند و کمک گرفتن از قرآن و تمسک و تدبیر در آن نیز یاری دهنده انسانها در تحصیل سعادت و رستگاری می باشد .

واژگان کلیدی: سعادت، رستگاری، کمال.

فرح و مرح در قرآن کریم (سیده فاطمه حسینی شریف)

اصل فرح یکی از ضروری ترین امیال وجود انسان است که بدون آن حیا طیه و زندگی کامل تحقق نمی یابد و از آنجا که به دنبال هر میلی در وجود انسان پاسخی در بیرون وجود دارد پرداختن به مقوله فرح و مرح از همان ابتدای آفرینش مورد توجه بوده است. پژوهش حاضر به بررسی فرح و مرح در آیات قرآن پرداخته است. محقق در پژوهش حاضر سعی بر آن دارد با ارائه معیارهای صحیح فرح از منظر قرآن و بررسی علل و مصادیق فرح باطل و مرح خلط ناشی از عدم شناخت مصداق واقعی فرح که جامعه امروز گریبان گیر آن است برطرف نماید تا علاوه بر فراهم شدن راهنمایی عملی در این زمینه موضع قرآن در مورد فرح و مرح و بایدها و نبایدهای آن بیش از پیش روشن گردد. روش مورد استفاده در این پژوهش تحلیل محتواست. بنابراین سخن اصلی این پژوهش این که قرآن هرگز مخالف فرح نبوده ولی مطلق فرح مورد تأیید قرآن نیست. قرآن کریم علت این که چرا دشمنان مستکبر انبیاء الهی دچار عذاب شدید و دردناک دوزخ می شوند را فرح و نشاط ناروا می داند. بنابراین مخالفت قرآن با برخی از مصادیق فرح و مرح و اعمال محدودیت هایی در این زمینه به دلیل تأمین و تضمین فرح حقیقی و پایدار آینده است. قرآن کریم با ارائه معیارهای صحیح فرح همه افراد جامعه را به سوی فرح حقیقی و ممدوح سوق داده و عوامل مختلف ایجاد کننده آن را نیز مطرح نموده است و آنان را از فرح باطل و مرح که همچون سدی در مقابل کمال و سعادت آدمیان است برحذر داشته است و به دلیل لحاظ کردن ویژگی فطری انسان و مد نظر قرار دادن صلاح دنیا و آخرت او دیدگاه کامل و جامعی در مورد مصادیق فرح و مرح، عوامل فرح و راه کارهای ایجاد فرح، آداب و موانع آن در انسان دارد.

واژگان کلیدی: فرح، مرح، سرور، قرآن.

کاربرد لعن در قرآن (سمانه فرجی)

لعنی که در بین مسلمانان رایج است ریشه در کتاب الهی دارد که مورد بحث و بررسی بسیاری از مفسران و محققان علوم قرآنی قرار گرفته است. اکثر تحقیقات و تالیفات گذشته به تبیین مواردی چون آثار، احکام و جواز لعن پرداخته‌اند. در حالی که آنچه برای فهم بهتر و بیشتر آیات قرآن و روایات معصومین علیهم السلام لازم است، سیر تربیتی است که این واژه در بر دارد. در این پژوهش پس از مفهوم شناسی واژه لعن و مشتقات آن، با توجه به سیر تربیتی لعن، اسباب و زمینه‌های لعن در قرآن و روایات تفسیری، مورد بررسی قرار گرفته است، لاعنین و ملعونین در قرآن و روایات تبیین گردیده است. گاهی اسباب و زمینه‌های لعن در قرآن و روایات تفسیری، به خاطر مسائل اعتقادی از جمله کفر و شرک و ... است و یا به خاطر عملکرد ملعونین که گاهی ریشه در این اعتقادات دارد، می‌باشد که دارای مصادیق متعددی است. در نتیجه و توجه به مصادیق متعدد آن، وسعت دایره ملعونین فراتر از موارد بر شمرده شده در آیات و روایات می‌باشند و حتی می‌توان برخی از مصادیق آن را در جامعه کنونی بر شمرد و ذکر کرد. لاعنون در قرآن به چند گروه اصلی، شامل: خداوند، ملائکه، انسانها و موارد مجهول و نامشخص تقسیم بندی می‌شوند. ملعونین از منظر قرآن و روایات تفسیری، گاه معین و گاهی نامعین هستند و ممکن است شامل عده‌ای از مسلمانان، غیر مسلمانان و یا هر دو گروه شوند.

واژگان کلیدی: قرآن، لعن، اسباب لعن، لاعنون، ملعونین.

کارکرد اخلاقی اجتماعی تفکر در مورد مرگ (زهرا فراهانی)

تفکر در مورد مرگ یکی از فضایی است که در روایات و متون اخلاقی و اعتقادی مورد توجه بوده است، در ابتدایه تبیین مفهوم مرگ و حقیقت آن از دیدگاه آیات قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام و اندیشمندان اسلامی و غیر اسلامی پرداخته شده است و همچنین در فصل دوم به بیان کارکردهای اخلاقی و اجتماعی تفکر در مورد مرگ که این فصل نیز خود به دو گفتار تقسیم شده است و به آثار و فواید تفکر و یاد مرگ در دو بعد اخلاقی و اجتماعی اشاره شده است، از آنجا که مرگ حقیقت وجودی، تمامیت و کمال انسان است و شناخت و اندیشه در آن، عاملی تاثیرگذار در زندگی انسان به ویژه در دو بعد اخلاقی و اجتماعی است، در فصل سوم آثار عدم توجه به کارکردهای اخلاقی و اجتماعی تفکر در مورد مرگ مورد بررسی قرار گرفته شده است. این تحقیق موضوعی اخلاقی است و به روش توصیفی تشریحی به صورت کتابخانه ای نوشته شده و از منابع تفسیری و روایی کمک گرفته شده است، با توجه به بررسی های محقق صرفاً این موضوع به طور جامع و کامل در یک جا مطرح نشده است. لذا از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: مرگ، کارکردهای تفکر، اخلاق، اجتماعی.

کفویت زوجین در قرآن کریم و روایات (سمیه اکبری نیا)

در این تحقیق سعی شده تا کفویت زوجین از دیدگاه قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام بررسی شود و سپس پیامدهای ناهمگونی زوجین در خلال بحث نشان داده شود. تا همگان بتوانند در سایه نتایج آن زندگی توأم با معنویت، خوب و خوشی را داشته باشند. در ابتدای تحقیق کلیات موضوع که شامل مفهوم لغوی و اصطلاحی کفویت، همسانی دینی و عرفی، اهمیت و ضرورت و پیشینه موضوع اشاره گردیده و در فصل اول و دوم به ترتیب کفویت ایمانی و اعتقادی و کفویت اخلاقی و فرهنگی از دیدگاه قرآن و روایات معصومین علیهم السلام مورد مذاقه قرار گرفته که این کفویت و همتایی در زوجین چه اثراتی دارد و در نهایت هر چه قدر این همتایی بالا باشد باعث عشق و علاقه بین طرفین، بالا رفتن درک متقابل و از بین رفتن اختلافها و درگیری ها می شود و در فصل سوم به سایر ملاکهای کفویت که بیشتر در عرف مورد تأکید قرار می گیرد پرداخته شده که این ملاکها کامل کننده بوده و شرط لازم نیستند و در فصل چهارم به پیامدهای ناهمگونی کفویت اشاره شده که باعث سلب آرامش خانواده ها گردیده و موجب متلاشی شدن این نهاد اجتماعی می گردد و در نهایت راهکارهایی را برای استحکام خانواده ها به جوانان پیشنهاد شده است.

واژگان کلیدی: ازدواج، کفویت، کفویت اعتقادی، کفویت اخلاقی، کفویت عرفی.

لذتهای حلال و حرام از منظر قرآن و روایات (طیبه رضایی)

در چند دهه ی اخیر بحث در خصوص نقد اخلاق لذت گرایانه مورد توجه اندیشمندان بوده است. و از آن جایی که انسان طالب لذت و زیبایی است و از هر چیزی که مانع لذت او شود متنفر است. در مهمترین متون دینی ما از جمله قرآن و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم علیهم السلام و کتب تفسیری درمورداساسی ترین و جزئی ترین مسائل زندگی انسان سفارش شده است؛ مقاله حاضر به لذت های حلال و حرام از منظر آیات و روایات پرداخته است و سخن اصلی مقاله این است که اسلام در راستای ارضای لذایذ دیدگاهی همه جانبه ، هماهنگ و متعادل در رشد ابعاد گوناگون شخصیت انسان دارد؛ در این تحقیق به اقسام لذت، لذت های حلال و حرام ، شرایط بهره برداری از لذت ها ، گزینه به عنوان ابزار لذت در زندگی بشرو مصادیق لذت های حلال و حرام پرداخته شده است و با توجه به این که لذت از اساسی ترین انگیزه های رفتار در آدمی است و سابقه ای دیرینه در تمدن بشری به ویژه تمدن اسلامی دارد و انسانها از دیر باز برای دستیابی به حداکثر رضایت و آرامش ، به لذت گرایی، آن هم از نوع مادی آن روآورده اند بدین جهت، ضرورت شناخت لذت واقعی ، جهت دستیابی به سعادت و کمال بشری ، هدفی است که پژوهشگر را به تحقیق در این موضوع ترغیب کرده است. تحقیق پیش رو رویکردی توصیفی دارد و در گرد آوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع اخلاقی، دینی و روایی بهره جسته است .

واژگان کلیدی: لذت ، حلال، حرام.

لباس و پوشش در آیات و روایات (فاطمه غلام)

بر اساس آنچه در آیات و روایات آمده، پوشش از ضروریات دین مبین اسلام است. لباس علاوه بر این که انسان را از سرما و گرما و مخاطرات طبیعی حفظ می کند، به او زیبایی، وقار و ارزش می دهد و حیثیتش منوط به حجابش است؛ لذا بشر از ابتدای خلقت خویش، از روی حیا و عفت اصرار در پوشیدن قسمتی از بدن خویش داشته است و این امر ریشه در فطرت انسان داشته، به طوری که از همان زمان آدم و حوا که پا بر زمین گذاشتند پوشش نیز به کار گرفته شده است. بنابراین در این اثر سعی شده به تبیین پوشش زن و مرد به طور جداگانه پرداخته شود و هم حجاب و هم لباس را منظور داشته و سعی وافر بر آن نموده ام که در تحقیق خویش نکاتی را که از نظر محققین پیشین کمرنگ تر جلوه کرده است و چندان هم مهم نبوده را مد نظر قرار دهم و بیشتر بر آن توجه کنم از جمله اینکه به مسائل از دید و زاویه دیگر نگاه کنم. از آراء و عقاید افراد مختلف و صاحب نظران استفاده نمایم. از بیان مطالب تکراری و خسته کننده پرهیز کنم و با توجه به مقتضیات زمان و نیازهای فعلی جامعه و نسل جوان موشکافی کرده و حتی الامکان در پایان هر بخش، نظرات مراجع تقلید در خصوص موضوع مورد بحث را آورده و از بیان مسائل بسیار تخصصی و فقهی خودداری کرده چرا که این بحث به طور جامعه و کامل با ارائه تمام آراء و نظرات در کتاب حجاب استاد مطهری و کتب دیگر آمده و این موضوع تابع رأی و نظر مرجع تقلید می باشد و در پاسخ به این که حجاب واقعی چیست؟ پوشش مردان و زنان باید چگونه باشد؟ کیفیت می باشد. کیفیت حجاب چگونه است و علل و عوامل بدحجابی چیست؟ به روش کتابخانه ای به موضوع می پردازد و از کتب فقهی، تفسیری، روایی، تاریخی و اخلاقی در این زمینه بهره برده است به امید آن که این مطالب روزنه ای در جهت ترویج پوشش و حجاب باشد.

واژگان کلیدی: پوشش، لباس، حجاب.

مبغوضین از دیدگاه قرآن (فاطمه آقاگلی)

مبغوضین از ماده بغض به معنای دشمنی و تنفر از چیزی است که مورد پسند انسان نباشد و در اصطلاح نفرت از چیزی آزار دهنده و مخالف باطبع است که اگر فزونی یا بد بغضاء (کینه، دشمنی) خوانده میشود، خداوند عزوجل از هر چیزی کامل ترد دوست داشتنی تر است و هستی و کمال خویش را به بهترین وجه می شناسد و نسبت به خویش کامل ترین محبت را دارد و موجوداتی هم که به لحاظ انتساب و ارتباط با خداوند متعال واجد درجاتی از کمال هستند، در حد کمالشان محبوب خدا خواهند بود. ممکن است گفته شود اگر هر موجودی چنانکه گفتیم به تناسب وجودش دارای حسن باشد، پس هر موجودی محبوب خداست، لازمه ی این سخن آن است که حتی اشخاص شدید و شقی نیز محبوب خدا باشند، در صورتی که میدانیم اشرار و اشیاء مورد غضب خداوند هستند و این اشخاص شقی اسباب شقاوت را به سوء اختیار خودشان کسب کرده اند و در واقع این افراد، از جهت نقائص شان که اکتسابی و اختیاری و ساخته خودشان بوده است، مبغوض خداوند هستند که خداوند این بغض را در ۱۶ آیه ذکر کرده است که شامل مفسدین، متکبرین، خائنین، معتدین، فرحین، کافرین و مسرفین میشود و ویژگی مشترک تمام این افراد کبر، غرور، سرکشی، نافرمانی و کفر است که خداوند متعال با مهربانی و لطفی که دارد با فرستادن انبیاء و آیات قرآن سعی در راهنمایی و هدایت این افراد داشته است.

واژگان کلیدی: مبغوضین، قرآن، مفسدین، متکبرین، معتدین، مسرفین.

محاسبه نفس از دیدگاه آیات و روایات (نرجس غفاری)

محاسبه نفس یکی از مهمترین آموزه های اخلاقی دین مبین اسلام و از جمله اصول اخلاقی و عرفانی در جهت تربیت نفس است. محاسبه ضد فراموشی و غفلت است و انسان در شروع آن با خود شرط می کند گرد معاصی نگردد؛ سپس در طول روز مراقب حالات و رفتار خود می باشد تا از عهد و پیمان تخطی نکند و در پایان روز به محاسبه می پردازد و عملکرد خود را در مورد انجام فرائض، اجتناب از گناهان، ادای حق الناس نیت ها و انگیزه های انجام عمل و به طور کلی در همه زمینه ها مورد محاسبه قرار می دهد. در صورتی که مرتکب معصیتی شده باشد نوبت به معاتبه و معاقبه می رسد؛ یعنی نفس را مورد ملامت قرار می دهد و در صدد جبران مافات بر می آید. انسان در موقع محاسبه نفس باید اصول آن را در نظر گرفته و بداند هر چیزی دارای قدر و اندازه است، انسان مسئول اعمال خود بوده و اعمال او هیچگاه از بین نمی روند، همه آنها نزد پروردگار ثبت و ضبط شده است و در روز قیامت مورد بررسی قرار خواهد گرفت. اصل توبه نیز از اصول انسان سازی است که اصولاً محاسبه بدون امکان آن بیهوده خواهد بود. غفلت از محاسبه نفس موجب فراموشی خدا، از خود بیگانگی و غرور در انسان شده، موجب می گردد انسان تابع هوا و هوس گشته و سرمایه گرانبهای عمر را هدر دهد. در نتیجه در عرصات قیامت توقف طولانی داشته باشد و نهایتاً این غفلت از محاسبه موجب هلاکت انسان خواهد شد. اما مهمترین ثمرات توجه به محاسبه نفس خود شناسی، وقوف بر کاستی ها، ایمنی از مکر نفس و زمینه سازی برای توبه می باشد. توجه به عاقبت کار، عدم رسوایی در آخرت، آمادگی جهت حضور در قیامت و بهره مندی از حسابی آسان در آن روز و در نهایت رسیدن به سعادت دنیا و آخرت از دیگر آثار و فواید محاسبه نفس به شمار می روند.

واژگان کلیدی: محاسبه، نفس، محاسبه نفس، آیات، روایات.

مراتب و درجات بهشتیان (زینب طیبی)

مراتب و درجات بهشتیان جایگاهی است که انسان های لایق ورود به بهشت به علل متعدد از جمله تفاوت در ایمان، علم، عقل و اعمالشان کسب می کنند. چنانچه در قرآن کریم و روایات از این مراتب و درجات به نام های جنت فردوس، عدن، نعیم، مأوی، عالیه، دارالسلام سخن به میان آمده است به طوری که هر یک هم دارای خصوصیات جداگانه و هم خصوصیتی مشترک همچون جاودانگی هستند. و اکثر دانشمندان اسلامی حرکت و تکامل در این درجات را نفی کرده اند با این وجود کسانی که در درجات پایین قرار دارند به درجات بالاتر غبطه نمی خورند که این مراتب و درجات جدای از درها و طبقات بهشت هستند. همچنین شرایط مختلفی برای ورود به هر یک از این مراتب و درجات از جمله ایمان، عمل صالح، تقوا، اطاعت از خدا و پیامبر، مقام خوف و خشیت و ... لازم است و برخی عوامل مانند شرک، کفر، استکبار و ورزیدن در برابر آیات الهی و ... سبب محروم شدن از بهشت موعود و درجات بالای آن دانسته شده است. بنابراین قرآن کریم و بالتبع کتب تفسیری منبع غنی ای هستند برای مطالعه و تحقیق پیرامون موضوع مراتب و درجات بهشتیان، از این رو نویسنده در خلال این پژوهش از منابع روایی و تفسیری از جمله اصول کافی، بحار الانوار، تفسیر المیزان، مجمع البیان، نمونه و ... در جهت ارتقای سطح علمی مطالب بهره برده و سعی در تحلیل و استدلال آنها نموده و با الگوگیری از آیات و روایات چگونگی مراتب و درجات بهشتیان را توصیف نموده است.

واژگان کلیدی: مراتب، درجات، بهشت، بهشتیان.

مشترکات قرآن و صحیفه سجادیه در باب توبه (سارا پویا منشی)

یکی از موضوعات مشترک بین قرآن و صحیفه سجادیه توبه می باشد، که به معنای رجوع و برگشتن است و حقیقت توبه رجوع از گناه و پشیمانی از آنچه از او صادر شده و عزم به ترک آن گناه می باشد از نظر امام سجاد علیه السلام هم توبه عبارت از پشیمانی قلبی و درونی از گناه و پوزش خواهی از خداوند است. معنای استغفار طلب مغفرت و آمرزش است و در قرآن علاوه بر توبه، سفارش به استغفار نیز شده است و در روایات اهل بیت هم برای استغفار اهمیت و آثار فراوانی ذکر شده است. در صحیفه سجادیه هم در فرازهایی به استغفار اشاره می کند و راه مغفرت الهی را استغفار یعنی طلب مغفرت معرفی می کند، با مطالعه قرآن و صحیفه سجادیه به دست می آید که توبه همراه با یک سلسله شرایط معنوی و عملی قابل تحقق است؛ حال ندامت، تصمیم بر آینده ای ملکوتی و پاک، تبدیل سیئات اخلاقی به حسنات اخلاقی، اصلاح عمل، جبران گذشته و تکیه کردن بر ایمان به خدا و قیامت عناصری است که ساختمان توبه از آنها ساخته می شود. شرایط توبه حقیقی از منظر امام سجاد علیه السلام این است که توبه خالصانه و بی بازگشت به گناه و دارای شرایط مقبولیت باشد یعنی به گونه ای باشد که تمام آلودگی های گناه را پاک کند. گنهکار زمانی که به شرایط توبه عمل کند بدون تردید خداوند متعال توبه اش را می پذیرد چرا که در قرآن کریم و صحیفه سجادیه به توبه پذیری خداوند اشاره شده است. در واقع توبه انسان محفوف به دو توبه از خداست، یعنی ابتدا خداوند انسان را موفق به توبه می گرداند و سپس توبه اش را می پذیرد. در مسیر توبه مواعی نیز وجود دارد از جمله هواهای نفسانی و آرزوهای طولانی.

واژگان کلیدی: توبه، استغفار، توبه نصوح، صحیفه سجادیه.

مبانی شهادت زنان در اسلام (سمیه راهزانی)

شهادت در آیین اسلام از اهمیت فوق العاده ای برخوردار می باشد به گونه ای که در روایات معصومین به این امر اهتمام و توجه بسیار شده و درباره فضیلت شهادت و شاهد شدن و حتی کتمان آن روایات زیادی موجود است به گونه ای که شهادت به عنوان یک امر دینی تلقی شده که حتی در برخی موارد با توجه به شرایط موجود این امر واجب کفایی دانسته شده است و می توان به حکم قانون افراد را به تحمل و اداء شهادت موظف نمود. البته افرادی که به عنوان شاهد گرفته می شوند باید دارای شرایط خاصی باشند که بتوان شهادت آنها را قبول و در دادگاه ها نیز استفاده کرد و طبق آن شهادت بتوان حکمی را صادر نمود که در کتب مختلف فقهی و حقوقی از جمله تحریرالوسیله امام و شرح لمعه شهید و حقوق مدنی امامی به صورت مفصل به تحلیل و توصیف این شرایط پرداخته شده است و در قرآن کریم نیز آیات فراوان در مورد شهادت و موضوعات پیرامون آن آمده که اصلی ترین آیه در سوره بقره و آیه ۲۸۲ می باشد که مفسران پیرامون این آیه نظرات و عقاید متفاوتی را در بحث شهادت زنان آورده اند. اما شاید بحث تساوی زن و مرد در خلقت سبب شبه افکنی در رابطه با ضایع شدن حقوق زنان در اسلام باشد ولی باید گفت که در اسلام تشابه حقوق معنی ندارد ولی تساوی حقوق وجود دارد و این با توجه به سرشت و هدف آفرینش زن و مرد است و این تفاوت شهادت زن و مرد با توجه به دلایل متعدد سبب لطمه زدن به حیثیت و شأن زن نمی گردد و اگر هم از دیدگاه روانشناسی به این مسئله نگاه شود باز تأکید بر این است که چون زن از نظر شخصیتی و جسمی با مرد متفاوت است باید جهت حفظ حقوق و حرمت خود از قوانین و احکام اسلام از جمله در رابطه با شهادت دادن پیروی نماید.

واژگان کلیدی: شهادت، شاهد، فقه، حقوق.

مبانی قرآنی ویژگی های اخلاقی زمامدار در نامه امام علی (علیه السلام) به مالک اشتر (اکرم رباط میلی)

مبانی قرآنی نامه امام علی علیه السلام به مالک اشتر در مورد ویژگی های اخلاقی که زمامداران باید دارای آن باشند مورد بررسی قرار گرفته است، یکی از سخنان امام علی علیه السلام نامه ۵۳ می باشد که امام علی علیه السلام در این نامه مسائل اخلاقی بسیار مهمی را به مالک اشتر توصیه می کنند که نقشه راه برای همه زمامداران می باشد، از قبیل اخلاق فردی و اجتماعی زمامدار، نحوه برخورد او با دشمنان و نزدیکان فرصت طلب که در امنیت جامعه بسیار تأثیرگذار است و چون وجود رهبر در جامعه با رسیدن به کمال و مسیر هدایت ضروری می باشد، بنابراین امام علی علیه السلام توصیه به اخلاق فردی و اجتماعی زمامدار را مد نظر قرار داده اند و ارزش و ضرورت خودسازی در زمامدار را بیان می دارند. قرآن در سوره های مختلف بر ضرورت خودسازی تأکید می فرماید از جمله؛ تقوا، عدالت، نومی در رفتار و اینکه یک مسلمان باید زیرک باشد به خصوص در ارتباط با دشمنان تمام جوانب را بسنجد و هوشیارانه اقدام کند، یکی از عواملی که می تواند به اهداف حضرت در تحقق جامعه مطلوب کمک نماید، انتخاب کارگزاران شایسته و صالح است. در روش زمامداری امام که بر مدار عدل می چرخد، همانگونه که قرآن می فرماید معیار شایستگی، افراد است نه خویشاوندی. پابندی شدید حاکم مسلمانان امام علی علیه السلام به این معیارها دگرگونی ژرفی در همه زوایای جامعه آفرید و باعث شد جامعه به سوی اصلاح و ترمیم آسیب هایی که بر پیکره جامعه وارد شده بود؛ حرکت شکوهمند خود را آغاز کند.

واژگان کلیدی: مبانی قرآن، زمامدار، اخلاق، مبانی قرآن، اخلاق زمامدار.

مبانی تربیت کودک در اسلام (زینب سلطانی)

در تحقیق حاضر با عنوان مبانی تربیت کودک در اسلام سعی شده که ابعاد مختلف تربیت کودک از دیدگاه قرآن و روایات مورد پژوهش قرار گیرد. تربیت کودک یکی از دغدغه های اساسی انسان های آگاه بوده است و تاثیر آن در فرد، خانواده و اجتماع کاملاً روشن است، زیرا پایه ی شخصیت کامل و صحیح یک فرد در دیگر دوران عمر است. در چنین شرایط همه ی عوامل در نظر گرفته شده است. قبل از تولد با مرحله ی انتخاب همسر و مراقبت های بارداری تا بعد از تولد که مراقبت های خاص روحی و جسمی لازم دارد. لذا صفات اخلاقی و جسمی زن و مرد در تشکیل یک نطفه دخیل است، در امر تربیت پرداختن به یک بعد آن صحیح نیست و لازم است والدین و مربیان واقعی تربیت با ابعاد مختلف آن آشنا شده و شیوه های صحیح آن را بیاموزند. شیوه ی جمع آوری این تحقیق کتابخانه ای و اسناد و مدارکی است. منابع بسیاری از جمله قرآن کریم، سیره و روایات پیامبر اکرم (ص) و ائمه ی معصومین (ع) و کتب تربیتی به بحث تربیت اشاره نموده اند. حاصل تلاش در این تحقیق مباحثی چون کلیات که اشاره ی کاملی به موضوع دارد، بعد از آن مفهوم شناسی در باب تربیت با تمام زوایای آن مورد بررسی قرار گرفته، به صورتی که پس از تعریف تربیت و پرداختن به نظریه های گوناگون در این امر به ضرورت و اهداف تربیت از نظر اسلام اشاره شده است، و بعد به عوامل موثر در تربیت کودک پرداخته شده که از عوامل موثر به وراثت، محیط، اراده، کار و... اشاره شده و به تفصیل در مورد هر کدام توضیحاتی بیان گردیده، بعد مراحل تربیت انسان مطرح گردیده که با توجه به حدیثی از پیامبر اکرم (ص) این مراحل به سه قسمت تقسیم شده: سیادت، اطاعت، وزارت، سپس به اهمیت مرحله ی اول که مرحله ی کودکی است پرداخته می شود.

واژگان کلیدی: تربیت، مربی، مربی، مبانی تربیت.

مخلصین در آیات و روایات (سمانه حاج بابایی)

این تحقیق بر محور ویژگی های مخلصین در قرآن کریم می باشد که پس از بررسی معنای اخلاص و تفاوت مخلصین با مخلصین در فرهنگ قرآن به بیان ویژگی های مخلصین در دنیا و آخرت پرداخته است که از جمله مهم ترین ویژگی های دنیوی مخلصین به عصمت، عدم تسلط شیطان بر مخلصین، نحوه شکرگزاری آن ها و عبادتشان اشاره دارد، هم چنین ویژگی های مهم اخروی که برای آن ها در قرآن در نظر گرفته شده که به موضوعات مورد توجهی مثل این که چگونه قبض روح می شوند، در زمان نفخ صور چه حالتی دارند، سوال و حسابشان چگونه است و چه پاداش اخروی در انتظار مخلصین می باشد، اشاره دارد.

واژگان کلیدی: مخلصین، مخلصین، اخلاص، دنیا، آخرت، عصمت.

مسیحیت صهیونیسم (زینب مهدی)

مسیحیت صهیونیستی ، نه مسیحیت است و نه صهیونیست کامل و از زاویه ای دیگر هم مسیحیت است و هم صهیونیست و در واقع معجونی از مسیحیت و صهیونیست است . به بیان عمیق تر مسیحیان ، یهودیان و هر آنچه را که به ایجاد دولت یهودی منجر شود ، طرد می کنند و حامیان تأسیس دولت یهودی (صهیونیست ها) با این مسیحیان که با تأسیس دولت یهودی مخالفند ، دشمنند . در حالی که مهمترین مشخصه مسیحیت صهیونیستی حمایت از بازگشت یهودیان به ارض موعود « فلسطین » و تأسیس یک دولت یهودی در آن است و ساخت هیکل سوم و تخریب بیت المقدس است . مسیحیان صهیونیست ، چنین اندیشه ای را با اعتقادات مسیحی و یهودی و با متون عهد عتیق « تورات » و عهد جدید « انجیل » گره زده اند . یعنی مسیحیت صهیونیست از یک سو با الهایات مسیحی درگیر است و از طرف دیگر ، چشم به لاهوت توراتی دارد و با مراجعه به منابع توراتی ، خواسته تأسیس دولت یهود صهیونیست را تایید میکند . بنابراین بر پایه شالوده فکری مسیحیت صهیونیستی تأسیس دولت یهودی خواست مسیح است و از این رو خواست دولت اسرائیل در حقیقت خواست مسیح خواهد بود و هر عملی که از سوی دولت اسرائیل انجام پذیرد از سوی مسیح طراحی شده است . تأکید بر تأسیس دولت یهودی اسرائیل به آن جهت است که تا اسرائیل نباشد مسیح ظهور نمی کند .

واژگان کلیدی: مسیحیت، صهیونیسم.

مصلحت اندیشی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام (زهرة درویشی)

یکی از دغدغه های اندیشه سیاسی، مسئله مصلحت می باشد. در هر فرهنگ و اندیشه ای، مصلحت به گونه ای تعبیر شده است، مصلحت اندیشی دراداره حکومت یک امر حقیقی است که باید مصلحت جامعه و منافع عمومی و ملی را بر منافع فردی و منطقی اشخاص و گروه ها ترجیح داد، و تنها در پرتو تعلیمات اسلام ناب است که می توان مصالح واقعی را تشخیص داد و تنها در سایه عمل به احکام این دین مبین است که می توان آن مصلحتها را پیاده نموده و به منصف ظهور گذاشت. این که این اصل در سیره و سخنان امام علی علیه السلام چه جایگاهی داشته و چگونه نقش آفرین بوده است، محل نظر است و کاوش در اطراف آن می تواند برای جامعه امروز راه گشا باشد، این تحقیق، پژوهشی در اندیشه تابناک حضرت علی علیه السلام درباره مصلحت اندیشی است. و اهمیت بحث به این دلیل دو چندان است که کشور ایران یک کشور اسلامی و دارای حکومت اسلامی است و چون مبنای نظام سیاسی ما برگرفته از ساختار حکومتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله وسلم و حضرت امیر مومنان علی علیه السلام است نیاز به تحقیق در اصلاحات و برنامه حکومتی و شیوه مملکت داری آن حضرت داریم. در این راستا به بررسی موضوع و مصلحت اندیشی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام پرداخته ایم در این تحقیق سعی بر آن است که مصلحت و اقسام آن از دیدگاه حضرت علی علیه السلام و مصلحت اندیشی های مردود در حکومت علوی و جلوه های از مصلحت اندیشی حضرت علی علیه السلام قبل از خلافت و بعد از خلافت بیان شود. این تحقیق که موضوعی تاریخی دارد از منابع تاریخی بهره جسته و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده است.

واژگان کلیدی: مصلحت، اصلاح، مصلحت اندیشی.

مصادیق من یشاء در قرآن کریم (سهیلا رنجریان)

با عنایت بر اینکه موضوع تحقیق «مصادیق من یشاء در قرآن» می باشد. لذا محقق تحقیق حاضر را با مطالعه ی کتب تدوین شده با محوریت اراده و مشیت الهی در سه فصل ، فصل مقدماتی : کلیات . فصل اول : مصادیق اعتقادی من یشاء . فصل دوم : مصادیق اقتصادی من یشاء . فصل سوم : مصادیق اخلاقی من یشاء ، تدوین نموده است لذا در این تحقیق خواهیم خواند که مصادیق اعتقادی من یشاء : هدایت و ضلالت و رحمت و عذاب و غفران، مصادیق اقتصادی : رزق، مصادیق اخلاقی : تزکیه نفس ، حکمت ، فضل ، توبه ، نصرت ، نزول فرشتگان و شفاعت است . جمله « من یشاء » به معنی اراده و مشیت بی دلیل نیست بلکه تا مجاهده و تلاش از ناحیه بندگان نباشد موهبتی از ناحیه خدا صورت نمی گیرد به هر حال این واقعیتی است که در نظام هستی ، اصالت از آن هدایت ، رحمت ، غفران ، رزق ، حکمت ، فضل و شفاعت ، سعادت و رستگاری است و کفر و فسق و ضلالت و عذاب همگی عارضی و غیر اصیل می باشند . همه مصادیق « من یشاء » تحت تاثیر حکمت و مصلحت و اراده خداوند است . هر چند مشیت و خواست انسان در طول مشیت الهی است . ولی باید توجه داشت که علت تعلق گرفتن مشیت الهی بر هدایت و ضلالت انسان عمل خود بندگان است و فسق و تبهکاری آدمی مایه ی تعلق مشیت خداوند بر گمراهی و عذاب آنان می شود . شخصی که به خدا گرایش نداشته و کفر می ورزد خود زمینه ساز مشیت الهی برای گمراه سازی او می شود و باعث می شود که از هدایت و رحمت و غفران و ... دور شود . پس هر انسان در یک فرایندی خود سعادت و شقاوت خود را انتخاب می کند .

واژگان کلیدی : مصادیق من یشاء ، مشیت الهی ، حکمت الهی ، اراده الهی

مصادیق اخلاقی لایحِب در قرآن (زینب محمد دینی)

در این جهان کمال و سعادتى بالاتر از این وجود ندارد که آدمی محبوب خالق خود واقع شود و هدفی برتر از این برای انسان ضعیف قابل تصور نیست. حال اینکه چه می شود که انسان بر خلاف این مسیر هدایت و کمال پیش می رود تا جایی که نه تنها محبوب خالق خویش قرار نمی گیرد، بلکه خداوند او را از محبت خود محروم می سازد. انگیزه اصلی این تحقیق معرفی کسانی است که با افعال و اعمال خود از محبت خداوند محروم هستند و از آنجا که مقوله حب یکی از اصول اساسی سلوک مومنان می باشد، دانستن و شناخت موارد لایحِب برای پیروان راه هدایت حائز اهمیت است. در این پایان نامه با جمع آوری آیاتی که در آنها لفظ لایحِب به کار رفته شده است و با بررسی تفسیر آیات آنها تلاش شده است تا دیدگاه قرآن نسبت به مواردی که صریحا مصادیق خطاب لایحِب از جانب خداوند می باشند تبیین شود. ما در این پژوهش به بررسی مصادیق لایحِب در قرآن از منظر اخلاق که دچار انحطاط شدند که شامل متکبرین، خائنین، معتدین، فرحین و مفسدین هستند، بررسی خواهد شد. برای آشنایی با مصادیق اخلاقی لایحِب و اینکه خود را از این اوصاف دورداریم باید به تعاریف و صفات و منشاء و آثار این گروهها بپردازیم. کتابهایی که مصادیق اخلاقی لایحِب در قرآن را مورد بررسی قرار داده کتب تفسیری هستند همچون کتاب تفسیر المیزان، تفسیر نمونه و تفاسیر مهم و معروف دیگر. لذا این تحقیق توصیفی تشریحی است و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه استفاده شده و از منابع تفسیری روایی بهره جسته و از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: لایحِب، خائنین، معتدین، فرحین، متکبرین، مستکبرین، مفسدین.

معیارهای توسعه فرهنگی از دیدگاه قرآن (فاطمه صغری اسماعیل زاده نجار)

توسعه از مباحث پر دامنه و گسترده علوم اجتماعی است که دارای ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می باشد. توسعه سیری برای تحکیم روابط اجتماعی و پروراندن استعدادها و استفاده بهینه از مواهب طبیعی و امکان رشد همه اقشار جامعه است و به زمان و مکان خاصی تعلق ندارد. فرهنگ مجموعه ای از اعتقادات، اخلاق، ارزشها، هنجارها، تمایلات و رفتارها می باشد و از عوامل مهم شکل دهنده به کنش های انسانی و جریان توسعه در تمامی ابعادش است بدون ایجاد بستر مناسب فرهنگی نمی توان به دنبال تحقیق توسعه در ابعاد دیگر جامعه بود. پذیرش توسعه فرهنگی به عنوان بعد اصلی، توسعه فراگیرا در پی دارد توسعه فرهنگی بار معنایی دو مفهوم توسعه و فرهنگ رایج جا بردوش می کشد. برخی از معیارهای فرهنگی کشورهای مختلفی که باعث پیشرفت و توسعه کشورها شده است بسیار حائز اهمیت است؛ اما به هیچ وجه فرهنگ آن کشورها را نمی توان به عنوان فرهنگ یک کشور اسلامی قبول کرد و کشور ما خواهان وحدت و یکپارچگی است ولی به شرطی که این وحدت بر اساس معیارهای فرهنگی و ارزش های اخلاقی قرآنی باشد و تعارضی با آن نداشته باشد تا به بهانه وحدت و توسعه فرهنگی، هویت فرهنگی و استقلال و تمامیت کشور از دست برود. به همین منظور پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی معیارهای توسعه فرهنگی از دیدگاه قرآن بپردازد و روش تحقیق این پژوهش با استفاده از منابع کتابخانه ای و مطالعه کتب متناسب با موضوع تحقیق و جست و جوی اینترنتی است. در این تحقیق به تبیین مفهوم ماهیت و ابعاد توسعه پرداخته و در ادامه سعی می گردد ضمن ارائه معنا و مفهوم فرهنگ و توسعه فرهنگی به بیان اهمیت و جایگاه فرهنگ و توسعه فرهنگی در قرآن پرداخته شود تا از این طریق به توان به جایگاه مهم توسعه فرهنگی در قرآن دست یافت.

واژگان کلیدی: توسعه، فرهنگ، توسعه فرهنگی، قرآن.

موانع تحکیم خانواده از دیدگاه اسلام (مرضیه جراحیان)

موانع تحکیم خانواده از مسائل مهم اجتماعی است که نیازمند سبب شناسی است. از آنجا که خانواده یکی از کهن ترین نهادهای انسانی است که عمری به درازای تاریخ بشر دارد و در استحکام روابط اجتماعی و رشد تک تک افراد جامعه، نقش مهمی ایفا می کند و به دلیل اینکه مناسب ترین جایگاه برای تأمین نیازهای انسان و بهترین بستر برای تأمین امنیت و آرامش روانی است، در مهمترین متون دینی ما از جمله قرآن و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم علیهم السلام و کتب تفسیری در مورد اساسی ترین و جزئی ترین مسائل خانواده سفارش شده است. ولی با این حال، شاهدیم که در عصر کنونی، نظام خانواده دچار مشکلات و چالش هایی شده است که کم کم این نهاد مقدس را به سستی و تزلزل می کشاند. سنت ها، اخلاقیات و روشهایی که به تقویت خانواده منجر می شود، بعضاً متزلزل شده است. دوری از هویت ملی و دینی و پذیرش هویت های دنیا گرایانه و دوری از اخلاقیات انسانی، بسیاری از مردم ما را تهدید می کند. ناآشنایی نسبت به تفاوت های تکوینی زن و مرد که خداوند به انگیزه تحکیم خانواده در نهاد این دو تعبیه نموده و عدم رعایت حقوق و عدم توجه به تعهدات یکدیگر، می تواند موجبات تیرگی روابط را فراهم آورد. بنابراین در این عرصه باید از سویی عوامل و موجبات تیرگی روابط افراد را شناسایی کرد و از سوی دیگر زمینه پیشگیری از اختلافات خانوادگی را فراهم آورد. لذا آسیب شناسی روابط خانواده از دیگر موضوعاتی است که نمی توان نسبت به آن بی تفاوت بود. تحولات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی هر یک به سهم خود ممکن است زمینه ساز اختلافات گردند؛ علل خانوادگی، فردی، اخلاقی و دینی، روانی و جسمانی نیز از دیگر موانعی هستند که سبب سست شدن بنیان خانواده می شوند؛ که در این تحقیق به هر یک از این علل پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: خانواده، تحکیم خانواده، موانع تحکیم، ازدواج، سستی.

مصادیق تبعوا ولاتبعوا در قرآن (فاطمه راهزانی)

تبعیت به معنای پیروی و دنبال کردن است؛ که با اطاعت تفاوت دارد. انسان از کودکی به دنبال الگوبرداری است و چون موجودی دو بعدی است، اختیار دارد که در راه خیر یا شر گام بردارد. الگوهای ممدوح خداوند در قرآن شامل هدایت و انواع آن، وحی و آنچه نازل شده، انبیاء و رهبران الهی، راه های کسب رضوان خداوند و منیب به سوی خدا می شود. از هدایتی باید پیروی کرد که هادی دارای علم و آگاهی همه جانبه و مصون از خطا نسبت به موضوع باشد و به سوی حق هدایت کند؛ همان هدایتی که صراط مستقیم است و از طریق وحی و توسط انبیاء الهی برای انسان آورده شده است. انبیاء، هدایت یافتگانی هستند که به اذن خدا دارای ولایت تکوینی و تشریحی بر موجودات عالمند. انسان همواره باید در راه کسب رضای خداوند و منیب به سوی او باشد تا هم از نعمت های مادی و معنوی الهی برخوردار گردد و هم در زمره ی هدایت یافتگان خاص او قرار گیرد. بر اساس آیات قرآن شیطان، هوای نفس، آیات متشابه و تبعیت کورکورانه از ظن، راه جاهلان، جباران، مفسدین و روش نیاکان منحرف به عنوان الگوهای مذموم معرفی شده اند. پیروی از هوای نفس، مهمترین راه نفوذ شیطان در انسان است و طبق روایات هوای نفس و شیطان، دشمن دین و عقل آدمی اند. مبارزه با آنها از طریق ذکر، یاد و پناه بردن به خدا، نماز، روزه، توبه، روزی حلال و مخصوصاً مراقبه و محاسبه ی نفس است. آیات متشابه دارای ابهام هستند و در صورتی می توان از آنها پیروی نمود که آنها را به آیات محکم ارجاع دارد؛ زیرا آیات محکم برطرف کننده ی ابهام از آیات متشابه اند. الگوهای مذموم همچون الگوهای ممدوح؛ مانند دانه های زنجیر همدیگر را تقویت می کنند. محقق با استفاده از روش توصیفی و با بهره گیری از آیات و روایات به بررسی موضوع در بعد اعتقادی - کلامی پرداخته است.

واژگان کلیدی: تبعیت، هدایت، وحی، شیطان، هوای نفس.

مصادیق لجاجت در قرآن و روایات (مریم صالحی)

رعایت اخلاق در اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار است و رذایل اخلاقی همچون لجاجت "که به معنای پافشاری درانجام کاری که مخالف میل طرف مقابل است و نوعی مرض که اگر کسی گرفتار آن شود هیچ استدلال منطقی را نپذیرد"، در اسلام مورد مذمت فراوان قرار گرفته است که آثار منفی بر فرد و حتی در اجتماع از خود به جای می گذارد، از آنجایی که اگر انسان مراقبت نکند و از خداوند غافل شود، ممکن است دچار رذیله اخلاقی به نام لجاجت شود که در غالب مصادیق مختلفی خود را نشان دهد و انسان را به هلاکت و نابودی بکشاند بنابراین برای پی بردن به مصادیق لجاجت از دیدگاه تعالیم اسلامی می توان از آیات و روایات بهره جست و به این مطلوب رسید که مصادیق لجاجت که مورد خطاب اسلام قرار گرفته شده، یا از نظر اعتقادی و ایمان به حق، لجاجت می ورزند که آنها شامل مشرکان، کافران، منافقان و... می باشند، و یا اینکه از منظر اخلاق دچار انحطاط شده اند که شامل گروههایی چون: متکبران، مکذبان، مترفان و مجادله گران می شوند، برای آشنایی با مصادیق لجاجت و اینکه خود را از این رذیله دور نگه داریم، باید به تعاریف و صفات و منشأ و آثار و کیفر این گروهها بپردازیم. کتابهایی که لجاجت را از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار داده، کتب تفسیری هستند همچون کتاب تفسیر قمی و تفاسیر مهم و معروف دیگر اما صرفاً مصادیق لجاجت و تعریف و آثار و پیامد شان به طور جامع و کامل و در یک جا مطرح نشده است. لذا این تحقیق توصیفی، تشریحی که موضوعی اخلاقی است و در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع تفسیری و روایی بهره جسته است و به این مطالب اشارات تفصیلی داشته، از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: لجاجت، مصادیق لجاجت، لجوجان.

نحوه برخورد با تارکین نماز از دیدگاه آیات و روایات (زینب دریگوند)

امر نماز در هر عصری مورد عنایت بوده از زمان خلقت بشر تاکنون حال که نماز ذکر خداوند است همانطور ادای آن اهمیت داشته به طریق اولی ترک آن نیز حائز اهمیت می باشد و از آنجایی که تارک نماز به نادرستی کارش آگاه نباشد با این آیات و روایات به نادرستی کارش فائق می شود و همچنین نحوه برخورد دیگران با تارکین نماز بیان گردیده است تا ضرورت و اهمیت نماز را متوجه شود در فصل های بعدی به آثار فردی و اجتماعی پرداخته شده که هر کدام به نحوی جایگاه نماز و نماز گزار را بیان کرده و تارک نماز را به زشتی کاری که کرده رهنمون می سازد و در فصل های دیگر به عواقب ترک آن چون زندگی سخت، آثار دنیوی و اخروی ترک نماز می پردازد و به علل گرایش به بی نمازی از جمله عوامل فردی، محیطی و وراثت نیز پرداخته شده است که آیات و روایات گاهی فرد بی نماز را کافر می خوانند و گاهی مردن بی نماز را به مردن به دین غیر از اسلام تعبیر می کند که خزان و زیان آخرت را به دنبال دارد و برای تأیید موارد آن نظراستاد مطهری به آن ضمیمه گشته است و در فصل سوم به نحوه برخورد با تارکین نماز پرداخته شده که ابتدا علل ترک نماز بیان شده و سپس بهترین روش ها انتخاب شده تا بتوان به تارک نماز کمک کرد و نقاط مثبت برگزیده شود و الگویی مناسب ارائه گردد و برای فرد جایگاه نماز و ترک نماز تبیین گشته تا به وظیفه عمل شود و نتیجه اهمیت ندارد کیفیت کار صورت گرفته حائز اهمیت است و در این فصل به بیان نمونه هایی از تارکان نماز و عاقبت کار آنها پرداخته شده تا عبرتی برای فرد تارک نماز باشد و در نهایت و در فصل پایانی به ارائه الگو مناسب از سوی والدین و مربیان و دوستان پرداخته شده و آگاهی کامل افرادی که نهی از منکر می کنند و دارای اهمیت است.

واژگان کلیدی: نماز، تارک نماز، امر به معروف و نهی از منکر.

نعمت های دنیوی و اخروی در سوره الرحمان (فاطمه سادات شاه چراغی)

در قرآن کریم مکرر از توصیه به پاسداری نعمت ها و ادای شکر و حق بندگی ، یاد شده است و با تعبیری همچون «اذکروا نعمه الله علیکم» غفلت را از ضمیر خفته ی انسان ها می زداید و حال آنکه هدف معرفت و شناخت منعم را برای رسیدن به کمال دنبال می کند که بی تردید برای تکذیب کنندگان، سلب و زوال نعمت و عقوبت را در پی خواهد داشت و البته سوره الرحمن نیز بر همین متوال پایه دارد و خداوند متعال رحمانیت خود را با جلال و اکرام خود قرین نموده و به شمارش مجموعه ای از نعمت ها و آلاء خداوند در دنیا و آخرت می پردازد و از آن جایی که روح و سیاق این سوره تذکر و یادآوری نعمت هاست، انسان را متنبه می سازد که عملاً چه چیزی را مورد انکار قرار می دهد و مخالفت و عصیان چه کسی را می نماید، چرا که حتما حساب و میزان و نظمی در کار خلقت انسان و مواهب پیرامون اوست که موجب تقرب او به اوج رحمت و رحمانیت خداوند خواهد گردید . موهبت هایی در آفرینش او، در تعلیم قرآن و نعمت بیان در کرات آسمان و وضع زمین و آنچه که درون آن است و از نعمت دریاها و حرکت کوه ها مانند کشتی ها، رویش گیاهان روح بخشی و دانه ها جهت تغذیه ی صحیح و استفاده های سودمند دارویی و از نعمت بهشت و تفضلات متناسب با نیازهای معنوی و روحانی انسان ها و نعمت های دمساز باصفات اخلاقی آن ها همانند انواع خوراکی ها و همسران بهشتی به نحوی عالی تر و فراتر از نعم مادی و معنوی دنیایی و مهمتر از همه احساس امنیت و عدم خوف و سلام و رضوان الهی ، که به مومنین شاکر پروردگار عرضه خواهد شد. هدفی که در دسته بندی معظم نعمت ها به دنیوی و اخروی ، که یقیناً تسبیح آفریدگار رحمان است با روش توصیف پدیده ها و تحلیل از تفاسیر و روایات و منابع معتبر مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

واژگان کلیدی: نعمت، دنیوی، اخروی ، سوره الرحمن.

نفی رهبانیت از دیدگاه اسلام (سمیه مسیب نژاد)

نفی رهبانیت از دیدگاه اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار است. از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی و مدنی با طبع می باشد نیازمند این است که در بطن اجتماع حضور داشته باشد و نیازهایش را در اجتماع برطرف کند. و با توجه به اینکه رهبانیت برخلاف اصول فطرت و طبیعت است به معنای گوشه گیری و کناره گیری و انزوا از صحنه اجتماع و پرداختن به عبادت ها و ریاضت های طاقت فرسا می باشد لذا این نیاز مهم را نادیده می گیرد. در اجتماع بودن و در کنار دیگران بودن و از تجارب آنها بهره بردن و اموری چون امر به معروف و نهی از منکر، خدمت به خلق و... انسان را از خداوند دور نمی کند بلکه سبب نزدیکی به خداوند است. رهبانیت در آیین مسیح دارای سابقه ای بس طولانی است. به گونه ای که این پدیده در شکل رسمی خود از قرن سوم میلادی آغاز شد و تا عصر حاضر ادامه دارد و حتی در عصر پیامبر هم عده ای به این روش مذموم گرایش داشتند. دین اسلام، دین اعتدال است و به همه جنبه های فردی و اجتماعی اهمیت می دهد و از آنجایی که خیلی از افراد رهبانیت مسیح را با زهد اسلامی یکی می دانند این سوال مهم اینجا پیش می آید که نفی رهبانیت از دیدگاه اسلام چیست؟ کتابهایی که نفی رهبانیت را از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار می دهند بسیار کم می باشند و بیشتر رهبانیت مسیحی را معرفی می کنند. این نوشتار موضوعی با درون مایه دینی است. و در گرد آوری آن از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع تاریخی، اخلاقی، روایی تفسیری و کمی هم فقهی بهره برده و به دلیل اینکه از منظر اخلاقی و اجتماعی اسلام به آن پرداخته شده نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: رهبانیت، اعتکاف، زهد.

نقش زن در اقتصاد خانواده از منظر اسلام (مریم خدام)

نقش زن در اقتصاد خانواده از منظر اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار است. خانواده سازمانی است که تولید و توزیع کالاهای مورد نیاز را فراهم می سازد و زن بدون مناقشه به عنوان یکی از دو رکن اساسی خانواده در این سازماندهی و مدیریت نقش اساسی را ایفا می کند. وی از طریق اشتغال، پرورش نیروهای مولد، حمایت از تولیدات داخلی، سطح تولید را بالا برده و موجب افزایش درآمد خانواده خواهد شد. همچنین جایگاه مادری و همسری عمده ی منابع مصرف رابه زن می سپارد و انتظار می رود او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح بین درآمد و مصرف توازن برقرار کند و با برنامه ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصادی خانواده نقش موثر ایفا کند. به علاوه زن در استفاده بهینه از منابع نقش به سزایی دارد. منابع در اینجاشامل زمان، پول و درآمد های دیگر است. دسترسی به منابع سخت و از دست دادن آنها آسان است از اینرو باید مدیر خانواده با سازماندهی و مدیریت صحیح بهترین انتخاب ها و گزینش ها را داشته باشد. لذا در این تحقیق سعی شده است که به جایگاه ویژه زن در اقتصاد و نقش کلیدی که وی در تولید و مصرف داشته، پرداخته شود. در گردآوری مطالب از روش کتابخانه ای استفاده شده و از منابع اخلاقی، روایی، تفسیری بهره جسته است و اشارات تفصیلی به این مطالب گردیده که از همین منظر نو و بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: اقتصاد، خانواده، زن، تولید، مصرف.

نقش تولی و تبری در رشد جامعه اسلامی (ملیحه رحمتی)

با عنایت به اینکه موضوع تحقیق «نقش تولی و تبری در رشد جامعه اسلامی» می باشد، لذا محقق تحقیق حاضر را با مطالعه کتب تدوین شده با محوریت تولی و تبری «دوستی و دشمنی» در چهار فصل، ابتدا کلیات تحقیق، فصل اول، معنا و مفهوم تولی و تبری فصل دوم آیات و روایات مرتبط با تولی و تبری، فصل سوم: بهره مندی جامعه از تولی و تبری، فصل چهارم: جامعه در صورت عدم بهره مندی از تولی و تبری تدوین نموده است. تولی و تبری یکی از مهم ترین و خالص ترین اعمال است که فرد ابتدا در درون خود به آن می پردازد و بعد از پرورش آن، آن را عملی و علنی می کند به همین خاطر جزء فروع دین و در کنار نماز و روزه و سایر عبادات قرار گرفته است. انسان با پذیرش ولایت خدا و دوستان خدا می رسد و با تبری، با دشمنی با دشمنان خدا و دوستان ایشان به قرب الهی می رسد که در زمینه داشتن تولی و تبری آیات و روایات فراوانی وجود دارد و در صورت نداشتن تولی و تبری فرد را خسران زده و بی ایمان می شمارد. در واقع فرد با داشتن تولی و تبری به رشد فکری و معنوی کمک می کند که با رشد فکری فرد جامعه نیز به رشد می رسد و به سوی خدا و ائمه اطهار علیهم السلام و خوبی ها سوق داده می شود از این رو در این تحقیق ابتدا به فلسفه تولی و تبری و وجوب آن و بعد به شناساندن دوستان و دشمنان خدا می پردازد و راه رسیدن به محبت ایشان و دشمنی با دشمنان خدا و چگونگی رسیدن به جامعه متعالی را بررسی می کند. روش به کار برده شده در این تحقیق روش کتابخانه ای است.

کلید واژه ها: تولی، تبری، رشد، جامعه اسلامی.

نقش اخلاق فردی در روابط خانوادگی از دیدگاه اسلام (بهاره علی بخشی)

از زمان ظهور دین اسلام و با نزول آیات شریفه قرآن کریم، تعالیم و آموزه های الهی برای هدایت انسان به کمال و سعادت‌مندی در سه محور اعتقادات، اخلاق، رفتار و اعمال بوده است. بویژه اخلاق، که هم به خلق و خوی انسان و به خلق و سرشت آن اشاره دارد. سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام هم نشان دهنده این اهمیت است. احادیث بسیاری پیرامون آن وارد شده، چنانچه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، هدف از بعثت و رسالتش را اکمال مکارم اخلاق بیان نموده اند و بزرگان دین، متون فراوانی در زمینه اخلاق، با تمام ابعادش مدون کرده اند. پایه ای ترین نقش اخلاق را به محیط خانواده ارتباط داده اند. زیرا شکل گیری اخلاق فردی در محیط خانواده، قطعاً به مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی و... سرایت می کند و تأثیر گذار است. بدین ترتیب، تحقیق حاضر، با شیوه فیش برداری و کتابخانه ای با محوریت قرآن کریم و احادیث معصومین علیهم السلام با اهداف بنیادی و کاربردی نقش اخلاق فردی در روابط خانوادگی در غالب مباحثی همچون مفاهیم و فضایل اخلاقی در محیط خانواده از جمله صبر، حسن خلق، راست گویی، تکریم و تواضع و بردباری، تعامل و رابطه اعضای خانواده و اخلاق مداری و تکالیف زوجین در پرداخت نفقه و دریافت مهریه، اجرت شیردهی و روابط جنسی زوجین که موجب آرامش محیط خانواده، بویژه تأمین کننده آرامش درونی افراد خانواده و داشتن عزت نفس و کنترل هواهای نفسانی و شهوانی و گسترش محبت و دوستی و ایجاد روح تعاون و همکاری و رفاه و آسایش زندگی خانوادگی و در اجتماع می شود و در نهایت با رعایت اخلاق فردی در خانواده، موجب سعادت دنیوی و پاداش اخروی و برخورداری از بهشت جاویدان می شود را بررسی نموده است.

واژگان کلیدی: اخلاق فردی، خانواده، روابط خانوادگی، مکارم اخلاقی.

نقش وقف بر مسائل فرهنگی و اجتماعی (مریم بغدادی)

در اکثر جوامع به خصوص در جوامع اسلامی وقف یکی از برترین و پر دوامترین مظاهر احسان و نیکوکاری است و افراد برای آن اهمیت ویژه‌ای قائلند چرا که هدف آن، خدمت به هم‌نوعان و کمک به مصالح جامعه و تنظیم امور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است. یکی از وسیله‌های این احسان و نیکوکاری این است که اوقاف در مسیر صحیح به راه انداخته شود و واقفان به راه معقول و درستی هدایت شوند که در این صورت بسیاری از مشکلات جامعه حل می‌شود. با توجه به موارد گفته شده درمی‌یابیم که وقف و نقش آن بر مسائل اجتماعی و فرهنگی از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است، بنابراین ما به شیوه فیش برداری و کتابخانه‌ای با اهداف بنیادی به محوریت کاربردی وقف و نقش فرهنگی و اجتماعی آن پرداختیم و در واقع در این تحقیق به بیان مباحثی همچون مفاهیم وقف و نقش فرهنگی و اجتماعی آن از دیدگاه قرآن و اهل بیت علیهم السلام و همچنین مراجع عظام و کتاب‌ها بیان شده در این زمینه پرداخته شد. لذا در این تحقیق هرچند مختصر تلاش شده در جهت روشن تر شدن هر چه بیشتر نقش تأثیر گذار وقف در سطوح مختلف جامعه اسلامی گامی کوچک اما مثبت و مؤثر برداریم.

واژگان کلیدی: وقف، واقف، موقوف علیهم، موقوفه، وقف نامه.

نقد سکولاریسم از دیدگاه اسلام (فاطمه ذوالفقاری)

نقد سکولاریسم از دیدگاه اسلام به دنبال نیاز به کسب آگاهی از مبانی و علل شکل گیری این پدیده و آگاهی از چگونگی برخورد اسلام با سکولاریسم و آگاهی از جایگاه سیاست در دین مبین اسلام شکل گرفت. از آنجا که مکتب ها و اندیشه ها دارای ارتباطی تنگاتنگ و نزدیک با یکدیگرند و هر یک موجد دیگری می باشند، عقل محوری، علم محوری، آزادی و رهایی، انسان محوری و تجدد و سنت گریزی را می توان از بنیاد های عقیدتی و مبانی فکری سکولاریسم به شمار آورد، که با تفکیک حوزه فردی و اجتماعی دین، به تدریج دین را از زندگی افراد کنار نهاده، خودپرستی را جایگزین خداپرستی نموده است. در این حال توجه به این مطلب ضروری است که مسیحیت به پیدایش سکولاریسم کمک شایانی نموده است و مفاهیم نارسا و تحریف کتاب مقدس، رفتارهای ناپسند آباء کلیسا، قدرت و عصمت پاپ، که دستوراتش همچون دستور مسیح و خدایان شمرده می شد، وجود دادگاه های تفتیش عقاید و خشونت به نام دین، دنیا زدگی متولیان کلیسا موجب گشت تا تعداد زیادی از روشنفکران و مردم به دین بی اعتماد شده و این مسأله سبب پیدایش سکولاریسم گردید؛ ولی قرآن که از هر گونه انحرافات مصونیت دارد و به تمام ابعاد زندگی بشر از جمله مسائل سیاسی نظر دارد، بدیهی است نمی تواند تسلیم تفکر سکولاریسم شود و صرفاً در مسائل فردی و عبادی خلاصه شود؛ در سیاست قرآن، حکومت و قدرت مخصوص خداوند متعال، پیامبران و افراد معصوم است و بر طبق ادله معتبر در عصر غیبت امام معصوم، اداره ی جامعه ی اسلامی به فقیهان بزرگ واگذار شده است. در واقع از امتیازات اسلام آن است که سیاست اسلام از دیانت آن جدا نیست و از یک سو هیچ یک از عوامل سکولاریسم که در مسیحیت وجود داشت، در اسلام وجود ندارد.

واژگان کلیدی: سکولاریسم، سیاست، اسلام، دین.

نی نامه مثنوی با قرآن کریم (فاطمه طاهری)

مولانا بیش از دیگر عارفان شاعر در اشعار خود از قرآن تاثیر گرفته است زیرا آنچه او از قرآن در آثار خود بهره برده است تنها ظاهر و صورت کلمات نیست بلکه مفهوم و درون مایه آیات است، و در واقع نی نامه سرآغاز مثنوی و به عنوان عصاره اندیشه مولاناست و برگرفته از مفهوم آیات کریمه است؛ و نی را رمزی از وجود انسان کامل و ولی الهی میدانند که درون او از تعلقات دنیوی و هواهای نفسانی تهی گشته و از خود و خلق فانی شده و به حق باقی گشته است از این روست که عارف از خود رسته مثل نی زبان قال ندارد و اگر حکایتی می گوید انعکاس نغمه ی کسی است که در وی می دمدم یعنی او مصداق آن کس میشود که خداوند در قرآن کریم می فرماید. مفهوم اصلی ابیات نی نامه تخلی نفس است که موجب رسیدن به قابلیت و دریافت عنایات غیبی می باشد که با معرفت به حق طی می گردد به صورتی که عشق در جمیع کاینات ساری می شود چرا که هر موجودی به سوی مرتبه عالی خود اشتیاق دارد زیرا اصولا سبب حرکت و تکاپوی موجودات شوق به کمال است و کمال و سعادت انسان در سیر الی الله است که جز با وساطت و اشارات انسانی که مظهر نور خداوند است، میسر نخواهد شد و این حرکت به سوی کمال در نی نامه به زیبایی ترسیم شده است و از آنجا که عنوان مورد بحث ابیات نی نامه را با آیات قرآن تطبیق میدهد سعی دارد انسان را براساس فطرت پاک خود به پروردگار خویش متصل نماید حال چه با رجوع اختیاری که همان فنای فی الله و مرگ معنوی است یا با رجوع اجباری که همان مرگ طبیعی انسانهاست؛ اما هدف، تشبیه انسان به نی میباشد یعنی خالی شدن انسان از تعلقات و نفسانیات خویش، تا آماده فهم و درک اسرار الهی گردد و تسلیم محبت حق به سوی سعادت و کمال نهایی سیر نماید.

واژگان کلیدی: تطبیق، نی نامه، مثنوی، قرآن.

مقامات اخروی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بسیار رفیع و بلند است، چرا که ایشان در سیر نزولی و صعودی در منتهایی قرار دارد که در آموزه های قرآنی از آن به « مقام تدلی » تعبیر شده است. یکی از مهمترین و برجسته ترین مقامات پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در روز رستاخیز مقام شفاعت و محمود ایشان است. شفاعت به معنای وساطت، میانجی گری و پادرمیان کردن در مواردی است که خود فرد به تنهایی توان جلب منفعت یا دفع ضرر را ندارد. بسیاری از مفسرین مقام محمود را همان شفاعت دانسته اند. مقام شفاعت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مقام وسیع و گسترده ای است که به خاطر وجود شایستگی هایی از طرف خداوند متعال به ایشان اعطاء گردیده است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هر چند به ظاهر در رسالت آخرین رسول است ولی در حقیقت به سبب مظهریت مطلق از طرف خداوند و اول مظهر بودن اول رسول نیز است. شفاعت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به معنای تجری بر گناه و سوء استفاده از فضل و کرم حضرت نیست بلکه راهی برای جلوگیری از یأس و ناامیدی برای افرادی است که با ایمان از دنیا رفته اند و مرتکب گناهی شده اند. همه علماء بر مسئله شفاعت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به عنوان اولین و کامل ترین مخلوق الهی و غایت هستی در روز قیامت اتفاق نظر دارند و تنها در گستره ی شفاعت حضرت با هم اختلاف دارند. گروهی چون معتزله شفاعت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را جهت ترفیع درجه و گروهی مانند شیعه و اشاعره شفاعت را در جهت بخشش گناهان کبیره و ترفیع درجه اعتقاد دارند.

واژگان کلیدی: شفاعت، محمود، پیامبر، مقام اخروی، شفاعت کنندگان.

ویژگیها و مصادیق انعمت علیهم از دیدگاه قرآن (طیبه داودآبادی فراهانی)

بی تردید، نعمت به معنای احسان و نیکی، بهره و خوشی، مال و روزی و خیر و شایستگی در زندگی به کار رفته است و با توجه به اینکه انسان همواره در زندگی خود تلاش می کند تا بتواند از نعمت های الهی بهره ببرد و آثار این نعمت های الهی ایجاد محبت خداوند در دل بندگان است و از طرفی اغلب مردم برحسب عادت، برخورداری از نعمت های مادی را نعمت بر می شمارند و از نعمت های معنوی غافل می شوند و از آنجا که مقوله نعمت یکی از اصول اساسی سلوک بندگان می باشد، دانستن و شناخت مصادیق انعمت علیهم برای پیروان راه هدایت، حائز اهمیت است، بنابراین با جمع آوری آیاتی که در آن ها لفظ انعمت علیهم به کار رفته شده است و با بررسی تفسیر آیات تلاش شده است تا دیدگاه قرآن نسبت به مواردی که صریحا مصادیق خطاب انعمت علیهم از جانب خداوند می باشند تبیین شوند زیرا مصادیق عام و خاص انعمت علیهم و انعم الله که شامل پیامبران و صدیقان و شهیدان و صالحان می باشد و چون بیان ویژگی های آنان از قبیل موارد اعتقادی و اخلاقی مثل: ایمان به معاد و ایمان به رسالت پیامبران، ایمان به اقامه نماز، پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر، وفای به عهد، صبر و شکیبایی و صداقت است. شناخت این مصادیق ضروری می باشد و طریقه جمع آوری به روش کتابخانه ای با هدف آشنایی و نزدیک شدن به این افراد می باشد و این تحقیق توصیفی تشریحی است و از منابع تفسیری روایی بهره جسته و از همین جهت بدیع می باشد.

واژگان کلیدی: مصادیق، نعمت، انعم، انعمت علیهم، قرآن.

وضعیت زن در جاهلیت کهن و مدرن (معصومه شجری)

در طول تاریخ زن و وضعیت او در جاهلیت کهن و مدرن و حدود و اختیار وی در حیات بشری و پیوند او با مرد و مکانتش در سنجش با او همواره مورد گفت و گو بوده است. از آن جایی که زن در فرهنگ سازی جوامع بشری تأثیر بسزایی داشته و دارد و به دلیل این که زن نیمی از پیکر اجتماع انسانی است و شخصیت، رفتار و فرهنگ و اندیشه ی او بی گمان در شکل گیری جامعه انسانی نقش مهمی ایفا می کند؛ در مهمترین متون دینی ما از جمله قرآن کریم و سخنان پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام و کتب تفسیری در مورد زن و وضع او در طول تاریخ سخن به میان آمده و درباره ی چگونگی برخورد کریمانه با او سفارش شده است. از آن جا که شخصیت زن یکی از مسائل زیر بنایی و محوری در هر تفکر و مکتبی به شمار می آید؛ نحوه ی نگرش هر مکتب به شخصیت زن سایر مسائل مربوط به زن را تحت الشعاع خود قرار می دهد. با مراجعه به منابع کهن تاریخی پی بردیم در جاهلیت کهن وضعیت زن و ارزش و منزلت او به فراموشی سپرده شده بود و نموده های تحقیر جنس زن در فرهنگ جاهلیت را برشمردیم. شاخص ترین نموده های این تحقیر که همانا زننده به گور کردن دختران می باشد؛ علاوه بر جست و جوی پیشینه ی تاریخی آن، زمینه شناسی شده و عوامل مختلف این اقدام وحشیانه و ضد بشری بررسی شده است. اما متأسفانه در عصر حاضر نیز با وجود پیشرفت و بالندگی تمدن شاهد وضعیت رقت بار زنان در جوامع هستیم که درباره ی امور آموزشی، پرورشی، سیاسی، اجتماعی و به ویژه دینی - اخلاقی آنان اهتمام جدی صورت نمی گیرد. غفلت از واقعیت های پنهان و کوتاه در بازشناسی هویت و شخصیت زن جامعه را با بحران هویت روبرو می سازد.

واژگان کلیدی: زن، وضعیت زن، جاهلیت کهن، جاهلیت مدرن.

ویژگیها و مصادیق محسنین در قرآن با محوریت انبیاء علیهم السلام (محدثه حیدری)

محسن دارای دو معنا و کاربرد است: ۱- نیکی و خیر رساننده به دیگران. ۲- انجام دهنده اعمال و رفتارهای صالح و نیک. که مقام محسنین در کاربرد دوم از مقامات متقیان برتر است. محقق در این تحقیق سعی دارد تا از ابتدا لوازم و مقدماتی که محسن طی کرده تا به این مقام رسیده را شرح و توضیح داده است و در نهایت آن عامل اصلی و مهمی که فرد متقی انجام داده تا رسیده به مقام محسن را پرداخته است و از بین تمام انبیاء تعدادی از آن ها به محسن بودنشان تصریح شده که اگر چه تمام انبیاء و اهل بیت علیهم السلام این مقام را دارا و در غایت و نهایت آن قرار دارند ولی به دلیل گستردگی و وسعت کار محقق محدوده تحقیق را به انبیاء محدود کرده و به روش های این بزرگواران اشاره و پرداخته شده تا با الگو سازی از ایشان باشد تا ان شاء الله به هدف خود نائل آییم. محقق در این تحقیق از روش کتابخانه ای و از کتاب های تفسیری و اخلاقی استفاده کرده است.

واژگان کلیدی: محسن، احسان، انبیاء.

تحقیق پایانی در حقیقت یک سیر
مطالعاتی در منابع علمی- پژوهشی
و درباره مساله ای خاص است که
علاوه بر افزایش دانش طلاب به ارتقاء
مهارت پژوهشی می انجامد و آنها را
بر کاربرد اسلوب و روش های تحقیق.
مسلط می سازد .

کتاب حاضر اولین مجموعه از چکیده تحقیقات پایانی است
که تقدیم پژوهشگران می شود .